

**T.C.
Fırat Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Türkçe ve Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı
Türkçe Eğitimi Bilim Dalı**

**DİNLEME/İZLEME BECERİSİ
ALANINDA YAPILAN LİSANSÜSTÜ ARAŞTIRMALAR
ÜZERİNE BİR META SENTEZ ÇALIŞMASI**

Yüksek Lisans Tezi

Kübra KAVUM

Danışman: Prof. Dr. Şener DEMİREL

Elazığ, 2021

BEYANNAME

Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım “Dinleme/ İzleme Becerisi Alanında Yapılan Lisansüstü Araştırmalar Üzerine Bir Meta Sentez Çalışması” başlıklı yüksek lisans tezimin içindeki bütün bilgilerin doğru olduğunu, bilgilerin üretilmesi ve sunulmasında bilimsel etik kurallarına uygun davrandığımı, kullandığım bütün kaynakları atıf yaparak belirttiğimi, maddi ve manevi desteği olan tüm kurum/kuruluş ve kişileri belirttiğimi, burada sunduğum veri ve bilgileri unvan almak amacıyla daha önce hiçbir şekilde kullanmadığımı, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

.../.../2021

Kübra KAVUM

İmza

ÖN SÖZ

Türkçe eğitimi açısından olduğu kadar akademik ve sosyal yaşam için de oldukça önemli bir dil becerisi olan dinleme, diğer beceri alanlarıyla kıyaslandığında gereken değeri görmemiştir. Araştırmamızda dinleme/izleme becerisi üzerinde durularak 2005 2019 yılları arasında yapılmış olan 55 lisansüstü araştırmanın meta sentezine yer verilmiştir. Öncelikle araştırmalara tek tek kodlar verilmiş ve incelemeler bu kodlar üzerinden yapılmıştır.

İlk olarak bu zorlu süreçte daima yanımda olan, bilgi ve desteğini esirgemeyen değerli danışmanım Prof. Dr. Şener DEMİREL'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca da engin bilgileriyle yetişmeme vesile olan kıymetli hocalarım Prof. Dr. Serdar YAVUZ'a Doç. Dr. Sezgin DEMİR'e Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Turan SİNAN'a ve Dr. Öğr. Üyesi Hayrettin AYAZ'a, teşekkürü bir borç bilirim. Hayattaki azmimin mimarı olan, yanımda olmasalar da varlıklarını daima hissettiğim bana manevi güç veren ve bu güzel süreçten haberdar olduklarına inandığım rahmetli babam Yakup HAYTA ve ağabeyim Sinan HAYTA'ya sonsuz teşekkürler. Bu zorlu süreçte daima bana destek olan biricik annem, değerli eşim ve canım oğluma çok teşekkür eder yaptığım çalışmanın alana katkı sağlamasını dilerim.

Kübra KAVUM Elazığ, 2021

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

DİNLEME/İZLEME BECERİSİ ALANINDA YAPILAN LİSANSÜSTÜ ARAŞTIRMALAR ÜZERİNE BİR META SENTEZ ÇALIŞMASI

Kübra KAVUM Fırat Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Türkçe ve Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı
Türkçe Eğitimi Bilim Dalı
Elazığ, 2021, Sayfa: xviii +113

Dil, insanların kullandıkları en gelişmiş iletişim aracıdır. Günlük iletişimde, akademik hayatta, sosyal ilişkilerde oldukça önemlidir. Dil dört beceri alanından oluşur. Bunlar dinleme, konuşma, okuma ve yazma alanlarıdır. İyi bir dil gelişimi için bu dört beceri alanının da geliştirilmesi gerekir. Dinleme, dil becerileri içerisinde ilk edindiğimiz, diğer dil becerilerinin edinimine de öncülük eden bir beceridir. Dinlemenin doğuştan getirildiği doğrudur. Ancak dinleme de bir beceridir ve eğitimle geliştirilebilir.

Araştırmamızın amacı 2005-2019 yılları arasında Türkçe Eğitimi bölümlerinde dinleme alanında yapılmış olan lisansüstü araştırmaları çeşitli değişkenlere göre inceleyip bir bütün hâlinde ortaya koymaktır. Dinleme becerisinin önemi, diğer beceri alanlarına göre ihmal edildiği gösterilmeye çalışılmıştır.

Dinleme alanında yapılmış olan lisansüstü araştırmaları bir araya getirip incelemeyi amaçlayan bu araştırmanın modeli nitel araştırma türünde meta-sentez desen olarak belirlenmiştir.

Araştırmamızda 2005-2019 yılları arasında üniversitelerimizin Türkçe Eğitimi bölümlerinde yapılmış olan lisansüstü araştırmaların meta sentezlerine yer verilmiştir. YÖK Ulusal Tez Sayfasında “dinleme” anahtar kelimesiyle tarama yapıp Türkçe Eğitimi bölümlerinde toplamda 55 yüksek lisans ve doktora çalışmasına ulaşılmıştır. Bu araştırmalara eskiden günümüze doğru olacak şekilde sırasıyla A1, A2, A3.....A55 kodları verilmiştir. Kodlaması yapılan araştırmaların öncelikle genel bilgileri sınıflandırılmıştır. Bu kapsamda tez yayım yılları, tez türleri, yapıldığı üniversiteler, danışman unvanları, anahtar kelimelerin tekrar etme sayılarına yer verilmiştir. Daha sonra araştırmalar yöntemsel açıdan incelenmiştir. Bu kapsamda da araştırmalarda kullanılan yöntemlere, modellere, veri toplama araçlarına, veri

analiz yöntemlerine, örneklem gruplarına ve örneklem sayılarına yer verilmiştir. En son olarak 55 araştırmada yapılan öneriler incelenmiş ve en çok tekrar eden öneriler 27 temaya ayrılarak incelenmiştir. Bu bulgular gerekli tablo ve grafiklerle gösterilmiştir. Araştırmalardan çıkarılan bulgu ve sonuçlara göre önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Dinleme, dinleme becerisi, lisansüstü araştırmalar, dinleme araştırmaları, meta sentez.

ABSTRACT

Master's Thesis

A META SYNTHESIS STUDY ON THE POSTGRADUATE RESEARCHES IN THE FIELD OF LISTENING/WATCHING SKILLS

Kübra KAVUM Fırat University

Institute of Education Sciences Department of Turkish and Social Sciences

Division of Turkish Education

Elazığ, 2021, Page: xviii+113

Language is the most advanced communication tools to people use. It is very important in daily communication, academic life and social relations. Language consists of four skill areas. These are the areas of listening, speaking, reading and writing. All four skill areas need to be developed for good language development. Listening is a skill that we first acquire in language skills, leading to the acquisition of other language skills. It is true that listening is innate. However, listening is also a skill and can be improved through training.

The aim of our research is to examine the postgraduate research conducted in Turkish Education departments in the field of listening according to various variables and to reveal them as a whole between 2005 and 2019. It has been tried to show that the importance of listening skill is neglected compared to other skill areas.

The model of this research, which aims to bring together and examine the postgraduate research in the field of listening, is determined as a Meta-Synthesis pattern in the qualitative research type.

In our research, Meta-Synthesis of postgraduate research conducted in Turkish Education departments of our universities between 2005 and 2019 were included. A total of 55 master's and doctoral studies in Turkish Education departments have been reached by searching the Y.O.K. (Higher Education Institution) National Thesis Page with the keyword "listening". These studies were given the codes A1, A2, A3..., A55 in order from the past to the present. First of all, general information of the coded researches are classified, in this context, the publication years of the thesis, the types of the thesis, the universities where it was made, the titles of the advisor, the number of repetitions of the keywords are included. Later, researches were examined methodically. In this context, the methods, models, data collection tools, data analysis methods, sample groups and sample numbers used in research are included. Finally, the suggestions made in 55 studies were examined and the most repetitive suggestions were divided into 27 themes. These findings are shown with the necessary tables and graphics. Suggestions were made based on the findings and results of the research.

Keywords: Listening, listening skill, postgraduate researches, listening researches, Meta-Synthesis.

İÇİNDEKİLER

BEYANNAME	ii
ÖN SÖZ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER	viii
TABLOLAR LİSTESİ	xiii
GRAFİKLER LİSTESİ	xv
ŞEKİLLER LİSTESİ	xvi
EKLER LİSTESİ	xvii
KISALTMALAR LİSTESİ	xviii

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	2
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Araştırmanın Önemi	4
1.4. Araştırmanın Kapsamı	5
1.5. Sınırlılıklar	6
1.6. Tanımlar	6

İKİNCİ BÖLÜM

2. KURAMSAL ÇERÇEVE	7
2.1. Dil ve Dil Öğretimi	7
2.1.1. Ana Dil- Ana Dili	8
2.2. Dil Öğretimi Beceri Alanları	9

2.2.1. Anlatma Becerileri	10
2.2.1.1. Konuşma	10
2.2.1.2. Yazma	11
2.2.2. Anlama Becerileri	12
2.2.2.1. Okuma	12
2.2.2.2. Dinleme/İzleme	13
2.3. Dinleme Süreci ve Aşamaları	15
2.4. Dinlemenin Diğer Dil Becerileriyle İlişkisi	17
2.4.1. Dinleme- Okuma İlişkisi	17
2.4.2. Dinleme - Konuşma İlişkisi	18
2.4.3. Dinleme - Yazma İlişkisi	19
2.5. Dinleme Eğitimi	19
2.5.1. Ailede Dinleme Eğitimi	20
2.5.2. Okulda Dinleme Eğitimi	21
2.6. Dinlemeyi Etkileyen Faktörler	22
2.6.1. Dinleyiciye Bağlı Faktörler	22
2.6.2. Konuşmacıya/ Öğretmene Bağlı Faktörler	23
2.6.3. Dinleme Ortamına Bağlı Faktörler	24
2.7. Dinleme Türleri	24
2.7.1. Katılımlı Dinleme (Aktif Dinleme)	27
2.7.2. Katılımsız Dinleme (Pasif, Edilgen Dinleme)	27
2.7.3. Eleştirel Dinleme	28
2.7.4. Seçici Dinleme	28
2.7.5. Yaratıcı Dinleme	29
2.7.6. Kendini Konuşanın Yerine Koyarak Dinleme (Empati Kurma)	29

2.7.7. Not Alarak Dinleme	29
2.7.8. Grup Hâlinde Dinleme	30
2.8. Dinleme Stratejileri	30
2.8.1.Dinleme Öncesi Stratejiler	31
2.8.2. Dinleme Sırasında Kullanılan Stratejiler	33
2.8.3. Dinleme Sonrası Stratejiler	34

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.YÖNTEM	37
3.1. Araştırmanın Deseni	37
3.2. Verilerin Toplanması	37
3.3. Verilerin Analizi	40
3.4. Araştırmaya Seçilen Çalışmaların Dâhil Edilme Ölçütleri	40
3.5. Kodlamanın Yapılışı	40

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR VE YORUM	46
4.1. Araştırmaların Genel Bilgilerine Ait Bulgular	46
4.2. Araştırma Yöntemlerine Ait Bulgular	53
4.3. Araştırmaların Konu Dağılımlarına Ait Bulgular	61
4.4. Araştırmalarda Yapılan Önerilere Ait Bulgular	76
4.4.1. (Ö1) Dinlemenin Geliştirilebilir ve Ölçülebilir Bir Dil Becerisi Olduğunun Unutulmaması Gerektiği Önerisinde Bulunan Araştırmalar	78
4.4.2. (Ö2) Dinlemenin Sadece Türkçe Dersi ile İlgili Bir Beceri Olarak Algılanmaması Gerektiği Önerisinde Bulunan Araştırmalar	78
4.4.3. (Ö3) Okul Yöneticilerinin Sağlıklı Bir Dinleme Ortamı Oluşturmaları Konusunda Önerilerde Bulunan Araştırmalar	79
4.4.4. (Ö4) Ailelerin Çocuklara Dinleme Konusunda İyi Bir Model Olmaları	

Önerisinde Bulunan Araştırmalar	79
4.4.5. (Ö5) Dinleme Becerisine Diğer Dil Becerileri Kadar Değer Verilmesi Gerektiği Önerisinde Bulunana Araştırmalar	80
4.4.6. (Ö6) Öğrencilerin Dinleyici Sorumluluğunu Üstlenmeleri Gerektiği Önerinde Bulunan Araştırmalar	80
4.4.7. (Ö7) Dinleme Becerisini Geliştirmede Farklı Tür Etkinliklerden Yararlanılması Önerisinde Bulunan Araştırmalar	80
4.4.8. (Ö8) Dinleme Sürecinde, Dinleme Öncesi, Sırası ve Sonrası Planlamaların Yapılması Önerisinde Bulunan Araştırmalar	81
4.4.9. (Ö9) Dinleme Becerisini Geliştirmede Teknolojiden Yararlanılması Gerektiği Önerisinde Bulunan Araştırmalar	81
4.4.10. (Ö10) Dinleme Materyalleri ile İlgili Önerilerde Bulunan Araştırmalar	82
4.4.11. (Ö11) Öğretmenlerin Öğrencilere Dinleme Konusunda Örnek Olmaları Önerisinde Bulunan Araştırmalar	82
4.4.12. (Ö12) Dinleme Becerisinin Geliştirilmesinde Bütün Öğretmenlerin Rol Alması Gerektiği Önerisinde Bulunan Araştırmalar	83
4.4.13. (Ö13) Türkçe Öğretmenlerinin Dinleme Sürecini Nasıl Planlaması Gerektiği Konusunda Önerilerde Bulunan Araştırmalar	83
4.4.14. (Ö14) Öğretmenlere ve Velilere Dinleme Konusunda Eğitimler Verilmesi Konusunda Öneride Bulunan Araştırmalar	84
4.4.15. (Ö15) Dinleme Metinlerinin Öğrenci Seviyesine Uygunluğu ile İlgili Önerilerde Bulunan Araştırmalar	84
4.4.16. (Ö16) Dinleme Metin ve Etkinliklerini Hazırlayanlara Yönelik Önerilerde Bulunan Araştırmalar	85
4.4.17. (Ö18) Öğretmenlerin Dinleme Metinlerini ve Etkinliklerini İşlerken Nelere Dikkat Etmeleri Konusunda Öneride Bulunan Çalışmalar	86
4.4.18. (Ö19) Öğrencilerin Dinleme Motivasyonları ile İlgili Önerilerde Bulunan Araştırmalar	86

4.4.19. (Ö20) Dinleme Eğitimine Başlama Zamanı ile İlgili Önerilerde Bulunan Çalışmalar	86
4.4.20. (Ö21) Eğitim Fakültelerinde Dinleme Eğitimlerine Yönelik Önerilerde Bulunan Araştırmalar	87
4.4.21. (Ö22) Dinleme Becerisinin Ölçülmesi ve Ölçme Araçları ile İlgili Önerilerde Bulunan Araştırmalar	87
4.4.22. (Ö23) Dileme Yöntem ve Tekniklerinin Kullanımına Yönelik Önerilerde Bulunan Araştırmalar	87
4.4.23. (Ö24) Dinleme Metinlerinin Seçimi ile İlgili Önerilerde Bulunan Araştırmalar	88
4.4.24. (Ö25) Yabancıların Türkçe Öğrenimi Konusunda Dinleme Önerilerinde Bulunan Araştırmalar	88
4.4.27. (Ö26) Araştırmacılara Yönelik Önerilerde Bulunan Araştırmalar	89
4.4.28. (Ö27) Dinleme Ortamını Düzenleme Konusunda Öğretmenlere Önerilerde Bulunan Araştırmalar	90

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. SONUÇ VE ÖNERİLER	91
5.1. Araştırmaların Genel Bilgilerine Ait Sonuçlar	91
5.2. Araştırma Konularına Ait Sonuçlar	92
5.3. Araştırma Yöntemlerine Ait Sonuçlar	96
5.4. Öneriler	98
KAYNAKÇA	101
EKLER	108
ÖZ GEÇMİŞ	113

TABLolar LİSTESİ

Tablo1	Dil Becerilerinin Sınıflandırılması.....	9
Tablo 2	Dinleme/İzleme Türlerinin (Yöntemlerinin) Sınıflara Göre Dağılımı.....	25
Tablo 3	Dinleme Türlerinin Bazı Araştırmacılara Göre Tasnifi	26
Tablo 4	Tompkins'in Dinleme Öncesi Stratejileri	32
Tablo 5	Dinleme Sırasında Kullanılan Stratejiler	33
Tablo 6	Tompkins'in Dinleme Sonrası Stratejileri	35
Tablo 7	Dinleme Alanında Yapılan Lisansüstü Çalışmaların Alanlara Göre Dağılımı	38
Tablo 8	Eğitim Fakültelerinde Yapılan Araştırmaların Alanlara Göre Dağılımı.....	39
Tablo 9	Araştırmaların Yöntemlere Göre Dağılımı	39
Tablo 10	Araştırmaya Dâhil Edilen Tezlerin Kodları	41
Tablo 11	Dinleme Araştırmalarının Yapıldıkları Yıllara Ait Bulgular	46
Tablo 12	Dinleme Araştırmalarının Yapıldığı Üniversitelere Ait Bulgular	47
Tablo 13	Dinleme Araştırmalarının Yapıldığı Enstitülere Ait Bulgular	48
Tablo 14	Dinleme Araştırmaların Yapıldığı Bilim/ Ana Bilim Dallarına Ait Bulgular.....	49
Tablo 15	Dinleme Alanında Yapılan Araştırmaların Yayın Türlerine Ait Bulgular ..	50
Tablo 16	Dinleme Alanında Yapılan Araştırmaların Danışman Unvanlarına Ait Bulgular.....	50
Tablo 17	Dinleme Araştırmalarında En Sık Tekrar Eden Anahtar Kelimelere Ait Bulgular.....	51
Tablo 18	Dinleme Araştırmalarında Kullanılan Araştırma Yöntemlerine Ait Bulgular.....	53
Tablo 19	Alternatif Araştırma Desenleri.....	55
Tablo 20	Dinleme Araştırmalarında Nicel Desenlerin Kullanımına Ait Bulgular.....	55
Tablo 21	Dinleme Araştırmalarında Kullanılan Deneysel Desen Türlerine Ait Bulgular.....	56
Tablo 22	Dinleme Araştırmalarında Tarama Desenlerin Kullanımına Ait Bulgular ..	57
Tablo 23	Dinleme Araştırmalarında Nitel Desenlerin Kullanımına Ait Bulgular	57

Tablo 24	Dinleme Araştırmalarında Kullanılan Veri Toplama Araçlarına Ait Bulgular.....	58
Tablo 25	Dinleme Araştırmalarında Kullanılan Veri Analiz Yöntemlerine Ait Bulgular.....	59
Tablo 26	Dinleme Araştırmalarının Örneklem Gruplarına Ait Bulgular	60
Tablo 27	Dinleme Araştırmalarda Çalışılan Örneklemelerin Sayılarına Ait Bulgular .	61
Tablo 28	Dinleme Araştırmalarının Konu Dağılımlarına Ait Bulgular	63
Tablo 29	Dinleme Becerisi Konusunda Yapılan Araştırmalar.....	63
Tablo 30	Dinleme Yöntemleri Konusunda Yapılan Araştırmalar	66
Tablo 31	Dinleme Stratejileri Konusunda Yapılan Araştırmalar	67
Tablo 32	Öğrenme Yöntem ve Stratejilerinin Dinlemeye Etkisi Konusunda Yapılan Araştırmalar	69
Tablo 33	Dinleme Etkinlikleri Konusunda Yapılan Araştırmalar	70
Tablo 34	Dinleme Kaygısı Konusunda Yapılan Araştırmalar	72
Tablo 35	Dinleme Metinleri Konusunda Yapılan Araştırmalar.....	72
Tablo 36	Dinleme Materyalleri Konusunda Yapılan Araştırmalar	73
Tablo 37	Dinleme Tutumları Konusunda Yapılan Araştırmalar.....	74
Tablo 38	Dinleme Öz Yeterliğı Konusunda Yapılan Araştırmalar	74
Tablo 39	Çocuk Edebiyatında Dinleme Konusunda Yapılan Araştırmalar	75
Tablo 40	Dinleme Düzeyi Konusunda Yapılan Araştırmalar	76
Tablo 41	77Öneri Temalarını Karşılayan Kodlar	77

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1	Bir Gün İçerisinde Dinlemeye Ayrılan Zaman.....	14
Grafik 2	Dinleme Araştırmalarında Kullanılan Araştırma Yöntemlerine Ait Bulgular.....	54
Grafik 3	Dinleme Araştırmalarında Kullanılan Veri Toplama Araçlarına Ait Bulgular	58
Grafik 4	Dinleme Araştırmalarının Konu Dağılımlarına Ait Bulgular	62

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1	Dinleme Süreci Aşamaları.....	16
Şekil 2	Strateji, yöntem ve teknik şeması	30

EKLER LİSTESİ

Ek 1 Dinleme Araştırmaları Tez Analiz Formu.....	108
EK 2 Etik Kurul Raporu	110
EK 3 Orijinallik Raporu.....	112

KISALTMALAR LİSTESİ

MEB : Millî Eğitim Bakanlığı

YÖK : Yüksek Öğretim Kurumu

s. : sayfa

f : frekans

vb. : ve benzeri

vd. : ve diğerleri

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ

Dil, kişiler arası iletişimi sağlayan, en önemli bilgi ve kültür aktarıcısıdır. İnsan sosyal bir varlık olduğu ve diğer insanlarla iletişim kurmak zorunda olduğu için geçmişten bu yana birçok araç kullanmıştır. Bu iletişim araçlarından en çok tercih edileni kuşkusuz dil olmuştur.

Dil, dört temel beceri alanından oluşmaktadır. Bunlar dinleme, okuma, konuşma ve yazma becerileridir. Bir dili tam olarak öğrenip anlayabilmek için tüm dil becerilerine önem verilmesi gerekir. Ancak dinlemenin bu dil becerilerinden farklı bir önceliği de vardır. Çünkü dinleme ilk kazanılan ve diğer dil becerilerinin de kazanılmasına öncülük eden bir beceridir. Melanlıoğlu (2011) işitilen seslerin anlamlandırılmasına dayanan dinlemenin, kazanılan ilk dil becerisi olduğunu ve diğer dil becerilerine temel oluşturduğunu söyler.

Daha anne karnında gelişen dinleme becerisi doğumdan itibaren de bireylerin öğrenmelerine öncülük eder. Kişiler, ana dillerine ait kelimeleri ilk olarak dinleme becerisiyle edinir. Bununla birlikte eğitim hayatına başlayan birey yine dinleme yoluyla öğrenmelerine devam eder. Sözlü iletişim kurarken, karşılıklı bilgi alışverişinde bulunurken dinleme becerisinden yararlanır.

Gerek eğitim hayatında gerekse günlük hayatta bu denli önemli olan dinleme becerisi araştırmanın çıkış noktasını oluşturmuştur. Araştırmada 2005-2019 yılları arasında dinleme/izleme becerisi ile ilgili yapılmış olan 43 yüksek lisans tezi 12 doktora tezi olmak üzere toplam 55 lisansüstü araştırma ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir.

Araştırmanın bu bölümünde, problem durumuna, alt problemlere, araştırmanın amacına, araştırmanın önemine, varsayımlara ve sınırlılıklara yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Sosyal bir varlık olan birey, çevresiyle sürekli iletişim halinde olmuştur. Gerekli zaman karşılıklı bilgi alışverişinde bulunmuş, duygu, düşünce ve isteklerini paylaşmış, bunun yanında yaşadığı toplumun kültürünü gelecek nesillere aktarmıştır. Bunları yaparken de çeşitli araçlara ihtiyaç duymuştur. Kişilerin iletişim kurmak, duygu düşünce ve isteklerini aktarmak ve kültürel aktarımı sağlamak için en çok kullandıkları araç ise dil olmuştur.

Dinleme, dil becerileri içerisinde ilk kazanılan ve günlük hayatta en çok kullanılan beceridir. Bir sesli uyarının dinleyici tarafından alınıp anlamlandırmasıyla gerçekleşen bir süreç olan dinleme için birçok tanım yapılmıştır. Ergin ve Birol (2000) dinlemenin psikolojik bir süreç olduğunu söyleyerek seslerin farkında olmayla ve dikkatin bu seslere verilmesiyle başladığını işitsel işaretlerin tanınıp hatırlanmasıyla sürdüğünü son olarak anlamlandırılmasıyla son bulduğunu söylerler. Yapılan araştırmalar dinleme becerisinin daha anne karnındayken gelişmeye başladığını ortaya koymuştur. Melanlıoğlu (2011) dinleme becerisinin zihinsel gelişim ve öğrenme sürecindeki önemine değinerek iletişimin sağlanmasının, öğrenmenin gerçekleşmesinin ve zihinsel gelişimin dinleme becerisinin gelişmesiyle daha kolay olacağını belirtmiştir. Dinleme insanların sağlıklı iletişim kurabilmeleri açısından oldukça önemlidir. Bunun yanında dinleme, eğitim hayatımızda da en fazla kullandığımız dil becerisidir. Eğitim hayatımızdaki öğrenmelerin çoğunu dinleme yoluyla sağlarız. Gerek günlük hayatta iletişim kurarken gerekse eğitim yaşamı boyunca dinleme becerisinin gelişimi oldukça önemlidir.

Batı ülkeleriyle kıyaslandığında ülkemizdeki dinleme/izleme becerisine yönelik çalışmalarının çok daha yakın zamanlarda yapıldığı görülmektedir. Doğan (2019) yaptığı çalışmada ülkemizdeki dinleme alanındaki araştırmaların 1990'lı yıllarda başlamasına rağmen Batı ülkelerinde bu alandaki araştırmaların 1920'lerde başladığını vurgulayarak ülkemizin dinleme alanında batılı ülkelere göre geriden geldiğini belirtmiştir. Ülkemizde 1981-2010 yılları arasında okuma eğitimiyle ilgili 239 yüksek lisans ve doktora tezi yapılırken dinleme becerisine yönelik çalışmaların sayısı 32'dir (Coşkun, Özçakmak ve Balcı, 2012, akt. Doğan, 2019, s.34). Görüldüğü gibi dinleme

alışmaları lkemizde Batı'ya göre daha sonraki zamanlarda başlarken araştırmalar içerisinde diğerk dil becerileri kadar önemli bir yere sahip olamamıştır.

Yapılan literatür taramalarında dinleme/izleme becerisi alanında diğerk beceri alanlarına kıyasla oldukça az araştırma yapıldığı görülmüştür. Dinleme becerisi alanında yapılan bu araştırmada problem cümlesi ‘ ‘ Dinleme becerisi alanında yapılan lisansüstü çalışmalarda hangi yöntemler kullanılmıştır ve bu araştırmalar yöntemsel açıdan uygun mudur?’’ Alt problem cümleleri olarak ise;

Araştırmaya dâhil edilen lisansüstü tezlerin,

- a. Yıllara göre dağılımı nasıldır?
- b. Üniversitelere göre dağılımı nasıldır?
- c. Enstitülere göre dağılımı nasıldır?
- d. Anabilim dallarına göre dağılımı nasıldır?
- e. Tez düzeylerine göre dağılımı nasıldır?
- f. Araştırma yöntemlerine göre dağılımı nasıldır?
- g. Araştırma modellerine göre dağılımı nasıldır?
- h. Örneklem gruplarına göre dağılımı nasıldır?
- i. Örneklem sayılarına göre dağılımı nasıldır?
- j. Veri toplama araçlarına göre dağılımı nasıldır?
- k. Veri analiz yöntemlerine göre dağılımı nasıldır?
- l. Araştırmalarda yapılan önerilerin dağılımı nasıldır?

1.2. Araştırmanın Amacı

Toplumsal anlaşmanın ve birlikteliğinin en önemli noktası kişisel iletişimdir. Kişilerin sözlü olarak kurdukları iletişimin boyutları ise dinleme ve konuşmadan oluşur. Sağlıklı bir iletişimin gerçekleşebilmesi için konuşmanın yanı sıra dinleme boyutunun da aksamaması gerekir.

Ülkemizde dil becerileri anlama ve anlatma becerileri olarak iki grupta değerkendirilmiştir. Dinleme ve okuma anlama becerileri, yazma ve konuşma ise anlatma becerilerindendir. Dinleme becerisi ilk olarak 1981 yılında ‘‘Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı’’nda yer almıştır. Daha sonra ise 2005-2006 Türkçe Dersi ğretim Programının uygulamasında dinleme becerisine yer verilmiştir.

Araştırmanın amacı, 2005-2019 yılları arasında Türkçe eğitimi bölümlerinde dinleme/izleme alanında yapılmış olan lisansüstü araştırmaları çeşitli değişkenlere göre inceleyip bir bütün hâlinde ortaya koymaktır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Dinleme en başta insanların sağlıklı iletişim kurabilmeleri açısından oldukça önemlidir. Demirel (2004) dinlemenin konuşanın vermek istediği mesajı anlayıp söz konusu uyarana karşı tepkide bulunabilme etkinliği olduğunu dile getirir. Bunun yanında dinleme, eğitim hayatımızda da en fazla kullandığımız dil becerisidir. Eğitim hayatımızdaki öğrenmelerin çoğunu dinleme yoluyla sağlarız. Gerek günlük hayatta iletişim kurarken gerekse eğitim yaşamı boyunca dinleme becerisinin gelişimi oldukça önemlidir.

Dinlemenin hem bireysel hem toplumsal çizgide birçok yararını saymak mümkündür.

Dinleme öncelikle sağlıklı bir güven ortamı oluşturur. Dinleme öz saygı geliştirir.

Dinleme kişinin kendisine verdiği değeri yükseltir.

Dinleme akademik başarıyı üst düzeye çıkarır. Dersi dikkatle dinleyen öğrencilerle dinlemeyen öğrenciler arasındaki başarı farkı dikkat çekicidir.

Dinleme, iş dünyasında ticari kazançlar sağlar. Dinleme, mesleki başarının da anahtarlarından biridir.

Dinleme, bir iç disiplin oluşturur. Tüm dikkatini vererek dinlemek bir iç disiplinin ürünüdür.

Dinleme, evlilik ve aile düzeni ve huzuru sağlar (Gündüz ve Şimşek, 2014, s.20).

Gerek eğitim hayatında gerek iş hayatın da gerekse toplum hayatında bu denli öneme sahip dinleme becerisi konusunda günümüze kadar yapılmış olan lisansüstü tezleri inceleyip tüm bu çalışmalardan yola çıkarak alana önerilerde bulunmak araştırmamızın önemini oluşturmaktadır. Araştırmamız, dinleme alanında yapılan araştırmaları bir bütün halinde değerlendirip bundan sonraki araştırmalara ışık tutması açısından önemlidir.

1.4. Araştırmanın Kapsamı

İnsanların ilk öğrendikleri dil becerisi olan ve diğer dil becerilerinin gelişmesine öncülük eden dinleme becerisine ülkemizde yeteri kadar önem verilmemiştir. Dinleme becerisinin doğuştan var olduğu ve zamanla kendiliğinden geliştiği düşüncesi dinleme becerisi eğitimini ikinci plana atmıştır. Aydın (2018) çalışmasında dinleme becerisi üzerine yapılan araştırmaların Batı’ da 20. yüzyılın ikinci çeyreğinden itibaren başladığını, diğer bir anlama becerisi olan okuma üzerine ise dinlemeye kıyasla çok daha fazla araştırma yapıldığını belirtmiş ve dinleme becerisinin; *yetim kalmış* (Anderson 1949), *kaybolmuş* (Neville 1962), *ihmal edilmiş* (Brown 1954), *unutulmuş* (Burley-Allen 1995) bir dil becerisi olarak değerlendirildiğini ifade etmiştir.

Ülkemizde 2005 yılında değişmeye başlayan Temel Öğretim Programıyla birlikte uygulamada da dinleme becerisine yer verilmeye başlanmıştır. Bu tarihten itibaren üniversitelerin eğitim bilimleri enstitüsü Türkçe eğitimi bilim dalı başta olmak üzere birçok bölümünde dinleme ile ilgili akademik çalışmaların sayısı artmaya başlamıştır. Bu söz konusu çalışmalar her ne kadar diğer dil becerileri alanında yapılan çalışmalardan oldukça az olsa da alana katkı sağlayan nitel, nicel ve karma türlerde birçok nitelikli araştırma bulunmaktadır.

Araştırma 2005-2019 yılları arasında üniversitelerimizin Eğitim Bilimleri Enstitüsü ve Sosyal Bilimler Enstitülerine bağlı Türkçe Eğitimi Ana Bilim/Bilim Dallarında dinleme alanında yapılmış olan lisansüstü araştırmaları kapsamaktadır. Bu araştırmada 43 yüksek lisans tezi 12 doktora tezi olmak üzere toplam 55 tez incelenmiştir.

İncelenen 55 lisansüstü araştırmada,

- a. Kullanılan araştırma yöntem ve modellerine,
- b. Veri toplama araçları ve veri analiz yöntemlerine,
- c. Yapılan araştırmaların yıllara, enstitülere, tez türlerine ve danışman unvanlarına göre dağılımına,
- d. Örneklem grubu ve örneklem sayılarına göre dağılımlarına,
- e. Yapılan araştırmalarda kullanılan anahtar kelimelerin kullanılma sıklığına,
- f. Araştırmalar sonucunda yapılan önerilerin dağılımına yer verilecektir.

1.5. Sınırlılıklar

Dinleme oldukça kapsamlı ve birçok alanı ilgilendiren bir kavramdır. Öyle ki dinleme, tıp alanında da mühendislik alanında da eğitim alanında olduğu kadar önemli bir yere sahiptir. Araştırmanın ilk başında araştırma amacına uygun olarak Ulusal Tez Merkezi sayfasında dinleme anahtar kelimesiyle tarama yapılmıştır. Bu tarama sonucunda ilk etapta 203 adet lisansüstü araştırmaya ulaşılmıştır. Taramanın 2005- 2019 yılları arasında Türkçe Eğitimi ve Yabancılar Türkçe Öğretimi alanlarında yapılan lisansüstü çalışmalar olarak sınırlandırılmasıyla araştırmanın kapsamına giren 60 adet tez araştırmaya dâhil edilmiştir.

60 tezden 5 tanesine, tarama sayfasından geçici olarak kaldırılma ve ulaşım sınırlandırmaları nedeniyle ulaşılamamış ve araştırma 55 tez üzerinden yürütülmüştür.

Araştırmamız, Ulusal Tez Merkezi tez sayfasında (yök.tez.gov.tr) 2005- 2019 yılları arasında üniversitelerimizin eğitim bilimleri ve sosyal bilimler enstitülerine bağlı Türkçe eğitimi ana bilim/bilim dallarında dinleme alanında yapılmış olan 55 lisansüstü teze sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Dinleme: İletişim sürecinin amacı olan “kaynağın iletmek istediği iletiyi açık olarak algılayabilme ve kaynağa tepki verebilmeyi” sağlayan dil becerisi (Demirel, 2004, s.77).

Dinleme Metni: Dinleme becerisinin geliştirilmesi için kullanılan, Türkçe dersi ders kitaplarında verilen ağ uzantılarından ulaşılan metinlerdir.

Meta-Sentez: Belirli bir alanda yapılan çalışmaların nitel bulgularının; yorumlanmasını, değerlendirilmesini, benzer ve farklı yönlerinin ortaya konulmasını ve yeni bilgilerin geliştirilmesini amaçlayan çalışmalar. (Polat ve Ay, 2016, s.54).

İKİNCİ BÖLÜM

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Dil ve Dil Öğretimi

İnsanlar hayatlarının her evresinde iletişim kurmaya ihtiyaç duyarlar. Dil bu iletişimi sağlayan en özel yapıdır. İnsanoğlu, tarihin ilk çağlarından itibaren iletişimini dil ile sağlamıştır. İnsanlar duygularını, düşüncelerini, fikirlerini, hükümlerini birbirlerine nakletmek, meramlarını birbirine anlatmak için dil denilen vasıtaya başvururlar (Ergin, 2009, s.3). Yavuz ve Erdoğan (2019) dilin iletişim boyutuna dikkat çekerek insanları ortak paydada buluşturduğuna ve anlaşmalarına imkân sağladığına değinmişlerdir. Özbay (2009) ise dili ‘‘insanlar arasında anlaşmayı sağlayan en yaygın ve en gelişmiş iletişim aracı’’ olarak ifade etmiştir.

Geçmişten günümüze dil hakkında birçok tanım yapılmış ve her biri dilin farklı bir özelliği üzerinde durmuştur. Ancak bu tanımların hepsinin ortak noktası dilin kişiler arasındaki iletişimi sağlayan en güçlü yapı olduğu gerçeğini yansıtmasıdır.

Dil insanların günlük öğrenmelerine de öncülük etmektedir. Aile hayatından başlayarak okul hayatı ve sonrasında yapılan öğrenmelerin çoğu dil vasıtasıyla gerçekleşmektedir. İnsanlar daha anne karnındayken çevreden gelen sesleri algılayarak dili öğrenmeye başlar. Dili öğrenen birey yine öğrendiği dil yardımıyla çevresini tanır, algılar ve yeni öğrenmeler gerçekleştirir. Okul hayatı başladığında yine dil vasıtasıyla akademik öğrenmelerini gerçekleştirir.

Dil, insanların günlük hayatlarında vazgeçilmez bir parçadır. Kültürümüzü yaşatırken de geçmişten alıp geleceğe aktarırken de dil bizim en önemli yardımcımızdır. Dil hem geçmişten etkilenir hem de yaşamış olduğu toplumu etkiler. İnsanlar arasında, milletler arasında ve kuşaklar arasında iletişim ancak dil ile sağlanır. Kısaca dil hem kültürün oluşumunda rol alırken hem de geleceğe aktarılıp yaşamasına katkı sağlar.

Dilin hayatımızda bu denli önemli oluşu dil öğretiminin önemini de doğal olarak arttırmaktadır. Dil, her ne kadar insanlara doğuştan bahşedilen bir yetenek olarak karşımıza çıkıyorsa da yaşamımız boyunca geliştirmemiz ve öğrenmemiz gereken birçok ögeyi içinde barındırması açısından da dikkate değer bir unsurdur.

2.1.1. Ana Dil- Ana Dili

Ana dil, bir dilin en eski halini anlatmak için kullanılan bir terimdir. Bu ana dile bağlı zamanla farklı coğrafyalarda birçok dil, lehçe ve ağız yapıları oluşabilmektedir. Ana dil birçok dile kaynaklık ederek o dillerin kökünü oluşturur. Ana dili bilinci, aynı ulus içinde yaşayan bireyler arasında ortak bir anlama ve kavrama yeteneği oluşmasını sağlayarak bu bireyler arasında bir bağ oluşturmaktadır (Sinan, 2006, s. 2).

Ana dili ise insanların başta annelerinden olmak üzere çevreleriyle ilişkileri sonucu edindikleri ve ileriki yaşlarında da kullanmaya devam ettikleri dildir. İnsanlar ana dilleri ile anne karnındayken dış dünyadan gelen sesleri duyarak tanışırlar. Daha sonra çevrelerindeki kişileri dinler, gözlemler, taklit eder ve kendileri de sesler çıkarmaya başlarlar. Ana dili bu şekilde adım adım öğrenilir. Eğitim hayatı ile de sistemli bir şekilde öğrenilmeye devam eder. Birey dinleme becerisi sayesinde, ana dilini annesi ve yakın çevresinden öğrenir. Dilin çoğu özelliklerini bu süreçte kazanır. Özbay (2009) insanın en önemli vasıflarından biri olan ana dili becerisinin, dinleme becerisi sayesinde kazanıldığını ifade etmiştir. Dinleme becerisinin ardından bu beceri kullanılarak diğer dil becerileri de öğrenilmeye devam eder.

Dil öğretiminde amaç insanlar arası iletişimin en sağlıklı şekilde kurulmasını sağlamak, bunun yanında bireylerin anlama ve anlatma becerilerini geliştirmek ayrıca ana dili sevgisi kazandırmaktır. Anlama ve anlatma becerilerini geliştirmek içinse okuma, dinleme, konuşma ve yazma becerilerinin geliştirilmesi gerekmektedir. Bu dört temel dil becerisi içerisinde doğumdan önce gelişmeye başlayıp ömrünün sonuna kadar kullanılmaya devam edilen ve diğer dil becerilerinin edinilmesinde öncülük eden dinleme becerisinin yeri ayrıdır.

2.2. Dil Öğretimi Beceri Alanları

Türkçe dersi müfredatı dört temel dil becerisi ve dil bilgisi öğretiminden oluşmaktadır. Dil beceri alanları anlama ve anlatma becerileri olarak iki grupta incelenir. Anlama becerilerini dinleme/izleme ve okuma oluştururken anlatma becerilerini konuşma ve yazma oluşturmaktadır. Bu beceriler birbirlerinden ayrı düşünülemez. Her birinin gelişimi diğer dil becerileriyle ilişki halindedir. Konuşma, yazma, dinleme/izleme ve okuma etkinlikleri eşit seviyede öneme sahiptir.

Anlama ve anlatma becerileri birbirlerinden ayrı düşünülemez. Tüm beceriler birbiriyle ilişkilidir. Çünkü tüm beceri alanları birbirini etkilemektedir. Anlama becerilerinin gelişimi anlatma becerilerinin de gelişimini olumlu yönde etkileyecektir. Aynı zamanda anlama becerilerindeki bir problem anlatma becerilerini de olumsuz anlamda etkileyecektir. Bu yüzden iyi bir dil öğrenimi için tüm beceri alanlarının gelişimi önemlidir.

Tablo1

Dil Becerilerinin Sınıflandırılması

Anlama Becerileri		Anlatma Becerileri
Yazılı İletişim	Okuma	Yazma
Sözlü İletişim	Dinleme/İzleme	Konuşma

Bir bilgiye dinleme/izleme ve okumayla ulaşılırken kendi duygu, düşünce ve bilgilerimizi de karşı tarafa konuşma ve yazma ile aktarırız. Tüm bu becerileri etkili ve düzgün bir şekilde kullanmak kişilerin hem iletişim hem de öğrenme süreçlerini olumlu yönde etkileyecektir.

2.2.1. Anlatma Becerileri

Bir dinleyiciye ya da okuyucuya bilgi vermek, bir düşünceyi veya duyguyu aktarmak amacıyla kullanılan dil becerileridir. Konuşma anlatma becerilerinin sözel kısmını oluştururken yazma ise anlatma becerilerinin yazılı kısmını oluşturmaktadır.

İnsanlar anlatma becerileri içerisinde önce konuşmayı öğrenirler. Okul çağından önce öğrenilen konuşma becerisi okul hayatı boyunca da sistemli olarak gelişmektedir. Yazma çoğunlukla okul hayatı ile birlikte öğrenilmeye başlar ve gelişimini devam ettirir.

2.2.1.1. Konuşma

İnsanları diğer varlıklardan ayıran en önemli özelliklerinden biri konuşarak iletişim kurabilme becerisidir. Konuşma en az iki kişi arasında gerçekleştirilen ve karşılıklı bilgi alışverişi ve duygu paylaşımı oluşturan bir süreçtir.

Konuşma sözle gerçekleştirilen bir iletişim türüdür. Konuşma sırasında duygu ve düşünceler dışa vurulur ve bunla karşı tarafla paylaşıldıkça bu süreçte yeni düşünceler de üretilmiş olur.

Türkçe Öğretim Programı'nda, konuşma öğrenme alanına yönelik amaçlar “konuşma kurallarını uygulama, sesini ve beden dilini etkili kullanma, hazırlıklı konuşmalar yapma, kendi konuşmasını değerlendirme, kendini sözlü olarak ifade etme alışkanlığı kazanma” olarak verilmiştir (MEB, 2006, s.6). Konuşma becerisi okul çağına gelmeden edinilen bir beceridir. Ancak okul çağından önce kazanılan bu beceri genelde yetersiz kalmakta ve okul döneminde kurallara uygun şekilde alınmaktadır. Günlük iletişimimizde de sınıf içi öğrenci öğretmen iletişimde de en fazla kullanılan iletişim yolu konuşmadır. Sınıf içerisinde öğretmen öğrencilere bir rol model olduğu için konuşma kurallarına dikkat edip etkili konuşma yöntemleri kullanarak dersin en verimli şekilde işlenmesini sağlamalıdır. Bunun yanında öğrencileri de ders boyunca etkin kılarak fikir ve duygularını konuşarak iletebilmesi için ona rehber olmalıdır.

Konuşma becerisinin gelişmesi bireyin toplum içerisinde sağlıklı iletişim kurmasını sağlamaktadır. Ayrıca kişilerin konuşma becerisinin gelişmiş olması o kişinin eğitim, iş

ve özel hayatındaki ilişkilerini de olumlu olarak etkilemektedir. Öğrencilerin konuşma becerilerinin gelişmesi akademik başarıları açısından oldukça önemlidir. Bir topluluk önünde konuşabilmek, o topluluğu etkileyebilmek ise konuşma becerisinin bir diğer etkisini ortaya koymaktadır. Güzel konuşma becerisi de bu bakımdan oldukça önemlidir. Yalçın (2012) güzel konuşmayı okumaya benzeterek insan vücudundaki tüm organların birbiriyle uyum içinde çalışması sonucunda oluşan bir yetenek, alışkanlık ve sanat olduğunu dile getirmiştir.

Bireyler kendilerini anlatırken bazen kelime bulma sıkıntısına girebilirler. Anlatacakları duruma uygun kelimeyi bulmakta sıkıntı çekebilirler. Bu durum ise konuşmanın kalitesini azaltmakta, etkisini düşürmektedir. İyi bir konuşma insanları birçok alanda başarıya taşıyabilir. Dünya da yaşamış önemli liderlere bakıldığında hepsinin ortak özelliği toplumun büyük kısmını etkileyebilecek derecede iyi konuşmacı olmalarıdır.

2.2.1.2. Yazma

Dinleme, konuşma ve okuma becerilerinden sonra gelişen yazma becerisi fikirlerin ve duyguların yazılı bir şekilde ifade edilmesi şeklinde tanımlanabilir.

Deniz ve Demir (2019) yazma becerisinin diğer dil becerilerinden daha sonra öğrenildiğini ve içerdiği süreçler bakımından diğer dil becerilerine göre daha fazla zihinsel ve fiziksel aktivite gerektiren bir süreç olduğunu belirtirler. Yazma bu yönüyle diğer dil becerilerine göre daha zorlu bir etkinlik olarak değerlendirilebilir.

Yazma becerisinin gelişebilmesi için öncelikle bilgilerin zihinde yapılandırılması, sınıflandırılması, sıraya konulması gerekmektedir. Dışarıdan alınan bilgi, kişinin duygu ve düşünceleri veya yaşanan olaylar önce kişinin zihninde belli bir sıraya konulmakta gerekli sınıflandırmalar yapılmakta ve en son olarak yazıya aktarılabilmektedir. Yazma gerçekleştirilirken ise rastgele değil bir düzen halinde yazma kurallarına uyularak işe koşulmalıdır.

Yazma becerisinin kazanılması bireylere aynı zamanda zihinsel beceriler, bilgiyi zihinde tutma, düzgün ve doğru Türkçe kullanımı gibi faydalar sağlamaktadır. Eğitim öğretim süreci boyunca öğrencilerin yazma becerileri üzerinde durulmalıdır. Öğrencilerin sözlü ve yazılı olarak kendilerini ifade etmelerine imkân verilmelidir.

2.2.2. Anlama Becerileri

Herhangi bir yayın organından, bir kişiden veya bir olaydan anlam çıkarabilmek, doğru ve sağlıklı anlama gerçekleştirebilmek anlama becerilerinin kullanımıyla mümkün olacaktır. Anlama becerileri, okuma ve dinleme becerilerinden oluşur. Dinleme becerisi sözel kısmı oluştururken okuma becerisi yazılı kısmı oluşturmaktadır.

Anlama becerisi, okul öncesinde genellikle dinleme yoluyla geliştirilirken, okul hayatıyla birlikte genellikle okuma faaliyetleriyle geliştirilmektedir. Dinleme becerisi ile çevreden gelen sesler işitme yoluyla algılanır ve anlamlandırılır. Okuma becerisi ise sembol ve harflerin algılanması ile gerçekleştirilir. Anlama becerilerinin gelişebilmesi için dinleme ve okuma etkinliklerine sınıf ortamında daha fazla yer verilmeli bunun yanında bu etkinliklerin nasıl daha iyi anlanabileceği üzerinde de durulmalıdır.

2.2.2.1. Okuma

Okuma, insanların anlama ve bilgi edinme yollarından biridir. Okuma eğitim öğretimin ilk kademelerinde kazanılır. Kimi zaman öğrenme kimi zamansa hoşça vakit geçirmek amacıyla okumalar gerçekleştirilir. Kökçü ve Demirel (2017) okumayı farklı bilgi ve tecrübe dünyalarına açılan bir pencere olarak ifade ederek okumanın dıştan içe doğru gelişen karmaşık ve soyut bir süreç olduğunu belirtmişlerdir.

Okuma eylemi kelimelerin, duyu organlarımız yoluyla algılanmasıyla başlayan ve bu kelimelerin anlamlandırılıp yorumlanmasına dayanan bir süreçtir (Özbay, 2009, s. 42). Okumanın gerçekleşmesi için sözcüklerin önce göz tarafından algılanması gerekir. Göz yoluyla algılanan sözcükler zihinde anlamlandırılır ve yorumlanır. Okuma, sözcükleri algılama ve bunlardan anlam kurma süreci olarak da tanımlanabilir. Bu sürecin en etkili şekilde gerçekleşebilmesi için okumanın alışkanlık haline gelmesi gerekir. Okumayla birlikte kelime hazinesi artacak, anlam kurma, algılama becerileri gelişecek ve buna bağlı öğrenmeler artacaktır.

Eğitim hayatında okumanın yeri büyüktür. Daha okulun ilk dönemlerinde kısa hikâyeler ile başlayan okumalar çocuğun zihin dünyasını ve hayal gücünü geliştirecektir. Okul hayatının ileriki dönemlerinde de okuma algılama ve anlama gücünün gelişmesine katkı sağlamaktadır. Okuma alışkanlığı gelişmiş öğrencilerde akademik başarının da doğru orantılı olarak geliştiği söylenebilmektedir.

Okuma gerçekleştirilirken farklı yöntemler kullanılabilir. Okuyucu amacına göre yöntem seçimini gerçekleştirecektir. Örneğin, uzun bir metinde sadece ihtiyacı olan bölüm ile ilgili okuma gerçekleştirecek kişi seçmeli okumalar yapabilir. Ya da bir metni sorgulamak yorumlamak için eleştirel okumalar yapılabilir. Burada önemli olan bizi amaca götürecek en iyi okuma yöntemini seçmektir.

2.2.2.2. Dinleme/İzleme

Dil becerileri arasında ilk kazanılan beceri dinleme becerisidir. Dinleme için şimdiye kadar birçok tanım yapılmıştır. Türkçe Sözlük (2010, s.671) dinlemenin tanımı işitmek için kulak vermek; birinin sözünü, öğüdünü kabul edip gereğince davranmak şeklinde yer almaktadır. Demirel (2004) dinlemenin, konuşanın vermek istediği mesajı hatasız olarak anlayıp söz konusu uyarana karşı tepkide bulunabilme etkinliği olduğunu söyler.

Dinleme eyleminden bahsedilirken akla gelen bir diğer terim de işitmedir. Dinleme ve işitmek terimleri kimi zaman birbirine karıştırılabilir. Dinlemenin gerçekleşmesi öncelikle sesli bir uyarıcının olmasına bağlıdır. Bu bir konuşmacı veya okuyucu olabilir.

Sesli uyarıcıdan kulağa gelen sesler dinleyicinin zihninde anlamlandırılır. Tek başına sesli uyarıcı dinleme için yetersizdir. Bu işitme işleminden öte bir şey değildir. Dinleme işitmeden farklı olarak zihinsel bir anlamlandırma sürecini içinde barındırır. İşitmek dinlemeden önce gerçekleşir ve dinlemenin ön koşuludur. Dinlemede anlama çabası varken işitme kişinin iradesiyle olmayan bir şeydir. İnsanın kulağına giden her türlü ses işitme olarak sayılabilir. Ancak bir şeyin dinlenilmesi onun kulakla işitilmesi ile birlikte kişinin anlama çabasının bir ürünüdür.

Dinlemenin yanında değerlendirilmesi gereken bir diğer konu da izlemedir. Bazı dinlemeler yalnızca işitsel öğelerin varlığıyla gerçekleşmez. Bunun yanında dinleme süreci bazen görsel öğeleri de içinde barındırabilir. Özbay (2009) kulak ve gözlerin insanın doğumuyla birlikte en çok kullanılan duyu organları olduğunu söyleyerek kulaklarla işitip gözlerle izlemenin, görmenin bilgi edinmenin en etkin iki yolu olduğunu ifade eder.

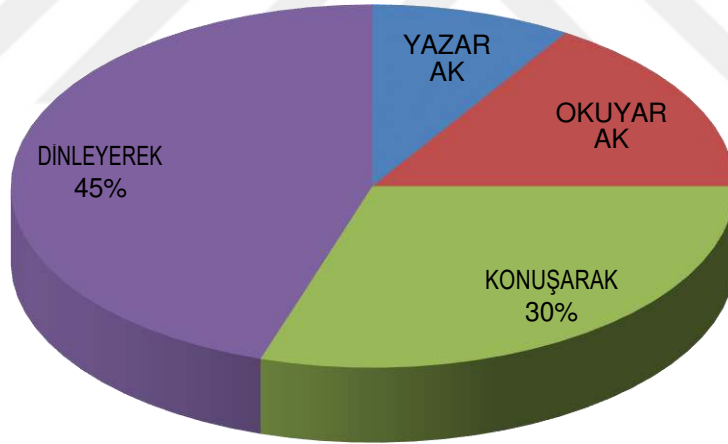
Cihangir (2011) dinlemenin gerçekleşebilmesini bilginin hatırlanabilmesine bağlayarak dinleyicinin bilgiyi duyması, konuşulan konuyu zihninde tutması, tekrar edebilesi sonucunda dinlemenin gerçekleşebildiğini ifade eder.

Bir sözel anlama becerisi olan dinlemeyi günlük hayatımızda birçok alanda kullanmaktayız. Bir kişiyle ikili iletişim kurarken, sınıfta ders dinlerken veya bir sempozyum sunumunda dinleme en fazla kullandığımız dil becerisi olur. Öyle ki yapılan araştırmalar insanların günlük hayatta dinlemeye ayırdığı zaman diliminin oldukça fazla olduğunu göstermektedir.

İnsan bir gününün;
%9'unu yazarak,
%16'sını okuyarak,
%30'unu konuşarak,
%45'ini dinleyerek geçirmektedir (Buzan, 2001, akt. Özbay, 2009).

Grafik 1

Bir Gün İçerisinde Dinlemeye Ayrılan Zaman

Görüldüğü üzere bir kişi gün içerisinde dil becerilerinden en fazla dinlemeyi kullanmaktadır. Gerek toplumsal hayatta gerekse eğitim hayatında bir konuşmacı olan ortamda o konuşmacıyı dinleyen en az bir kişi bulunur. Bu dinleyici sayısı sınıf, konferans, sempozyum gibi toplu ortamlarda çok daha fazladır.

Dinleme tüm dil becerilerinin temelini oluşturmaktadır. İnsanoğlu ilk olarak çevresinde olup bitenleri dinleyerek, duyarak algılar. Çıkarılan sesleri önce duyar sonra bu sesleri taklit ederek konuşma becerisi kazanır. Bununla birlikte diğer dil becerileri de

dinlemenin öncülüğüyle kazanılır.

Dinleme günlük hayatımızda birçok alanda kullandığımız bir beceridir. İlk olarak aile hayatımızda, ikili ilişkilerimizde, çevremizle iletişimimizde, okul hayatımızda ve iş hayatımızda dinleme faaliyetleri gerçekleştiririz. Bu faaliyetlerin sağlıklı bir şekilde gerçekleştirilmesi oldukça önemlidir.

Dinlemenin günlük yaşamda birçok faydasını sayabiliriz.

- Öncelikle dinleme iletişim kurulan kişiyle karşılıklı saygı geliştirir. Dinlendiğini anlayan kişi kendini daha iyi hisseder ve karşılıklı olarak olumlu bir iletişim gerçekleşmiş olur. Dinlendiğini anlayan kişi kendisi dinleme konumuna geçtiğinde de aynı hassasiyeti kendisi de gösterecektir.
- Akademik süreçte de dinleme oldukça önemlidir. İyi bir dinleyici ders anında gerekli tüm uyarıları algılar ve öğrenmelerinin çoğunu gerçekleştirmiş olur. Ders sırasında dikkatli bir şekilde dinleme gerçekleştiren öğrencilerin başarıları da artacaktır.
- Dinlemenin önemi iş hayatımızda da karşımıza çıkacaktır. Ekip içi personellerin gerçekleştireceği sağlıklı iletişim faaliyetleri iş hayatını olumlu yönde etkileyecektir. Personeller arası iletişim geliştikçe ve karşılıklı saygı ortamı oluştuğunda iş verimi de aynı oranda artacaktır.

Dinleme görüldüğü gibi günlük hayatımızın her evresinde karşımıza çıkmakta ve sağlıklı dinleme faaliyetleri gerek iş gerek eğitim alanını olumlu yönde etkilemektedir.

2.3. Dinleme Süreci ve Aşamaları

Dinleme daha anne karnındayken başlayan ve ömür boyu süren önemli bir etkinliktir. Dolayısıyla dört dil beceri alanından ilk kazanılan beceri dinleme becerisidir. Dinleme iletişim sürecinin de önemli bir paydasıdır. İletişim örgüsünde, işitmenin ve dinlemenin aksamaları ya da eksik biçimde gerçekleştirilmesi tüm iletişim sürecini olumsuz etkileyecektir.

Dinleme, iletişim ağına eklenme ya da katılma biçimidir. Aynı zamanda bilgi edinme yoludur. Kitle iletişim araçlarının çoğaldığı ve yaygınlaştığı dünyada, insanlar bilgi ve haber kaynakları karşısında daha çok dinleme konumuna geçmektedir.

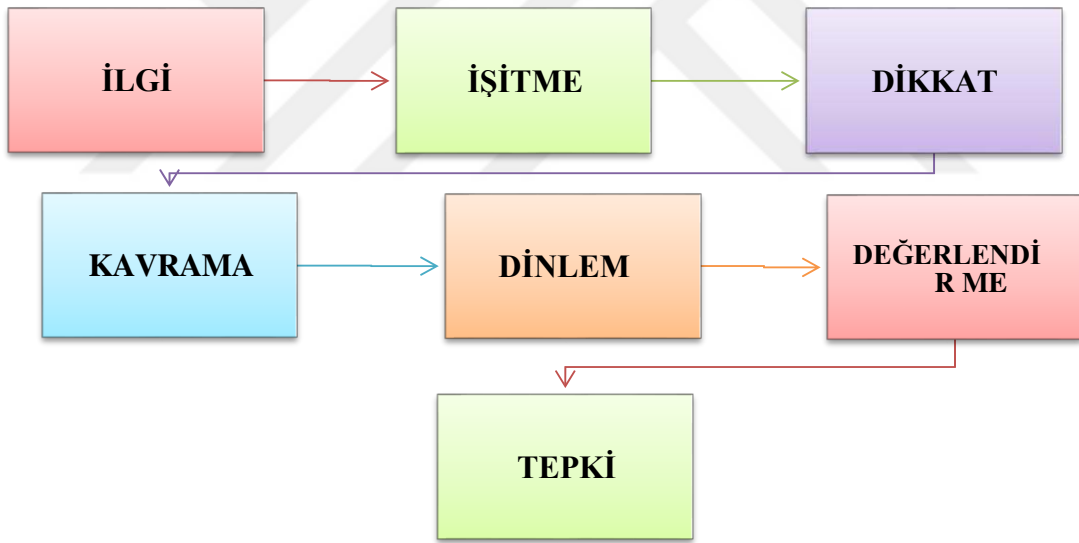
Televizyon ekranlarından sunulan açık oturumlar, paneller, tartışma programları izleyicisini/dinleyicisini aramaktadır (Gündüz ve Şimşek, 2014, s. 22).

Dinleme, kulağa gelen seslerin veya konuşmaların zihinde anlamlandırılmasıyla oluşan bir süreçtir. Bu sürecin birkaç aşaması vardır. Özbay (2009) dinleme sürecinin aşamalarını ilgi, işitme, dikkat, kavrama, dinleme, değerlendirme ve tepki şeklinde sıralamıştır.

Şekil 1’ de dinleme sürecinin aşamaları gösterilmiştir.

Şekil 1

Dinleme Süreci Aşamaları

Dinleme sürecinin ilk aşaması ilgidir. İnsanların bazı konulara özel ilgileri bulunur ve bu konularda dinlemeler gerçekleştirmek onları mutlu eder. Dinlemenin ikinci aşaması ise işitmedir. İşitilen sesler bellekte süzgeçten geçirilir ve uygun şemalara yerleştirilir. Bir sonraki aşama dikkat aşamasıdır. Dikkat dinlemenin gerçekleşebilmesi için çok önemlidir. Gelen uyarıcılar içinden o an gerekli olan ve ilgi çeken üzerinde dikkat yoğunlaştırılır. Bu bakımdan dikkat dinleme sürecinde gelen sesler üzerine

yoğunlaşma açısından önemlidir. Kavrama basamağında alınan uyarıcılar önceki bilgiler ile ilişkilendirilir, gerekli sınıflamalar yapılır ve anlamlandırma gerçekleşir. Dinleme sürecinde ise dinleyici gelen uyarıları kendi isteğiyle alır ve algılar. Bir sonraki basamak olan değerlendirme basamağında dinleyici düşüncenin iyi veya kötü hatırlanacak veya unutulacak türden olup olmadığına, dinleyicinin özel kayıtlarına eklenip eklenmeyeceğine karar verir (Özbay, 2009). Dinlemenin son basamağı olan tepki basamağında dinleyici söylenenler hakkında geri dönüt verir. Bu; soru sorarak, onaylayarak veya karşılık vererek gerçekleşebilir. Tepki verme bazen anında bazen de sürecin sonunda olabilir.

2.4. Dinlemenin Diğer Dil Becerileriyle İlişkisi

Dinleme becerisi doğuştan gelen ve diğer dil becerilerinin kazanılmasında öncülük eden bir beceridir. Anne karnında başlayan dinleme süreci ömrümüzün sonuna kadar herhangi bir hastalık durumu olmadığı sürece devam eder. Doğumdan sonra çocuk annesinden ve yakın çevresinden gelen sesli uyarıcılar ile dinlemeyi sürdürür. Bu dinlemeler sayesinde ilk öğrenmelerini gerçekleştirir. Taklitler yoluyla aynı sesleri çıkarmaya çalışan çocuk bir süre sonra konuşma becerisini edinmeye başlar. Dinleme ve konuşma becerisi okul öncesi dönemde kazanılırken okuma ve yazma becerisi okul hayatı ile öğrenilir. Yine bu öğrenmelerin temelini oluşmasında en büyük katkı dinleme becerisinden gelir. Emiroğlu ve Pınar (2013) dinlemenin diğer dil becerilerinden ayrı düşünülemeyeceğini, iyi bir okuma, konuşma ve yazma becerisi için öncelikle iyi bir dinlemenin şart olduğunu ifade ederek dinlemenin diğer dil becerilerinin oluşumuna katkısındaki öneme değinmiştir.

2.4.1. Dinleme- Okuma İlişkisi

Okuma, kelimelerin veya sembollerin duyu organları aracılığıyla algılanması ve zihinsel olarak anlamlandırılması etkinliğidir. Bir anlama becerisi olan dinleme ile okuma becerisi yakından ilgilidir. Her ikisi de dışarıdan alınan bir bilginin anlamlandırılması sürecine dayanır. Dinleme sözel bir anlama becerisiyken okuma yazılı anlama becerisidir. Okuma harfleri, dinleme ise bireyleri okumaktır (Emiroğlu ve Pınar 2013, s.778). Okuma becerisi, dinleme becerisi ile önceden elde edilen şemaların

farklı işaretler üzerinden anlamlandırılması ile kazanılır.

Öğrenci sınıf ortamında öğretmenden harf, hece ve sesleri duyarak öğrenir. Sesi öğrenen öğrenci daha sonra seslendirmeler yoluyla okuma becerisi kazanır. Aynı zamanda okuduğunu anlama becerisi üst düzeyde olan bir kişinin dinleme anlama becerisi de aynı ölçüde gelişmiş olur.

2.4.2. Dinleme - Konuşma İlişkisi

Dinleme ve konuşma birbirinden ayrı düşünülemez. İlk kazanılan dil becerisi olan dinleme yoluyla çocuk çevreden gelen sesleri algılar ve zamanla bu sesleri taklit etme yoluyla kendisi de konuşma becerisini edinmeye başlar. Melanlıoğlu (2013) insanların çocukken dinleme yoluyla kelimeleri doğru şekilde ifade etmeyi öğrenebildiğini söyleyerek konuşma becerisinin kazanılmasında dinlemenin önemine değinmiştir. Bu iki beceri günlük iletişimde de birbirinden ayrılamaz iki beceridir. Sözlü iletişimin en önemli iki unsurunu konuşmacı ve dinleyici oluşturmaktadır. Onan (2005) dinlemenin işlevsel yönden en fazla iletişime girdiği dil becerisinin konuşma olduğunu ve bu iki becerinin dilin kimyasından kaynaklı işlevsel bir ortaklığının olduğunu ifade eder. Konuşmacı mesajı ileten taraf dinleyici de bu süreçte alıcı olarak yer alır. Dolayısıyla dinleme ve konuşma da birbirini tamamlayan becerilerdir ve birbirlerinden ayrı düşünülemez. Çünkü iletişim sırasında en az bir konuşan ve bir dinleyen olmak zorundadır. Konuşma etkinliğinin dinleyici ve dinleme olmadan gerçekleşmesi hiçbir işe yaramayacaktır.

Yapılan araştırmalara göre;

- Doğuştan işitme özürlü olanlar konuşmayı öğrenemiyorlar.
- Gelişim dönemi sürerken işitme becerisini kaybedenlerde konuşma becerisinin de gerilediği görülüyor.
- Kulağı sonradan tedavi edilenler yavaş yavaş konuşmaya da başlıyorlar.
- Bir toplumda yaşarken kaybolan ve uzun zaman sonra bulunan çocukların ilk öğrendikleri dili ve konuşma becerilerini yitirdikleri görülüyor (Özbay, 2001, akt. Özbay, 2009).

Sözü edilen bu araştırma dinleme ve konuşma becerisinin birbirlerini nasıl etkilediğini, dinlemenin konuşma için ön koşul olduğunu göstermektedir. Her şeyden önce konuşma eğitimi de diğer akademik ve toplumsal öğrenmeler gibi dinleyerek edinilir.

Kişilerin iyi bir konuşma becerisine sahip olabilmeleri için bilgi birikimlerinin de iyi olması gerekir. Bilgi birikimini artırmanın yollarından biri ise dinlemedir. Günlük hayatımızda ve okul hayatımızdaki öğrenmelerimizin çoğunu dinleme yoluyla ediniriz. Böylelikle iyi bir konuşma için gerekli olan bilgi birikimini sağlamış oluruz. Tüm bu açılardan değerlendirilince okumanın öğrenilmesinden başlayarak iyi bir konuşmacı olana kadar sürekli birbirleriyle ilişki halindedir.

2.4.3. Dinleme - Yazma İlişkisi

Yazma, kişilerin duygu ve düşüncelerini dillerine ait sembolleri kullanarak anlamlı bir bütün halinde yazılı kayıt altına almaları olarak tanımlanabilir. Yazma becerisi diğer dil becerilerinden sonra kazanılan bir beceridir.

Emiroğlu ve Pınar (2013) yazma becerisinin gelişmesinde dinleme becerisinin önemine değinerek yazma becerisinin gelişmesi için özellikle dinlemenin iyi bir şekilde gelişmesi gerektiğini ifade etmiştir. İnsanlar dinleme yoluyla hayatı öğrenir, kelime dağarcıklarını genişletirler. Yazma için gerekli en önemli şey de kelime dağarcığıdır. Kelime dağarcığı gelişmeyen bir kişi duygu ve düşüncelerini yeteri kadar net bir şekilde anlatamaz. İnsanlar dinleyerek öğrendiklerini yazarak başka bir kanala aktarırlar. Bir anlama becerisi olan dinleme ile edinilen bilgi ve kavramlar anlatma becerisi olan yazma ile kayıt altına alınabilir. Ayrıca dinleme ile geliştirilen kelime dağarcığı da bireylerin yazma eylemlerinde kolaylık sağlayacaktır. Bu yönüyle iki beceri birbirini etkilerler.

2.5. Dinleme Eğitimi

Doğumdan itibaren çocuk ailesini ve çevresinden gelen sesleri dinleyerek dinleme becerisini geliştirir. Okul hayatına başladığında ise sistemli bir şekilde dinleme becerisini geliştirmeye başlar.

Dinleme eğitimi ailede başlar ve okul hayatında da sistemli bir hâl alarak devam eder. Ancak gerek aile hayatında gerekse okul hayatında okuma başta olmak üzere diğer dil beceri eğitimlerine verilen önem dinleme eğitimi için geçerli olmamıştır. Çoğu aileye bakıldığında daha küçük yaşlarda çocuklara çeşitli kitaplar okuyarak okuma

sevgisi kazandırmaya çalışılırken dinleme etkinlikleri ikinci plana atılmıştır. Gündüz ve Şimşek (2014) dinlemenin eğitim sistemi içerisinde öncelikli bir konu başlığı olmaya değer bulunmadığını ve insanların git gide kendi çabalarıyla edindikleri bir beceri haline geldiğini ifade etmiştir. Dinleme de okuma, yazma ve konuşma becerileri gibi eğitimle geliştirilebilen bir beceridir. Bu yüzden diğer beceri alanları gibi dinlemeye de yeterli önem verilmelidir.

2.5.1. Ailede Dinleme Eğitimi

Anne karnındayken sesleri duymaya ve bunlara tepki vermeye başlayan bebek doğumdan itibaren de ailesinden ve çevresinden gelen uyarıcılara tepki vermeye başlar. Bebek ve aile karşılıklı olarak hem çeşitli seslerle hem de beden dilleriyle iletişime girerler. Bebekler yetişkinlerin ses tonlarına, hareketlerine ve konuşmalarına dikkat ederek dinleme becerisini geliştirirler. Böylelikle dinleme eğitimi daha formal eğitime başlamadan küçük yaşlarda alınmaya başlar. Ailelerin çocuğun doğumundan itibaren onlarla konuşmaları, onlara ninniler söyleyip masallar anlatmaları, kitap okumaları çocuğun ilk dinleme eğitimi olarak kabul edilebilir. Bunun yanında çocuğun aile ile paylaşımları, yaşadıklarını ebeveynleriyle paylaşmaları sırasında ailenin çocuğu sabırla ve dikkatle dinlemeleri de çocuğa dinleme eğitiminin ilk adımlarını kazandırmış olacaktır.

Ebeveynler çocukluğun ilk yıllarından itibaren ninniler vasıtasıyla çocuklarına dinleme becerisi kazandırmaya başlarlar. Ezgilerle söylenen ninniler çocuğun dikkatini çeker. Bu ninniler hem anne ile çocuk arasında duygusal bağ kurar hem çocuğa sevgi ve güven duygularını kazandırır hem kelime dağarcığını geliştirir hem de dinleme eğitiminin temellerini oluşturur. Geçmişte annenin sesinden çocuğa söylenen ninniler günümüzde telefon veya internet ortamından çocuklara dinletilmeye çalışılmaktadır. Aynı şeyler masal için de geçerlidir. Masal okunan çocuk dil ve dinleme eğitimi açısından gelişme gösterecektir. Masal yalnızca geceleri okunacak bir metin türü değildir. Günün her saatinde her vaktinde masal çocuk için çok eğitici bir araç olacaktır.

Cihangir (2011) “Kişiler Arası İletişimde Dinleme Becerisi” adlı eserinde “olumlu iletişim döngüsü” ve “olumsuz iletişim döngüsü”nden bahseder. Olumlu iletişim döngüsünde çocuğun konuşmasına karşılık anne babanın dinlemeye geçmesiyle

süreç başlamaktadır. Dinlenen çocuk ailesi tarafından kabul edildiğini hisseder ve anlatmaya devam eder. Sürecin devamında çocuk içinde bulunduğu durumu fark eder ve rahatlamaya başlar. Süreç sonunda ise sorunu çözme sürecine girer ve sorun çözülür. Buna karşılık olumsuz iletişim döngüsünde çocuk konuşmaya başlar ancak anne ve baba kendi kişisel görüşlerini ifade ederler. Çocuk bu durum karşısında anlaşılmadığını düşünür. Anne baba konuşmaya devam eder çocuk bu durum karşısında anlatmayı bırakır ve iki tarafta da gerginlik yaşanır.

Olumlu iletişim döngüsü anne baba ve çocuk arasında olumlu bir bağın kurulmasını sağlar (Cihangir, 2011, s. 65). Sürecin en başında dinlendiğini anlayan çocuk kabul edildiğini hisseder ve iletişime devam eder. Bu durum çocuğa hem psikolojik bir rahatlama sağlar hem de ileriki iletişim sürecine daha rahat bir şekilde başlayabilmesini sağlar. Cihangir (2011) ‘‘Olumsuz İletişim Döngüsü’’nde ise çocuk konuşmaya başladığında ebeveynler çocuğu dinlemekten ziyade kendi görüşlerini ifade etmeye başlarlar. Bu da çocuğun anlaşılmadığını hissetmesine sebep olur. Süreç sonunda çocuk artık konuşmayı bırakır ve iletişim döngüsü devam edemez.

Dinleme eğitiminin temeli ailede atılır, formal eğitimle ise bu temelin üzerine bina inşa edilir. Temeli iyi atılmamış bina sağlamlıktan yoksundur. Çocuğun ailede almış olduğu dinleme eğitimi ileriki hayatına da öncülük edeceği için oldukça önemlidir. Aileler önce dinleme konusunda çocuklarına iyi bir model olmalı ve iyi bir dinleyicinin tüm özelliklerini taşımalıdır.

2.5.2. Okulda Dinleme Eğitimi

Ailede başlayan dinleme eğitimi okul hayatında da sistemli bir şekilde devam eder. Çoğu zaman Türkçe dersi içinde bazen de müstakil bir ders olarak dinleme eğitimi geliştirmeye yönelik seçmeli derslere yer verilir. Derslerde dinleme metinleri ve bu metinlere bağlı dinleme etkinlikleri ile süreç devam ettirilir.

MEB (2006) dinleme/izlemeyi iletişim kurmanın ve öğrenmenin temel yollarından biri olarak ele almış ve verilen mesajları doğru bir şekilde anlama, yorumlama ve değerlendirme becerisi olarak değerlendirmiştir.

Dinlemenin sadece Türkçe dersleri içinde kullanılan bir dil becerisi olarak algılanmaması gerekir. Diğer derslerde de dinlemenin önemi büyüktür. İyi dinleyen

dinlediğini anlayan öğrenci sadece Türkçe dersinde değil tüm derslerde daha önde bir başarı sergileyecektir. Ülkemizde her ne kadar yapısalcı eğitim modeline geçmiş olsak da hâlâ okul öğrenmelerinin çoğunu dinleme yoluyla ediniriz. Gündüz ve Şimşek (2014) öğrencilerin bir ders saatinde dinleme ve izleme yoluyla öğrenebileceği bir konuyu ders dışında üç katı bir zaman ile öğrenebileceklerini belirtmiştir. İlk okuma-yazma eğitimine başlayan bir çocuk, zamanının çoğunu öğretmeni dinleyerek geçirmekte, öğretmeninden gerekli bilgi ve tecrübeyi dinleyerek ve görerek edinmektedir (Özbay, 2009, s.72).

Türkçe ders kitapları incelendiğinde dinleme metnlerinin okuma metnlerine göre daha az olduğu görülmektedir. Öğretmenler sadece ders kitaplarındaki dinleme metinleriyle yetinmemeli öğrencilerin ilgi, ihtiyaç ve seviyelerine uygun olarak farklı dinleme metinlerinden de yararlanmalıdır.

2.6. Dinlemeyi Etkileyen Faktörler

Dinleme süreci birçok faktörden etkilenmektedir. Bunlar dinleyiciye bağlı faktörler, konuşmacıya bağlı faktörler, çevresel faktörler gibi gruplara ayrılabilir.

Dinlemeyi etkileyen birçok faktörün varlığından bahsedilebilir. Araştırmacılar dinlemeyi etkileyen faktörleri farklı başlıklar altında incelemiştir. En genel sınıflama ile dinlemeyi etkileyen üç faktörden bahsedilebilir. Bunlar; dinleyiciye bağlı, konuşmacıya /öğretmene bağlı ve dinleme ortamına bağlı faktörler olarak ele alınabilir.

2.6.1. Dinleyiciye Bağlı Faktörler

Dinleyici, dinleme sürecinin en önemli öğelerinden biridir. Dinleme sürecinde dinleyiciye düşen bazı sorumluluklar vardır. Dinleyici bu sorumluluklarını yerine getirerek dinleme sürecinde başarılı olabilir.

Dinleyiciye bağlı faktörler işitme, zekâ, motivasyon, ilgi, hazırbulunuşluk ve dikkat süreleri olarak sayılabilir. Öncelikle dinleyicinin işitme duyusundaki bir problem dinleme sürecini önemli ölçüde etkileyecektir. Özbay (2009) işitme ile ilgili bir sıkıntısı bulunan bireyin dinleme anlama sürecinde, dinlediğini hatırlamada da sıkıntı yaşayacağını belirtir. Bunun yanında dinleyicinin zekâsı da dinlemeyi etkileyecektir. Dil gelişiminin zekâdan etkilendiği ve bunun da dinleme becerisine de etki ettiği

unutulmamalıdır. Sınıf içerisinde uygulanacak etkinlikler öğrencilerin sınıf seviyelerine ve zekâ durumlarına göre şekillendirilmelidir.

Dinleyiciye bağlı bir diğer faktör ise öğrencilerin yaşlarına uygun dikkat süreleridir. Çok uzun metinler öğrencilerin dikkatlerinin dağılmasına ve motivasyonlarının düşmesine sebep olacaktır. Bununla birlikte öğrenciler dinledikleri üzerinde pek çok noktayı anlayamayacaklardır. Öğretmen dinleme etkinliklerini planlarken öğrencilerin dinleme dikkat sürelerine dikkat etmelidir.

Dinleyiciden kaynaklı bazı psikolojik faktörler de vardır. Dinleyicinin konuya duyduğu ilgi ve motivasyon seviyesi dinlemeyi etkileyecektir. Öğrencilerin ilgi duyabileceği konularda dinleme metinleri seçmek ve dinleme öncesinde konunun önemini anlatıp öğrenciyi motive etmek dinlemeyi olumlu yönde etkileyecektir. Özbay (2009) öğrencilerin dinlemeye ruhen ve bedenlen hazır hale gelebilmeleri için ve konuyu sonuna kadar dinleyebilmeleri için anlatılan konuya ilgi duymalarının önemli olduğunu belirtir. Dinleyiciden kaynaklı bir diğer konu da fizyolojik ihtiyaçlardır. Dinleyici dinleme başlamadan önce fizyolojik ihtiyaçlarını karşılamış olmalıdır. Açlık, susuzluk, uykusuzluk gibi durumlar dinlemenin sağlıklı gerçekleşmesini engelleyecektir.

Dinleyici dinlemenin gerçekleştiği dili bilmeli dilin özelliklerine ve işleyişine hâkim olmalıdır. Dinleyici konuşmacının vurgu ve tonlamalarına dikkat ederek verilmek istenen asıl anlamı iyi çözümleyebilmelidir.

Dinleyicinin dinleme sürecinde anlamadığı yerler, konular olabilir. Aklında bazı sorular oluşabilir. Böyle bir durumda konuşmacıyla iletişime geçilmeli ve açık bir şekilde anlaşılmayan yerler hakkında sorular sorulmalıdır.

2.6.2. Konuşmacıya/ Öğretmene Bağlı Faktörler

Dinleme sürecinde dinleyici kadar konuşmacı da önemlidir. Konuşmacıya bağlı faktörler şu şekilde sıralanabilir:

- Konuşmacının anlatacağı konuya olan hâkimiyeti,
- Konuşmacının ses tonu, vurgu ve tonlama kullanımı,
- Konuşmacının dili kullanma becerisi,
- Konuşmacının konuyu sunarken kullanacağı farklı yöntem ve materyaller,
- Konuşmacının sunum sırasında konuya uygun olarak kullanacağı jest ve mimikler.

Konuşmacı öncelikle anlatacağı konuya hâkim olmalı ve sunum öncesinde gerekli hazırlıklarını yapmalıdır. Konu hâkimiyeti hem anlatımı kolaylaştıracak hem de dinleyiciyi etkileyecektir. Konuşma sırasında konunun özelliklerine ve önemine göre ses tonu, vurgu ve tonlama ayarlanmalıdır. Sürekli aynı ses tonu, dinleme sürecini sıkıcı hale getirecektir. Konuşmacı aynı zamanda kullanacağı dilin kurallarına da hâkim olmalı, kullandığı dille ilgili deyim ve atasözü gibi anlatımı kuvvetlendirecek ifadelere yer vermelidir. Konuşmacı anlattığı konuyu farklı yöntemlerle sunmalıdır. Sürekli aynı yöntemi kullanan mesela sürekli düz anlatım yöntemini kullanan konuşmacı bir süre sonra dinleyiciyi sıkabilir. Anlatacağı konuya uygun olarak farklı anlatma yöntem ve teknikleri kullanmalıdır. Konuşmacı konuşmasını yaparken beden dilini de iyi kullanabilmelidir. Jest ve mimiklerini kullanarak dinleyiciyi yani öğrenciyi konuya çekebilmelidir. Bunun yanında sesini iyi ayarlayarak konuşmayı tek düzelikten kurtarmalıdır.

2.6.3. Dinleme Ortamına Bağlı Faktörler

Dinleme ortamı dinlemeyi etkileyen başka bir faktördür. Dinleme ortamı bazen bir sınıf bazen bir konferans salonu bazen de açık bir alan olabilir. Dinleme ortamındaki dinlemeyi engelleyici faktörler süreci olumsuz etkileyecektir. Gürültü ve dinleyiciyi göremeyecek bir yerde sürece katılmak bunlardan bazılarıdır. Dinleme ortamında ısı, havalandırma, ses düzeyi, ses yalıtımı konularına da önem verilmelidir. Ortamın ısısı ne çok soğuk ne çok sıcak olmalıdır. Dinleme ortamı ses yalıtımına sahip olmalı ve ne içerideki sesleri dışarı vermeli ne de dışarıdaki sesleri içeri almalıdır.

2.7. Dinleme Türleri

Dinleme gerek günlük yaşantımızda gerekse eğitim hayatımızda sürekli kullandığımız bir beceridir. İkili ilişkilerimizde, toplumsal hayatımızda, iş hayatımızda sürekli dinlemeye ihtiyaç duyarız. Bu geniş dinleme sürecinde birçok dinleme türünden yararlanılır. Elbette ki bir tartışma programını dinlerken kullandığımız dinleme türüyle gündelik bir iletişim sırasında kullandığımız tür ve ders sırasında kullandığımız tür bir olmayacaktır.

Sınıf seviyelerine göre de kullanılan dinleme türleri farklılık göstermektedir. 2019

Türkçe Öğretim Programında sekiz farklı dinleme türünden bahsedildiği görülmüştür. Bunlar; katılımlı dinleme, katılımsız dinleme, kendini konuşanın yerine koyarak dinleme, yaratıcı dinleme, eleştirel dinleme, not alarak dinleme, grup halinde dinleme ve seçici dinlemedir. Milli Eğitim Bakanlığı hazırlamış olduğu öğretim programında dinleme türlerini dinleme yöntemleri olarak isimlendirmiştir.

MEB (2019) Öğretim Programı'nda dinleme türlerinin sınıflara göre dağılımı incelenmiştir. Tüm sınıf seviyelerinde not alarak dinlemeye yer verilirken daha üst düzey dinleme yöntemleri olan yaratıcı, eleştirel ve seçici dinlemelere sadece 8. sınıf seviyesinde yer verilmiştir. 2019 Türkçe Öğretim Programında yer alan dinleme türlerinin sınıf düzeylerine göre dağılımına Tablo 2'de yer verilmiştir.

Tablo 2

Dinleme/İzleme Türlerinin (Yöntemlerinin) Sınıflara Göre Dağılımı (MEB, 2019)

Sınıflar				
Dinleme Türleri	5	6	7	8
<i>Katılımlı</i>		✓✓	✓	
<i>Katılımsız</i>		✓	✓	
<i>Kendini Konuşanın Yerine Koyarak (Empati Kurarak) Dinleme</i>			✓	✓
<i>Yaratıcı</i>				✓
<i>Eleştirel</i>				✓
<i>Not Alarak</i>		✓✓	✓	✓
<i>Grup Halinde</i>		✓✓		
<i>Seçici</i>				✓

Dinleme konusundaki kitap ve araştırmalar incelendiğinde dinleme türlerinin farklı şekillerde isimlendirildiği görülmüştür. Dinleme türleri için dinleme stilleri, dinleme yöntemleri dinleme şekilleri gibi farklı şekilde isimlendirmeler yapılmıştır. Ayrıca türlerin alt başlıklara ayrılmasında da farklılıklara rastlanmıştır.

Tablo 3’te dinleme türlerinin bazı araştırmacılara göre tasniflerine yer verilmiştir:

Tablo 3

Dinleme Türlerinin Bazı Araştırmacılara Göre Tasnifi

Yazar	Dinleme Türleri	
Cihangir (2011)	Etkili Dinleme Türleri	Etkisiz Dinleme Türleri
	1. Katılımcı Dinleme	1. Yetersiz Dinleme
	2. Edilgin Dinleme	2. Kalıplaşmış Dinleme
	3. Empatik Dinleme	3. Yüzeysel Dinleme
	4. Yargısız ve Eleştirel Dinleme	4. Görünüşte Dinleme
	5. Derinlemesine Dinleme	5. Seçerek Dinleme
	6. Çözümleyici Dinleme	6. Duyguya Saplanarak Dinleme
	7. Etkin/Aktif Dinleme	7. Savunucu Dinleme
	8. Dikkatle Dinleme	8. Tuzak Kurucu Dinleme
Gündüz ve Şimşek(2014)	1. Katılımlı Dinleme	5.Grup Halinde Dinleme
	2. Katılımsız Dinleme	6.Yaratıcı Dinleme
	3. Not Alarak Dinleme	7.Seçici Dinleme
	4. Empati Kurarak Dinleme	8.Eleştirel Dinleme
MEB (2006)	1. Katılımlı Dinleme	4. Yaratıcı Dinleme
	2. Katılımsız Dinleme	5.Seçici Dinleme
	3. Not Alarak Dinleme	6.Eleştirel Dinleme
Özbay (2009)	1. Ayrıştırıcı Dinleme	4. Bilgi İçin Dinleme
	2. İletişimsel Dinleme	5. Eleştirel Dinleme 3.Estetik Dinleme
Yalçın (2012)	1. Seçerek Dinleme	3.Eleştirel Dinleme
	2. Katılımlı Dinleme	
Yazar ve Yazar (2018)	1. Seçici Dinleme	4.Estetik Dinleme
	2. Eleştirel Dinleme	5.Yaratıcı Dinleme 3.Empatik Dinleme

2.7.1. Katılımlı Dinleme (Aktif Dinleme)

Dinleme sürecinde dinleyen kişinin konuşmacıya zihninde oluşan soruları sormasına ve dinleme sürecine etkin katılımına dayanan bir dinleme türüdür. Özbay (2009) bu dinleme türü için “iletişimsel dinleme” terimini kullanmıştır. Yalçın (2012) katılımlı dinlemenin, dinleyicinin konuşmacıya dinlediğini hissettirmesiyle gerçekleşebileceğini söyler. Gündüz ve Şimşek (2014) katılımlı dinlemenin, dinleyicinin konuşmacıdan anlatılanlara açıklık getirmesini isteme, fikir ve duygularını özetleme, konuşmacının fikir ve duygularını geri yansıtma gibi uygulamalarla gerçekleşebileceğini belirtmiştir.

Dinleme esnasında konuşmacıyla göz teması kurulmalı ve başka bir şeyle uğraşılmalıdır. Gerektiği yerde konuşmacıyla fikir alışverişi yapılmalı, anlaşılmayan yerler için konuşmacıdan açıklama yapılması istenmelidir. Katılımlı dinlemeye eğitim hayatında ve günlük hayatta sıkça rastlayabiliriz.

2.7.2. Katılımsız Dinleme (Pasif, Edilgen Dinleme)

Katılımsız dinleme, iletişim sürecinde yalnızca konuşanın aktif olduğu dinleyicininse zihinsel faaliyetlerini kullandığı dinleme türüdür. Katılımsız dinleme daha çok dinleyicinin anlatılacak konu üzerinde düşünmesini sağlar. Dinleyici pasiftir, sözlü olarak dinleme sürecine katılmaz ancak zihinsel olarak aktiftir. Dinleyici amacına uygun olarak hangi sorulara cevap bulmaya çalışıyorsa zihninde ona yönelik sorular sorarak cevaplarını bulmaya çalışır. Bu tür dinlemelere radyo, televizyon dinleme/izleme örnekleri de verilebilir. Ayrıca çok büyük gruplarda yapılan dinleme etkinliklerinde de zorunlu olarak katılımsız dinleme gerçekleştirilebilir.

Katılımsız dinleme bazı araştırmacılar tarafından pasif dinleme ya da edilgen dinleme olarak da adlandırılır. Pasif dinleme iyi bir klasik müzik konserindeki dinleyicilerin ruhsal durumuna benzer. Dinleyici, rahatlamış bir hâldedir fakat uyanıktır, yeni deneyimlere açıktır. Bu ise kişiye yeni kazanımlar sağlar (Caine, 2002, akt. Yıldırım, 2007). Pasif dinlemede konuşmacı dinlediği mesajını alamadığı için dinleyicinin ara sıra sözsüz mesajlarla dinlediğini belli etmesi iyi olacaktır. Ayrıca sürekli pasif dinlemeler yapma bir süre sonra sıkılmalara sebep olabilir.

2.7.3. Eleştirel Dinleme

Eleştirel dinleme, dinlenen konunun her yönüyle irdelenip amaca hizmet edip etmediğini, doğru olup olmadığını ve geçerliliğinin devam edip etmediğini anlamaya yönelik yapılan dinlemelerdir. Özbay (2009) eleştirel dinlemenin dinlenenlerin doğruluğunu sorgulamada önemli olduğunu ve bu dinleme türünün demokratik toplumlarda yaşayanlar için hayatî öneme sahip olduğunu belirtir.

Eleştirel dinleme sırasında dinleyici yalnızca konu hakkında eleştiride bulunmaz. Konuşmacının dili kullanım şekline, konuya hâkimiyetine ve dinleyici ile iletişimine, amacına uygun konuşma yapıp yapmadığına, bilgilerin güvenilirliğine karşı da eleştirel bir bakış açısı ile yaklaşır.

Eleştirel dinlemede öğrencilerin konuya yönelik olarak bazı soruları sorması gerekebilir. MEB (2006) eleştirel dinleme sırasında öğrencilerin öncelikle konuşmacının amacını ve konuyla ilgili yeterli bilgiye sahip olup olmadığını sorgulamalarını ister. Verilen bilgilerin güncel olup olmadığının konunun tarafsız bir bakış açısıyla ele alınıp alınmadığının, daha sonra konuşmacının konuyla ilgili çözüm önerileri sunup sunmadığının, sunuyorsa bu çözüm önerilerinin bilimselliğinin sorgulanması gerektiğini ifade eder.

Eleştirel dinlemede amaç öğrencilerin sorgulama, soru sorma, konuya olumlu olumsuz açılardan bakabilme becerilerini geliştirmektir.

Günlük hayatımızda birçok yerde çeşitli propaganda, reklam ve ikna konuşmalarına maruz kalırız. Tüm bunları dinlerken bize düşen söylenenleri doğru değerlendirebilmek, söylenenlerin gerçekliğini irdelemek ve tüm bunları mantık süzgecinden geçirebilmektir.

2.7.4. Seçici Dinleme

İsminden de anlaşılacağı gibi dinleme sırasında alınacak mesajların amaca uygun olarak seçimine dayanan bir dinleme türüdür. Yalçın (2012) beynimizin dışarıdan gelen tüm sesleri değil bunlardan sadece bir kısmını dinlediğini bununla birlikte konuşma dilindeki bazı söyleyiş fazlalıklarını da ayıklayarak sadece önemli noktaları seçip dinlediğini belirtmiştir. MEB (2006) seçici dinlemenin dinlenenlerin içinden yalnızca ilgi ve ihtiyaca yönelik olanlarının seçilerek dinlenmesi ile gerçekleştirildiğini belirtir. Günlük hayatımızda seçici dinlemeler yapmak oldukça önemlidir. Uzun bir konuşmada

bize gerekmeyen konulardansa amacımıza götürecek ifadeler üzerinde yoğunlaşmak işimize daha çok yarayacaktır.

2.7.5. Yaratıcı Dinleme

Kişiler çoğunlukla dinleme sürecine sözlü olarak katılmadan dinledikleri hakkında zihinlerinde yeni ve farklı düşünceler üretirler. Bu tür dinlemelere yaratıcı dinleme denilir. Yaratıcı dinlemede amaç öğrencilerin dinlediklerini yorumlaması ve bunlardan yeni fikirler üretmesidir (MEB, 2006, s.62). Yaratıcı dinlemeler öğrencilerin zihinsel becerilerini ve hayal dünyalarını geliştirmeye yardımcı olabilir.

Eğitimin ilk kademelerinden itibaren yaratıcı dinleme etkinlikleriyle öğrencilerin zihinsel becerileri geliştirilebilir, yeni fikirler üretmelerine katkıda bulunulabilir.

2.7.6. Kendini Konuşanın Yerine Koyarak Dinleme (Empati Kurma)

Dinleyicinin dinleme sırasında konuşan kişiyle empati kurması yani kendini konuşmacının yerine koymasındır. MEB (2006) empati kurarak dinlemenin amacını, dinleyicinin kendisini konuşmacının yerine koyarak onun neler hissettiğini, sözlerin hangi deneyimleri yansıttığını, kendini ve dünyayı nasıl algıladığını anlaması olarak açıklar.

Sınıf ortamında öğretmen öğrencilerin empati kurarak dinleme yapmalarını istiyorsa dinlemenin başında öğrencilerden dinleyecekleri metinde şahıslardan birinin yerine kendilerini koymalarını ister. Bu şekilde öğrenciler farklı kişilerin penceresinden olaylara bakabilmeyi öğrenir. Kişilere önyargılı yaklaşımdan onları yaşadıkları durumları düşünerek anlamaya çalışırlar.

2.7.7. Not Alarak Dinleme

Dinleme sırasında dinleyicinin anlatılanları daha sonradan hatırlayabilmek için kısa notlar alarak uyguladığı dinleme türüdür. Not alarak dinlemede öğretmen sürecin başında not alma konusunda öğrencileri bilgilendirir. Daha sonra öğrencilerden dinleme konusuna ve amacına uygun olarak notlar almalarını ister. Süreç içinde not alarak dinleyen öğrenci daha sonra bu notlar yardımıyla dinleme sürecinin önemli noktalarını hatırlayacaktır.

Not alarak dinleme dinlenen konunun daha sonradan unutulmasını engeller ve

dinlenen şeylerin kayıt altına alınmasını sağlar. Öğrencilere not tutarak dinleme alışkanlığı kazandırılmalıdır. Derste dinlenenlerin unutulmayacağını düşünen öğrencilere bunun yanlış olduğu örnekler vererek anlatılmalıdır.

2.7.8. Grup Hâlinde Dinleme

Grup halinde dinleme öğrenciler arası etkileşimi artıran sosyal bir etkinliktir. Bireysellikten çıkan öğrenciler gruba dâhil olarak farklı sorumluluklar alıp bir bütünün parçası olmayı öğrenir. Öğrencilerin birbiriyle etkileşimde bulunmaları çok önemlidir. Öncelikle öğrenciler dinleme sürecinin başında gruplara ayrılır. Her gruptan konunun farklı bir yönünü dinlemesi istenir. Sürecin sonunda grup üyeleri kendi konularını diğer grup üyeleriyle paylaşır. Grup halinde dinlemeler öğrenciler arası etkileşimi arttırıp akran öğrenmeler gerçekleştirilmesini sağlayabilir.

2.8. Dinleme Stratejileri

Dinleme stratejileri dinleme sürecini düzenleyen, öğrencilerin daha verimli bir dinleme süreci geçirmesini sağlayan, dinleme öncesi sırası ve sonrası aşamalarda yapılacaklar konusunda planlama yapmamızı sağlayan gidilen yoldur.

Yıldız ve Kılınç (2015) dinleme stratejilerinin dinleme öncesi, sırası ve sonrasında kullanıldığını ve öğrencilerin kendi istekleriyle kullanabilecekleri yöntem ve tekniklerin tamamı olduğunu ifade eder. Bu tanımıyla strateji terimi yöntem ve teknikten farklıdır. Strateji terimi yöntem ve tekniğe göre daha genel bir kavramdır.

Şekil 2

Strateji, yöntem ve teknik şeması

Görüldüğü üzere strateji, yöntem ve teknikten daha kapsamlı bir anlam içerir.

Dinleme stratejisi için de alanda birçok tanım yapılmıştır.

Bireyler gündelik hayatlarında karşılıklı iletişim kurarken ve herhangi bir konuda bilgi edinirken dinlemeye sık sık başvururlar. Gerek sınıflarda gerekse teknolojik platformlarda edinilen bilgilerin çoğu dinleme yoluyla gerçekleşir. Bu denli önemli bir beceriyi sistemli bir şekilde incelemek ve uygulamak oldukça önemlidir. Dinlemenin planlı ve sistemli olarak ele alınması iletişim sürecini daha sağlıklı hale getirecek ve eğitim öğretim yaşamları süresinde öğrencilerin başarı ve performanslarını arttıracaktır. Dinleme stratejisi genel olarak dinlemeyi sistemli hale getirerek dinleme sürecine olumlu katkıda bulunur.

Dinleme stratejileri dinleme öncesi stratejiler, dinleme sırası stratejiler ve dinleme sonrası stratejiler olarak inceleyebiliriz.

2.8.1.Dinleme Öncesi Stratejiler

Dinleme stratejileri genel anlamda öğrencileri dinleme öncesinde, dinleme sırasında ve dinleme sonrasında zihinsel ve fiziksel sürece aktif katılımını sağlayan etkinlikler olarak tanımlanabilir. Dinlemeye başlamadan önce bazı stratejiler uygulamak süreci daha verimli hale getirmesi açısından önemlidir. Amaç dinleyiciyi dinleme sürecine hazır hale getirmek ve dinlemeden en iyi verimi alabilmektir. Öncelikle dinleyici konu ve amaçtan haberdar edilmelidir. Daha sonra dinleme ortamı fiziksel olarak dinlemeye uygun hale getirilmelidir. Dinleme ortamı sestten arındırılmalı, dinleyicinin dikkatini dağıtabilecek uyaranlar ortamdaki uzaklaştırılmalıdır.

Yıldız'ın (2015), dinleme stratejileriyle ilgili çalışmasında Tompkins (2009) tarafından yapılan dinleme öncesi stratejilerin amaçları doğrultusunda anahtar sorular oluşturarak belirlediği stratejileri Tablo 4'te verilmiştir:

Tablo 4*Tompkins'in Dinleme Öncesi Stratejileri*

<i>Strateji</i>	<i>Amaç</i>	<i>Anahtar Sorular</i>
Amaç Belirleme	Seçici dinlemeyi sağlamak, ana hatları ayrıntılardan ayırmak.	Bu içeriği dinleme nedenim ne? Eğlenecek miyim, öğrenecek miyim yoksa bir cevap mı oluşturacağım?
Ön Bilgileri Harekete Geçirme	Önceden bilinenlerle yeni öğrenilenleri ilişkilendirmek	Bu konuyla ilgili neler biliyorum?
Zihinde Canlandırma	Empatik dinlemeyi sağlamak	Bu konuyla ilgili neler hissediyorum?
Ana Hatları Belirleme	Dinleme akışı hakkında haberdar olma	Hangi sırayla neleri dinleyeceğim?
Tahminde Bulunma	Dinleme motivasyonunu arttırmak ve tahmin becerisini geliştirmek	Bu metinde neler olacak, neler anlatılacak
Sorular Oluşturma	Seçici ve amaçlı dinlemeyi sağlamak	Oluşturduğum " ... "sorusunun cevabı nerede?
Beyin Fırtınası	Ön bilgileri harekete geçirme ve farklı bakış açılarını ortaya çıkarma	Bu konu bende neler çağırıyor?
Kayıt Yapmak İçin Hazırlık Yapma	Dinlenilecek içeriğin kaydedileceği araç ve gereci hazırlamak	Dinlediklerimi kaydetmek için kullanacağım araçları hazırladım mı?

Dinleme öncesi stratejilerde ilk olarak amaç belirlenir. Amacın belirlenmesi ile dinleyici hangi amaçla dinleme gerçekleştireceğini, dinleyeceği şeylerde neyin cevabını aradığını kendisine sorar. Daha sonra konu ayrıntılı olarak incelenir ve bu konu hakkında neler bilindiği sorgulanır. Bu önceki öğrenmeler ve öğrenilecekler arasında bağlantı kurmaya yarayacaktır. Süreç içinde nelerin dinleneceği, hangi sorulara cevap aranacağı ve dinlenecek olan şeylerin nasıl not edileceği dinleme öncesinde sorgulanacaklar arasındadır.

2.8.2. Dinleme Sırasında Kullanılan Stratejiler

Dinleme öncesinde dinleme amacını belirleyen dinleyici, dinlemeye başladığı anda yeni stratejilerle sürece devam edecektir. Dinleme sırasında, dinleme öncesi yaptığı tahminleri kontrol eder ve yeni tahminlerde bulunur (Yıldız ve Kılınç, 2015, s. 20). Yıldız (2015) yapmış olduğu literatür taramasında dinleme sırasında kullanılan stratejileri belirlemiştir. Tablo 5'te Yıldız'ın (2015) oluşturduğu dinleme sırasında kullanılan stratejilere yer verilmiştir.

Tablo 5

Dinleme Sırasında Kullanılan Stratejiler (Yıldız, 2015)

<i>Dinleme Sırasında Kullanılacak Stratejiler</i>	<i>Açıklamalar</i>
1.Not alma	Öğrencilerin dinlediklerini farklı biçimlerde (yazılı, görsel ya da elektronik ortamda) kayıt altına almaları. Hangi tür bilgilerin not alınması gereği doğrultusunda not alırlar.
2.Soru-cevap	Dinlenen kısmın ne kadar anlaşıldığını ölçmek. Dinlemeyi canlı tutmak amacıyla öğrencinin kendi kendine sorular sorması.
3.Görsel sahne oluşturma	Öğrencilerin dinlediklerini görsel olarak görmelerini sağlamak, dinlediğini somutlaştırmasına yardımcı olmak amacıyla şekiller ve çizelgeler oluşturması.
4.Vurgu ve tonlama	Öğrencilerin dinleme metnindeki farklı vurgu ve tonlamaya dikkat ederek cümlelerin anlamı ile ilgili çıkarımlarda bulunması.
5.Tahminleri kontrol etme ve yeni tahminlerde bulunma	Dinleme öncesi tahminlerin doğruluğunu kontrol edilerek yeni tahminler oluştururlar.
6.Empati kurma	Öğrencilerin dinledikleri içerikte geçen olay, durum ya da şahıslarla duygudaşlık kurmaları.
7.Tekrar dinleme	Anlaşılmayan yerleri tekrar dinlemek
8.Ara özet yapma	Dinlemede dikkati tekrar toplama. Eksiklikleri giderme
9.Yaşamla ilişkilendirme	Dinlemede geçen olayları gerçek hayatla bağdaştırmak

Dinleme sırasında uygulanacak stratejiler süreç içerisinde dinleyiciyi aktif kılacak ve süreçten koparmayacaktır. Öncelikle dinleyici bu süreçte iyi bir not tutucu olarak

sürece başlar. Not tutan kişi dinlediklerini olduğu gibi değil kendi cümleleriyle ve kendinin anlayacağı şekilde yazıya geçirebilir.

Dinleyici süreç içinde zaman zaman kendisine sorular sorar ve zihinsel olarak sürekli uyanık olur. Bu, öğrenciyi sürekli canlı tutacak ve süreç içerisinde aktif hale getirecektir. Dinleyici süreç boyunca dinlediklerini somut hale getirebilmek için kendi anlayacağı şekilde grafik ve resimlere yer verebilir. Dinleyicilerin bu etkinlikleri konuya daha hâkim olmalarını sağlayacaktır. Ayrıca dinleyiciler süreç içinde vurgu ve tonlamalara göre de anlamı tamamlamaya çalışabilirler. Sürecin devamında konunun daha iyi anlaşılabilmesi açısından ve varsa eksiklerin giderilmesi için ara özetlemeler yapılabilir. Tüm bu etkinlikler dinleyiciyi süreç içinde pasiflikten ve dikkat dağınıklığından kurtarabilir ve dinlediğini anlama açısından olumlu sonuçlar doğurabilir.

Dinleme öncesinde stratejiler ile süreç için amaç belirleyen ve sürecin planlamasını yapan dinleyici dinleme sırası kullandığı stratejiler ile dinleme sürecini de en verimli ve planlı şekilde geçirecektir.

2.8.3. Dinleme Sonrası Stratejiler

Dinleme öncesi ve dinleme sırasında kullanılan stratejileri tamamlayıcı olarak bir de dinleme sonrasında kullanılan dinleme stratejileri vardır. Dinleme sonrası kullanılan stratejiler dinleme sürecini değerlendirme ve dinleme sürecinden gerekli sonuçları çıkarma üzerine kurulmuştur. Dinleme sonrası stratejiler ile dinleyici dinleme sürecini gözden geçirir. Dinlediklerini özetleyerek süreç boyunca neler öğrendiğini, neler dinlediğini ayrıntılara girmeden ifade eder. Önceki öğrenmelerini ve yeni öğrendiklerini karşılaştırabilir. Süreç sonunda öğrendiklerini kendi anlayacağı biçimde şekil ve grafiklerle gösterebilir. Sürecin en sonunda ise dinleme sürecinde yaptıklarını ve yapmadıklarını değerlendirerek bir sonraki dinleme etkinliğinde neler yapması gerektiği üzerinde çıkarımlarda bulunabilir.

Yıldız (2015), yaptığı çalışmada Tompkins (2009) tarafından oluşturulan dinleme sonrası stratejilere yer vermiştir. Tablo 6’da dinleme sonrası stratejiler yer almaktadır.

Tablo 6*Tompkins'in Dinleme Sonrası Stratejileri*

Strateji	Amaç	Anahtar Sorular
Özetleme	Dinlenenlerin ana hatlarını ifade etmek.	Dinlediklerimi önemli yerleri atlamadan ve gereksiz ayrıntılara girmeden nasıl ifade edebilirim?
Yeniden ifade Etme	Dinlenenler doğrultusunda düşüncelerini gözden geçirerek yeniden ifade etme.	Dinlediklerim önceki düşüncelerimde ne tür değişikliklere neden oldu?
Çıkarımda Bulunma	Dinlediklerinde yer alan görüşler, durumlar ve olaylar arasında ilişkiler kurarak yeni bilgilere ulaşmak.	Metinde üstü kapalı biçimde neler ifade ediliyor? Bunları nereden anlıyorum?
Neden Sonuç İlişkileri Kurma	Ortaya atılan iddiaların nedenlerinin geçerliliğini kontrol etmek.	Bu nedenlerin bu sonuçları doğurduğundan emin miyim?
Tartışma	Farklı düşünceleri ortaya çıkararak eleştiri kültürünü arttırmak	Benim dışındaki insanlar bu konuda ne düşünüyor?
Grafik Düzenleyicilerden Yararlanma	Dinlenenleri belirli bir amaç ve düzen içerisinde not almak.	Bana daha sonra gerekli olabilecek içeriği hangi başlıklar altında not almalıyım?
Farklılıklar ve Benzerlikler Üzerinde Durma	Metinde ifade edilen en az iki duruma ilişkin benzerlik ve farklılıkları çözümleme.	Bu durumlarla ilgili neler aynı, neler farklı?
Betimlemeler Yapma	Dinleme sürecinde zihinde canlandırılanları ifade etme becerisi kazanma.	Dinlediklerim zihnimde neler canlandırdı?
Tahminlerinin Karşılanma Durumunu Değerlendirme	Dinleme öncesi tahminlerinin ne kadarının karşılandığını kontrol etme.	Tahminlerimin hangileri doğru, hangileri yanlış?
Kaynakları Sorgulama	Dinlediklerinde geçen kaynakların doğruluğunu sorgulama.	Bu kaynaklar gerçekte var mı? Bunu nereden anlayabilirim? Bu kaynaklara nasıl ulaşabilirim?
Geri Bildirimde Bulunma	Dinlediklerine cevap oluşturma becerisi kazandırma.	Ne tür bir cevap oluşturmalıyım? Neler sormalıyım?
Öz Değerlendirme	Dinleme sürecinde güçlü olduğu ve zayıf olduğu yönleri belirleme.	Kullandığım stratejilerden hangileri yararlıydı? Daha iyi bir dinleyici olmak için başka neler yapmalıyım?

Dinleme sonrası stratejilerde genel olarak sürecin bir değerlendirilmesi yapılır. Dinleme sürecinin bitmesi ile dinleyici hem süreci hem kendini değerlendirmeye başlar. Dinlediği konuyu ana hatlarıyla özetler ve kendi düşüncelerini yeniden ifade eder. Bazı düzenleyiciler kullanarak dinleme sonrasında tüm süreci hatırlatacak düzenlemeler yapar. Dinlediklerinden çıkardığı sonuçları sorgular neler öğrendiğini neler öğrenemediğini ve neleri doğru tahmin ettiğini belirleyerek öz eleştiri yapar. Konuşmacıya gerekli yerlerde geri bildirimler vererek süreci değerlendirir. Bir sonraki dinleme sürecinde nelere dikkat etmesi gerektiğini ve eksik yönlerini belirler.

Dinleme stratejileri dinleme öncesi, sırası ve sonrası süreçlerde hem dinleyiciyi, hem dinleme sürecini planlar, sürecin daha verimli geçirilmesini sağlar.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM

Araştırmanın bu kısmında araştırmanın modeli, evreni, örnekleme, veri toplama teknikleri veri toplama süreci ve verilerinin analizi ile ilgili bilgi verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Deseni

Dinleme alanında yapılmış olan lisansüstü araştırmaları bir araya getirip incelemeyi amaçlayan bu araştırmanın modeli nitel araştırma türünde meta-sentez desen olarak belirlenmiştir. Büyüköztürk (2018) nitel araştırmaları; ilişkilerin, etkinliklerin durumların ya da materyallerin niteliğinin incelenmesiyle gerçekleştiğini belirterek, psikolojik ölçümler ve sosyal olaylarla ilgili nicel araştırmalara göre daha derinlemesine bilgilerin sağlandığını araştırma türü olarak açıklar. Meta-sentez araştırmaları, herhangi bir alanla ilgili yapılmış olan araştırmaların nitel bulgularının yorumlanmasını benzer ve farklı yönlerinin belirlenmesini ve bu bilgiler ışığında yeni bilgilerin geliştirilmesini amaçlayan araştırmalardır (Polat ve Ay, 2016, s.54).

3.2. Verilerin Toplanması

Araştırmanın temelini “dinleme” anahtar kelimesi oluşturmaktadır. Bu kapsamda 2019 yılında yapılan literatür taramasında Ulusal YÖK Tez Merkezi veri tabanında toplam 203 adet lisansüstü araştırmaya ulaşılmıştır. Bu araştırmaların 130 tanesinin Eğitim Bilimleri Enstitüsüne bağlı bölümlerde yapıldığı görülmüştür. Eğitim alanında yapılan bu araştırmaların 60 tanesi Türkçe Eğitimi Bilim dallarına ait bölümlerde gerçekleştirilmiştir. Ancak 5 tanesine sayfadaki erişim kısıtlamalarından dolayı ulaşılamamıştır. Bu sebeple araştırmaya 2005- 2019 yılları arasında Türkçe Eğitimi ve Öğretimi bölümlerinde yapılan 55 lisansüstü tez dâhil edilmiştir.

Bir ‘‘Tez İnceleme Formu’’ hazırlanmış ve her bir tezin bilgileri bu formlara işlenmiştir. Her bir tez için bir kod oluşturulmuş. Lisansüstü araştırmalar kodlamaya tabi tutularak bu araştırmaların yıllara, üniversitelere, anahtar kelimelerine, kullandıkları yöntem ve modellere, veri toplama araçlarına, veri analiz yöntemlerine, kullandıkları örneklem gruplarına, örneklem sayılarına ve araştırmalarda yapılan önerilere göre tasnifleri yapılmıştır. Araştırmaların her birine bir kod verilmiş ve bu kodlar 2005 yılından başlayarak A1,A2,A3,.....A55 şeklinde gösterilmiştir

Araştırma bilgilerinin işlendiği form Ek.1. de verilmiştir.

Tablo 7

Dinleme Alanında Yapılan Lisansüstü Çalışmaların Alanlara Göre Dağılımı

Çalışma Yapılan Alan	Çalışma Sayısı
Eğitim- Öğretim	130
Güzel Sanatlar	21
Sağlık Bilimleri	14
Edebiyat	12
Mühendislik	9
Dil Bilim	6
Hukuk	6
Sosyal Bilimler	3
Spor	2

Tablo 8*Eğitim Fakültelerinde Yapılan Araştırmaların Alanlara Göre Dağılımı*

Çalışma Yapılan Alan	Çalışma Sayısı
Türkçe Eğitimi	60
Yabancı Diller Eğitimi	47
İlköğretim Sınıf Öğretmenliği	11
Eğitim Bilimleri	11
Okul Öncesi Eğitimi	1
Toplam	130

Literatür taramasında dinleme becerisi alanında yapılan araştırmalar incelendiğinde tüm bu araştırmaların toplu olarak ele alınıp yorumlandığı, meta sentezlerinin yapıldığı bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu çalışmamızda dinleme becerisi alanında yapılan lisansüstü araştırmalar bir bütün halinde tek kaynaktan yorumlanıp incelenerek alana kazandırılacaktır.

Araştırma kapsamında dinleme alanında 36 adet nicel araştırma, 13 adet nitel ve 6 adet karma yöntemli araştırmaya ulaşılmıştır.

Tablo 9*Araştırmaların Yöntemlere Göre Dağılımı*

Araştırma Yöntemi	Araştırma Sayısı
Nicel Yöntem	36
Nitel Yöntem	13
Karma Yöntem	6
Toplam	55

3.3. Verilerin Analizi

Araştırmamız betimsel analize tabi tutulmuştur. Özen ve Hendekçi (2016) betimsel analizin, çeşitli veri toplama teknikleri ile elde edilmiş olan verilerin önceden belirlenen temalara göre özetlenmesiyle ve yorumlanmasıyla gerçekleştiğini belirtirler ve bu analizlerle bulguların okuyucuya özetlenmiş bir şekilde sunulmasının amaçlandığını ifade ederler.

3.4. Araştırmaya Seçilen Çalışmaların Dâhil Edilme Ölçütleri

Araştırmaya dâhil edilecek çalışmalar bazı ölçütlere göre belirlenmiştir.

Lisansüstü çalışmaların araştırmaya dâhil edilme ölçütleri şu şekildedir:

1. Ulusal YÖK Tez sayfasında erişime açık tezlerden olması,
2. Dinleme, dinleme becerisi, dinleme edimi, dinleme eğitimi, dinleme stratejileri, ve dinleme etkinlikleri gibi anahtar kelimeleri içermesi,
3. Üniversitelerin Türkçe Eğitimi Bilim dallarından birinde yapılan çalışma olması,
4. 2005-2019 yılları arasında yapılan bir çalışma olması,
5. Türk araştırmacılar tarafından yapılan bir çalışma olması.

2005 yılında dinleme becerisi Türkçe öğretim programlarında ayrı bir beceri alanı olarak ele alınmaya başlandığı için araştırmaya başlangıç yılı olarak seçilmiştir.

3.5. Kodlamanın Yapılışı

Araştırmaya dâhil edilen çalışmalar YÖK Tez sayfasından indirilmiş ve ayrıntılı olarak inceleme yapılmıştır. 55 çalışmanın her birine yayınlanma yıllarına göre 2005'ten başlayarak günümüze doğru sırasıyla A1, A2, A3,...A55 kodları verilmiştir. Araştırmamızda güvenilirliği sağlama açısından gerektiği yerde bu çalışmalara doğrudan atıflarda bulunulmuştur.

Tablo 10*Araştırmaya Dâhil Edilen Tezlerin Kodları*

KOD	YIL	TEZ ADI	YAZAR
A1	2005	İlköğretim ikinci kademe Türkçe öğretiminde dil yapılarının anlama becerilerini (okuma-dinleme) geliştirmedeki rolü	Bilginer ONAN
A2	2007	İlköğretim ikinci kademedeki dil becerisi olarak dinlemeyi geliştirme çalışmaları	Yusuf DOĞAN
A3	2007	Türkçe öğretiminde dileme becerisini geliştirmeye yönelik önerilen etkinliklerin değerlendirilmesi	İbrahim YILMAZ
A4	2007	İlköğretim 3.sınıf öğrencilerinin dinleme becerileri üzerine bir araştırma	Hatice YILDIRIM
A5	2008	Çocuk edebiyatı ürünlerinin temel dil becerisi olarak dinlemenin gelişimine etkisi	Berker KURT
A6	2010	Çocuk kitaplarının dinleme becerisini geliştirme aracı olarak kullanılması	Sinem BOĞA ZENGİN
A7	2010	İşbirlikli öğrenme yönteminin ilköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin dinleme becerilerini geliştirmesine etkisi	Abdulkadir KIRBAŞ
A8	2010	Anlama/ Dinleme stratejilerinin kullanımı ile dinlediğini anlama düzeyi arasındaki ilişki	Kadir Alpaslan ÇELİKBAŞ
A9	2011	Üst biliş stratejileri eğitiminin ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin dinleme becerilerine etkisi	Deniz MELANLIOĞLU

KOD	YIL	TEZ ADI	YAZAR
A10	2011	Not alarak dinleme eğitiminin ilköğretim 7. Sınıf öğrencilerinin dinleme becerisi üzerindeki etkisi	Duygu KOCAADAM
A11	2011	Aktif öğrenme tekniklerinin dinleme becerisi üzerindeki etkileri	Talat AYTAN
A12	2012	İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin Türkçe dersinde kullandıkları dinleme stratejilerinin değerlendirilmesi	Mehmet FİDAN
A13	2012	İlköğretim ikinci kademe Türkçe dersi öğretmen kılavuz kitaplarındaki müstakil dinleme metinlerine yönelik öğretmen uygulamalarının değerlendirilmesi	Ceyda ÇAYLI
A14	2012	Dinleme metinlerinden önce ve sonra sorulan soruların ilköğretim 7. Sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama becerisine ve hatırlama düzeyine etkisi	Cemil ŞAHİN
A15	2013	Dinlemem öncesi ve dinleme sonrası verilen soruların 5. Sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama beceri düzeyine etkisi	Erdal KELEŞ
A16	2013	Yapılandırılmış dinleme etkinliklerinin yedinci sınıf öğrencilerinin dinleme tutkularına, dinleme kaygılarına ve dinlediğini anlama düzeylerine etkisi	Tuğçe DAŞÖZ
A17	2014	Türkçeyi ikinci dil olarak öğrenen yabancı uyruklu öğrencilerin lisans düzeyinde kullandıkları dinleme stratejileri	Bünyamin ELEMEN
A18	2014	Seçici dinleme eğitiminin 6. Sınıf öğrencilerinin dinleme becerisi üzerindeki etkisi	Emine KARABACAK
A19	2014	Dinleme ve konuşma becerilerinin kazandırılmasında yaratıcı drama temelli bir model önerisi	Başak UYSAL
A20	2014	Öğrenme stiline dayalı eğitimin ortaokul öğrencilerinin dinlediğini anlama becerilerine ve dinlemeye yönelik tutumlarına etkisi	Esra KARAKUŞ TAYŞI
A21	2014	Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki dinleme etkinliklerinin güncelleştirilmiş Bloom Sınıflaması'na göre üst düzey bilişsel beceriler açısından değerlendirilmesi	Ömer SAVAŞ

KOD	YIL	TEZ ADI	YAZAR
A22	2015	Yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlerin dinleme becerisine yönelik kaygı düzeylerinin incelenmesi	Sercan HALAT
A23	2015	Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde video kullanımının dinleme becerisine etkisi	Arif ÇAKIR
A24	2015	Ortaokul (5-8) Türkçe dersi dinleme etkinliklerinin öğretmen, öğrenci ve veli görüşleri açısından incelenmesi. Durum çalışması	Emrah KAYA
A25	2015	Türkçe öğretmeni adaylarının dinleme, konuşma, okuma ve yazma yeterlikleri ile öğrenme stillerinin incelenmesi	Fatma GEREZ TAŞGIN
A26	2015	Dinleme stratejileri öğretiminin beşinci sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama becerilerine etkisi	Nurettin YILDIZ
A27	2015	7.sınıf öğrencilerinin dinleme, izleme ve okuma becerilerine yönelik karşılaştırmalı bir araştırma	Nahide İrem AZİZOĞLU
A28	2015	Türkçe öğretmeni adaylarının not alarak dinlemede özetleme stratejilerini kullanma becerileri	Hüseyin ÖZÇAKMAK
A29	2015	Avrupa diller öğretimi Ortak çerçeve metnine göre Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin dinleme düzeyleri	Ali YOL
A30	2015	Katılımlı dinlemenin ortaokul 5. Sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama becerisi üzerindeki etkisi	Fatih SEVİMLİ
A31	2016	Türkçe öğretmeni adaylarının dinleme becerisine yönelik görüşlerinin incelenmesi	Kürşad Oğuzhan CEYRAN
A32	2016	Üst biliş stratejileri eğitiminin ortaokul öğrencilerinin dinlediğini anlama becerilerine, dinlemeye yönelik tutumlarına ve dinleme kaygılarına etkisi	Mustafa Özgün HARMANKAYA
A33	2016	Gazi TÖMER yabancılar için Türkçe öğretim seti dinleme etkinliklerinin incelenmesi	Gülşah YAVUZ
A34	2017	Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin dinlemeye yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi	Alp POLAT
A35	2017	Strateji temelli dinleme etkinliklerinin yedinci sınıf öğrencilerinin dinleme becerisiyle strateji kullanma etkisi	Bahar DOĞAN

KOD	YIL	TEZ ADI	YAZAR
A36	2018	Ceza infaz kurumlarında uygulanan eğitim iyileştirme faaliyetlerinde tartışma türleri kullanımının hükümlü/tutukluların dinleme becerisi üzerine etkisi	Bahadır Ahmet ATILA
A37	2018	Alt Yazılı ve alt yazısız televizyon programlarının yabancı öğrencilerin dinleme/izleme ve anlama becerileri üzerindeki etkisi	Elif Beyce BULDU
A38	2018	Ortaokul Türkçe derslerinde eleştirel dinleme /izleme uygulamaları üzerine bir eylem araştırması	Cafer ÇARKIT
A39	2018	Seçici dinleme stratejisinin iki dilli beşinci sınıf öğrencilerinin not alma ve özet çıkarma becerilerine etkisi	Oğuzhan UZUN
A40	2018	Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminin kullanılan dinleme metinlerinin incelemesi ve değerlendirilmesi	Cihat Burak KORKMAZ
A41	2018	Ortaokul öğrencilerinin dinleme/izleme öz-yeterliliklerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi	Uğur DEMİRCAN
A42	2018	Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin dinlemem kaygılarının incelenmesi	Nuran KILINÇ
A43	2018	Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitaplarında yer alan dinleme etkinliklerinin dil öğrenme stratejileri açısından incelenmesi	Çiğdem YALÇIN
A44	2018	Aktif öğrenme yönteminin 5. Sınıf öğrencilerinin sözlü iletişim becerilerine (konuşma- dinleme) etkisi ve öğrencilerin aktif öğrenme uygulamalarına ilişkin görüşleri	İlayda İL
A45	2018	Elves tekniğinin 5. Sınıf öğrencilerinin dinlemeye yönelik tutumlarına ve dinleme başarılarına etkisi	Ebru DÜNDAR
A46	2018	Dinleme/izleme türlerinin terim ve tasnif bakımından karşılaştırmalı incelemesi	Şeyma AYDIN
A47	2018	Ortaokul 6-8. Sınıf Türkçe ders asılı öğretim materyallerinin dinleme/izleme yöntem ve teknikleri bakımından incelenmesi	Mahmut Sami DOĞANCI
A48	2019	Yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlerin dinleme ve etkileşim kaygısı ile endişe düzeylerinin incelenmesi	Zeynep ÖZEKİNCİ

KOD	YIL	TEZ ADI	YAZAR
A49	2019	Yabancılar Türkçe Öğretiminde dinleme becerisinin geliştirilmesine yönelik görsel- işitsel materyal kullanımı üzerine bir araştırma	Rümeysa GÜMÜŞ MATTIUSSI
A50	2019	Katılımsız dinleme ile not alarak dinleme yöntemlerinin ortaokul 7. Sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama becerisi üzerindeki etkisi	İbrahim AKBAYRAK
A51	2019	Çoklu ortam destekli dinleme metinlerinin dinleme becerisine etkisi	Durmuş Barış KIR
A52	2019	Eleştirel düşünme temelli dinleme/izleme eğitiminin eleştirel dinleme/izlemeye etkisi	Gökhan GÜNEŞ
A53	2019	Alternatif dinleme/izleme materyallerinin ortaokul öğrencilerinin yaratıcı yazma becerilerine etkisi	Şirin ULUYÜZ
A54	2019	Ortaokul 6. Sınıf öğrencilerinin dinleme becerisi farkındalıklarının incelenmesi	İsmail DURMUŞ
A55	2019	Ortaokul 8. Sınıf öğrencilerinin dinleme stratejilerini kullanım düzeyleri	Süleyman KORDAK

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırmaların genel bilgilerine ait bulgulara, araştırma yöntemlerine ait bulgulara, konu dağılımlarına ait bulgulara ve araştırmalarda yapılan önerileri bulgularına yer verilmiştir.

4.1. Araştırmaların Genel Bilgilerine Ait Bulgular

Genel bilgiler kapsamında araştırmaların yapıldıkları yıllara, üniversitelere, enstitülere, ana bilim/bilim dallarına, yapılan araştırmaların yayın türlerine, araştırmalara danışmanlık eden öğretim üyelerinin unvanlarına ve araştırmalarda kullanılan anahtar kelimelere ait bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 11

Dinleme Araştırmalarının Yapıldığı Yıllara Ait Bulgular

<i>Yıl</i>	<i>Araştırma Kodu</i>	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde%</i>
2005	A1	1	1,8
2006	-	0	0
2007	A2, A3,A4	3	5,45
2008	A5	1	1,8
2009	-	0	0
2010	A6, A7, A8,	3	5,45
2011	A9, A10, A11,	3	5,45
2012	A12, A13, A14	3	5,45
2013	A5, A16	2	3,63
2014	A17, A18, A19, A20, A21	5	9,09
2015	A22, A23, A24, A25, A26, A27, A28, A29, A30	9	16,36
2016	A31, A32, A33	3	5,45
2017	A34, A35	2	3,63
2018	A36, A37, A38, A39, A40, A41, A42, A43, A44, A45, A46, A47	12	21,8
2019	A48, A49, A50, A51, A52, A53, A54, A55	8	14,5

Dinleme becerisi 2006 yılında diğer dil becerilerinden ayrılıp müstakil bir dil becerisi olarak öğretim programında yerini almıştır. 2005-2019 yılları arasında yapılan dinleme araştırmalarının yıllara göre dağılımına baktığımız zaman da günümüze doğru geldikçe yapılan çalışmaların arttığını görebiliriz.

Tablo 12

Dinleme Araştırmalarının Yapıldığı Üniversitelere Ait Bulgular

<i>Üniversite</i>	<i>Kod</i>	<i>Frekans(f)</i>	<i>Yüzde(%)</i>
Gazi Üniversitesi	A1, A2, A5, A6, A9, A10, A19, A20, A22, A28, A29, A40,	12	21,8
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	A14, A17, A23, A26, A48	5	9,09
Necmettin Erbakan Üniversitesi	A14, A18, A50, A55	4	7,2
Abant İzzet Baysal Üniversitesi	A4, A21, A39,	3	5,45
Atatürk Üniversitesi	A7, A24, A25,	3	5,45
Erciyes Üniversitesi	A12, A13, A38,	3	5,45
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	A31, A42, A43	3	5,45
Yıldız Teknik Üniversitesi	A49, A51, A52	3	5,45
Yüzüncü Yıl Üniversitesi	A8, A44	2	3,63
Sakarya Üniversitesi	A27, A37,	2	3,63
Dumlupınar Üniversitesi	A30, A36,	2	3,63
Kırıkkale Üniversitesi	A32, A53	2	3,63
Dokuz Eylül Üniversitesi	A41, A45	2	3,63
Kırşehir Ahi Evran Üniv.	A47, A54	2	3,63
Niğde Üniversitesi	A3, A16	2	3,63
Selçuk Üniversitesi	A11	1	1,8
Gazi Osman Paşa Üniv.	A33	1	1,8
Mersin Üniversitesi	A34	1	1,8
İnönü Üniversitesi	A35	1	1,8
Marmara Üniversitesi	A46	1	1,8

Toplamda 20 üniversitede tez konusu olarak seçilen dinleme becerisi 12 adet araştırmayla en fazla Gazi Üniversitesinde yapılmıştır. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesinde 5 araştırma yapılırken Necmettin Erbakan Üniversitesinde 4 araştırma yapılmıştır. Abant İzzet Baysal, Atatürk, Erciyes, Hacı Bektaş Veli ve Yıldız Teknik Üniversitelerinde dinleme becerisi alanında üçer araştırma yapılmıştır. Yüzüncü Yıl, Sakarya, Dumlupınar, Kırıkkale, Dokuz Eylül, Ahi Evran ve Niğde Üniversitelerinde ise ikişer araştırma yapılırken; Selçuk, Gazi Osman Paşa, Mersin, İnönü ve Marmara Üniversitelerinde ise dinleme becerisi alanında birer araştırma yapılmıştır.

Araştırmalar üniversitelerin Eğitim Bilimleri ve Sosyal Bilimler Enstitülerinde yapılmıştır. 41 adet araştırma Eğitim Bilimleri Enstitülerinde yapılırken 14 araştırma ise Sosyal Bilimler Enstitülerinde yapılmıştır. Araştırmaların hangi enstitülerde yapıldıklarıyla ilgili bilgiler aşağıda Tablo 13’te gösterilmiştir:

Tablo 13

Dinleme Araştırmalarının Yapıldığı Enstitülere Ait Bulgular

<i>Enstitü</i>	<i>Kod</i>	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde</i>
Eğitim Bilimleri Enstitüsü	A1, A2, A5, A6, A9, A10, A11, A12, A13, A14, A15, A16, A17, A18, A19, A20, A21, A22, A23, A24, A25, A26, A27, A28, A29, A30, A33, A34, A35, A36, A37, A38, A39, A40, A41, A44, A45, A46, A48, A50, A55	41	74,5
Sosyal Bilimler Enstitüsü	A3, A4, A7, A8, A31, A32, A42, A43, A47, A49, A51, A52, A53, A54,	14	25,5

Araştırmamızın kapsamına alınan lisansüstü araştırmalar üniversitelerin Eğitim Bilimleri Enstitülerinde ve Sosyal Bilimler Enstitülerine bağlı ana bilim dallarında gerçekleştirilmiştir. Tezlerin yapıldıkları bilim ve ana bilim dallarının dağılımı Tablo 14’te verilmiştir.

Tablo 14*Dinleme Araştırmalarının Yapıldığı Bilim/ Ana Bilim Dallarına Ait Bulgular*

<i>Ana Bilim /Bilim Dalı</i>	<i>Kod</i>	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde</i>
Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı /Bilim Dalı	A1, A2, A3, A4, A5, A7, A8, A9, A10, A11, A12, A13, A14, A15, A16, A18, A21, A22, A25, A26, A27, A28, A29, A30, A31, A34, A36, A37, A38, A39, A43, A44, A47, A50, A51, A54, A55	37	67,27
Türkçe Öğretmenliği Ana Bilim Dalı /Programı	A6, A19, A20, A24, A32, A35, A41, A45, A46, A53	10	18,18
Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretimi Bilim Dalı	A17, A23, A48	3	5,45
Türkçe Eğitimi Yüksek Lisans Programı	A33, A49	2	3,63
Türkçe ve Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı	A40, A52	2	3,63
Yabancılar Türkçe Öğretimi Ana Bilim Dalı	A41	1	1,81

Araştırma kapsamındaki lisansüstü tezlerin çoğunluğu Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dallarında gerçekleştirilmiştir. Bu isimlendirmeler üniversitelere göre farklılık gösterdiği için çeşitlilik oluşmuştur.

Araştırmalarda hem yüksek lisans hem doktora tezleri yer almıştır. Araştırmaların hangi yayın türünde gerçekleştirildiğine ait bulgular aşağıda Tablo 15’ te gösterilmiştir.

Tablo 15*Dinleme Alanında Yapılan Araştırmaların Yayın Türlerine Ait Bulgular*

<i>Yayın Türü</i>	<i>Kod</i>	<i>Frekans(f)</i>	<i>Yüzde(%)</i>
Yüksek Lisans Tezi	A3, A4, A5, A6, A8, A10, A12, A13, A14, A15, A16, A17, A18, A21, A22, A23, A24, A25, A27, A29, A30, A31, A32, A33, A34, A36, A37, A39, A41, A42, A43, A44, A45, A46, A47, A48, A49, A50, A51, A52, A53, A54, A55	43	78,18
Doktora Tezi	A1, A2, A7, A9, A11, A19, A20, A26, A28, A35, A38, A40	12	21,81

Dinleme becerisi ile ilgili yapılan 55 araştırmadan 43 tanesi yüksek lisans düzeyinde 12 tanesi de doktora düzeyinde yapılmıştır.

Tablo 16*Dinleme Alanında Yapılan Araştırmaların Danışman Unvanlarına Ait Bulgular*

<i>Danışman Unvanı</i>	<i>Frekans (f)</i>	<i>Yüzde (%)</i>
<i>Prof.</i>	12	21,81
<i>Doç.</i>	22	40
<i>Dr. Öğretim Üyesi</i>	21	38,1

12 profesör, 22 doçent, 21 Dr. öğretim üyesi dinleme becerisi alanında yapılan araştırmalara danışmanlık yapmıştır.

Araştırmalarda anahtar kelimelerin kullanım sıklığı da incelenmiştir. 55 araştırmada en fazla tekrar eden anahtar kelimeler ve yüzdelik dilimleri Tablo 17’de gösterilmiştir. Tabloya sadece en fazla kullanılan anahtar kelimeler alınmış olup sadece tek araştırmada kullanılmış olan anahtar kelimeler dâhil edilmemiştir.

Tablo 17*Dinleme Araştırmalarında En Sık Tekrar Eden Anahtar Kelimelere Ait Bulgular*

<i>Anahtar Kelime</i>	<i>Kod</i>	<i>Frekans</i>
Dinleme Becerisi	A4, A7, A9, A10, A11, A12, A14, A16, A20, A26, A27, A30, A31, A32, A33, A36, A40, A41, A44, A45, A46, A51, A53, A54, A55	25
Dinleme Eğitimi	A2, A4, A5, A6, A7, A9, A11, A13, A18, A20, A21, A28, A29, A32, A34, A41, A46, A49, A50, A51, A52, A53, A55	23
Dinleme	A1, A2, A5, A6, A15, A19, A22, A25, A27, A29, A30, A31, A37, A41, A42, A43, A46, A55	18
Dinleme Etkinlikleri	A2, A5, A6, A10, A12, 16, A24, A26, A29	9
Türkçe Eğitimi	A9, A20, A21, A22, A31, A34, A53	7
Dinleme Kaygısı	A16, A31, A32, A42, A48, A53	6
Yabancılar Türkçe Öğretimi	A22, A29, A34, A42, A49	5
<i>Anahtar Kelime</i>	<i>Kod</i>	<i>Frekans</i>
Dinleme Stratejileri	A12, A17, A35, A55	4
Dinleme Tutumu	A16, A32, A34, A53	4
Dinleme Türleri	A2, A5, A6, A30	4
Türkçe Öğretimi	A3, A18, A50	3
Dinlediğini Anlama	A14, A15, A26	3
İlköğretim İkinci Kademe	A2, A5, A6	3
Okuma	A1, A25, A27	3
Eleştirel Dinleme	A35, A38, A52	3
Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğr.	A40, A43, A48	3
Öz Yeterlik	A25, A41	2

Not Alma	A28, A39	2
Dinleme Metinleri	A40, A51	2
Durum Çalışması	A17, A24	2
Seçici Dinleme	A18, A39	2
Öğrenme Stilleri	A20, A25	2
Kaygı	A22, A42	2
Etkili Dinleme	A4, A12	2
Konuşma	A19, A25	2
Çocuk Edebiyatı	A5, A6	2
Üst biliş Stratejileri	A9, A32	2
Ortaokul	A24, A30	2
Türkçe Dersi	A24, A38	2
Öğrenci Görüşleri	A24, A54	2

Araştırmada ele alınan toplam 55 tezde en fazla kullanılan anahtar kelime 25 tezde kullanımıyla “dinleme becerisi” olmuştur. “Dinleme eğitimi” 23 tezde, “dinleme” ise 18 tezde anahtar kelime olarak yer almıştır. “Dinleme etkinlikleri” 9, “Türkçe eğitimi” 7, “dinleme kaygısı” 6, “yabancılara Türkçe öğretimi” 5 araştırmada anahtar kelime olarak kullanılmıştır. “Dinleme Stratejileri”, “dinleme tutumu” ve “dinleme türleri” dörder araştırmada; “Türkçe öğretimi”, “dinlediğini anlama”, “ilköğretim ikinci kademe”, “okuma”, “eleştirel dinleme”, “yabancı dil olarak Türkçe öğretimi” kelimeleri ise üçer araştırmada anahtar kelime olarak

kullanılmıştır. “Öz yeterlik”, “not alma”, “dinleme metinleri”, “durum çalışması”, “seçici dinleme”, “öğrenme stilleri”, “kaygı”, “etkili dinleme”, “konuşma”, “çocuk edebiyatı”, “üst biliş stratejileri”, “ortaokul”, “Türkçe dersi”, “öğrenci görüşleri” ise ikişer kere anahtar kelime olarak kullanılmıştır. Tabloda en çok tekrar eden 30 adet anahtar kelimeye yer verilmiştir. Sadece tek bir tezde kullanılan anahtar kelimelere tabloda yer verilmemiştir.

A8 ve A23 kodlu tezlerde anahtar kelime kullanılmamıştır.

4.2. Araştırma Yöntemlerine Ait Bulgular

Araştırmamızda, ele alınan tezlerin yöntemsel açılardan sınıflandırılmasına da yer verilmiştir. Araştırma yöntemlerine, araştırma desenlerine, kullandıkları veri toplama tekniklerine, veri toplama araçlarına ve veri analiz yöntemlerine ait bulgular bu bölümde incelenmiştir.

.Dinleme araştırmalarında kullanılan yöntemlere ait bulgular aşağıda Tablo 18 ve Grafik 2’de gösterilmiştir.

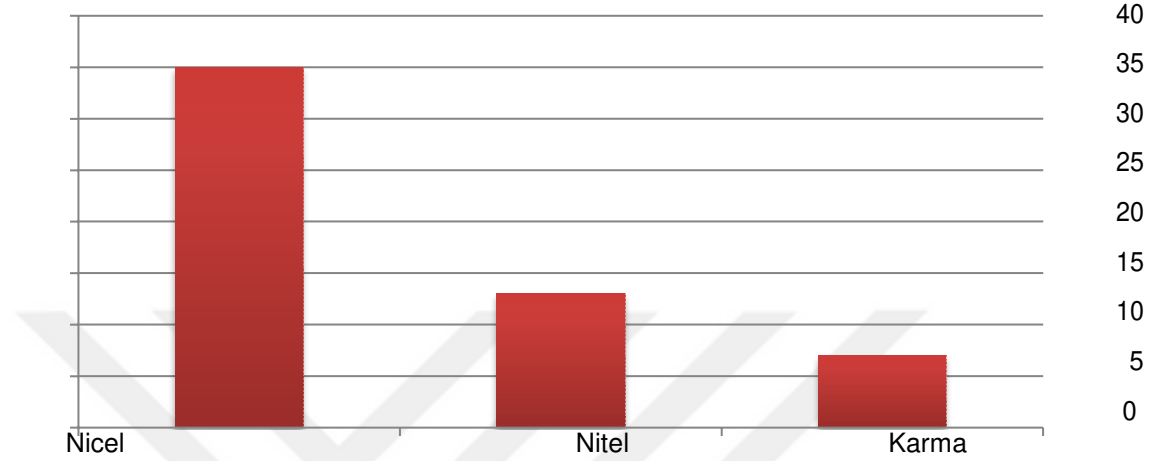
Tablo 18

Dinleme Araştırmalarında Kullanılan Araştırma Yöntemlerine Ait Bulgular

<i>Araştırma Yöntemi</i>	<i>Frekans(f)</i>	<i>Yüzde(%)</i>
Nicel	35	63,6
Nitel	13	23,6
Karma	7	12,7
Toplam	55	100

Grafik 2

Dinleme Araştırmalarında Kullanılan Araştırma Yöntemlerine Ait Bulgular

Araştırmaların 35 tanesinde nicel yöntem, 13 tanesinde nitel ve 7 tanesinde de karma yöntem kullanılmıştır. Dinleme üzerine yapılan araştırmaların % 63,6'sı nicel yöntemlerle yapılmıştır.

Gürbüz ve Şahin (2015) nicel araştırmalarda daha çok sayısal verilerin kullanıldığını ve bu sayısal verileri kullanarak kesin ve genellenebilir sonuçlara ulaşılmaya çalışıldığını belirtir. Creswell (2013) ise nicel araştırmaların değişkenler arasındaki ilişkiyi inceleyip nesnel kuramları test etme yaklaşımı olduğunu ve bu değişkenlerin genellikle ölçme araçlarıyla ölçülüp sayısallaştırılarak istatistiksel işlemlerle analiz edilebildiğini belirtir.

Creswell (2013) nitel araştırmalarda daha çok sosyal ve beşeri problemlerin ele alındığını, bu problemlere kişiler tarafından yüklenen anlamların anlaşılmasına çalışıldığını, bilgilerin genellikle katılımcıların kendi ortamlarında toplandığını belirterek süreç sonunda tümevarımsal veri analizleri kullanılarak verilerin yorumlandığını ifade eder. Gürbüz ve Şahin (2015) ise nitel araştırmaların gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinden yararlanarak sosyal gerçekliğin ve insan davranışlarının arkasında yatan nedenlerin anlaşılmasına çalışıldığı araştırmalar olduğunu ifade ederler.

Creswell (2013) karma yöntemin ise hem nitel hem nicel araştırma yöntemlerini barındıran farklı araştırma desenlerinin kullanılmasıyla ve bu iki veri türünün bütünleştirilmesiyle gerçekleştirilen bir araştırma yaklaşımı olduğunu belirtir.

Araştırma sürecinde yalnızca nicel, nitel ve karma yöntem seçimi yapılmaz. Creswell (2013) araştırmanın yürütülmesi için aynı zamanda bu üç seçenek içerisindeki bir araştırma çeşidinin de seçilmesinin gerekli olduğunu söyler. Bu bağlamda üç araştırma yöntemine bağlı olarak bu yöntemlerin tayin ettikleri araştırma desenlerinin de seçilmesi gerekmektedir. Creswell (2013) araştırma desenlerinin bir araştırma içerisindeki işlemlere yön veren araştırma çeşitleri olduğunu belirtir. Araştırmalarda kullanılan desenleri Creswell (2013) şu şekilde göstermiştir:

Tablo 19

Alternatif Araştırma Desenleri

<i>Nicel</i>	<i>Nitel</i>	<i>Karma</i>
• Deneysel Desenler	• Anlatı araştırması	• Yakınsayan
• Deneysel olmayan desenler, örneğin tarama çalışmaları	• Fenomenoloji	• Açıklayıcı sıralı
	• Kuram oluşturma	• Keşfedici sıralı
	• Etnografiler	• Dönüştürücü, iç-içe ya da çok aşamalı
	• Durum çalışması	

Dinleme araştırmalarında kullanılan nicel desenlerin kullanımına ait bulgular Tablo 20’de verilmiştir.

Tablo 20

Dinleme Araştırmalarında Nicel Desenlerin Kullanımına Ait Bulgular

<i>Nicel Desenler</i>	<i>Frekans(f)</i>	<i>Yüzde(%)</i>
Deneysel Desen	26	61,9
Tarama Desen	16	38,1
Toplam	42	100

Toplamda 42 nicel araştırmadan 26'sı deneysel, 16'sı ise tarama desen ile çalışılmıştır.

Deneysel araştırmalar deney ve kontrol gruplarının seçilerek bunlardan deney grubuna uygulanan bağımsız değişkenin test edilmesine dayanan bir çalışmadır.

Deneysel desenler türlerine göre de birkaç başlıkta sınıflandırılmıştır. Büyüköztürk'ün (2018) Fraenkel ve Wallen (2006) ve Robson'dan (1993) aktarımına göre deneysel desenler gerçek deneysel desenler, yarı deneysel desenler ve zayıf deneysel desenler şeklinde sınıflandırılmaktadır. Bunlardan sadece gerçek deneysel desende denekler raslantısal olarak seçilmektedir.

Dinleme araştırmalarında kullanılan deneysel desen türlerine ait bulgular Tablo 21'de gösterilmiştir.

Tablo 21

Dinleme Araştırmalarında Kullanılan Deneysel Desen Türlerine Ait Bulgular

<i>Deneysel Desenler</i>	<i>Frekans(f)</i>	<i>Yüzde(%)</i>
Gerçek Deneysel Desen	17	65,3
Yarı Deneysel Desen	6	23,1
Zayıf Deneysel Desen	3	11,5
<i>Toplam</i>	26	100

Byüköztürk (2018) tarama desenin, diğer araştırmalara göre daha büyük gruplar üzerinde çalışılan, bir konu veya olaya ilişkin görüş, ilgi ve tutum gibi özelliklerin belirlendiği araştırmaları ifade ettiğini söyler. Karasar (2019) ise tarama desen ile var olan bir durumun var olduğu şekliyle tespit edildiğini belirtir.

Dinleme araştırmalarında kullanılan tarama desen türlerine ait bulgulara aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 22*Dinleme Araştırmalarında Tarama Desenlerin Kullanımına Ait Bulgular*

<i>Tarama Desenler</i>	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde</i>
Genel Tarama	9	53,3
İlişkisel Tarama	4	26,7
Betimsel Tarama	2	13,3
Karşılaştırmalı	1	6,7
Toplam	16	100

Toplamda 16 adet tarama desen kullanılmış olup bunlardan 9'u genel tarama desen 4'ü ilişkisel (korelasyonel) tarama, 2'si betimsel tarama ve 1 tanesi de karşılaştırmalı modelden oluşmaktadır.

Dinleme araştırmalarından 13 tanesi nitel yöntemle çalışılmıştır. Tablo 25'te bu araştırmaların hangi desenlerle gerçekleştirildiği gösterilmiştir.

Tablo 23*Dinleme Araştırmalarında Nitel Desenlerin Kullanımına Ait Bulgular*

<i>Nitel Desenler</i>	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde</i>
Doküman İnceleme	11	55
Durum Çalışması (Örnek olay)	7	35
Eylem Araştırması	2	10
Toplam	20	100

Nitel araştırmalardan 11 tanesi doküman inceleme, 7'si durum çalışması ve 2'si de eylem araştırması ile desenlenmiştir.

Doküman inceleme ile araştırmacılar problemlerine ve amaçlarına yönelik çeşitli kaynak taramaları ile sonuca ulaşırlar. Araştırma kapsamında incelenen 55 tezden 11 tanesinde doküman incelemesinden yararlanılmıştır.

Gürbüz ve Şahin (2014) nitel araştırma desenleri içerisinde yaygın olarak kullanılan örnek olayda, araştırmaya konu olan olayların veya olguların, kendi içerisinde birçok veri kaynağı kullanılarak derinlemesine incelendiğini ifade eder. Büyüköztürk (2018) bir diğer nitel araştırma deseni olan eylem araştırmasını "bir sosyal bağlamın içinde yer

alan eylemlerin niteliğini geliştirme çalışması’’ olarak tanımlamıştır.

Dinleme araştırmalarında kullanılmış olan veri toplama araştırmalarına ait bulgular Tablo 24 ve Grafik 3’te verilmiştir.

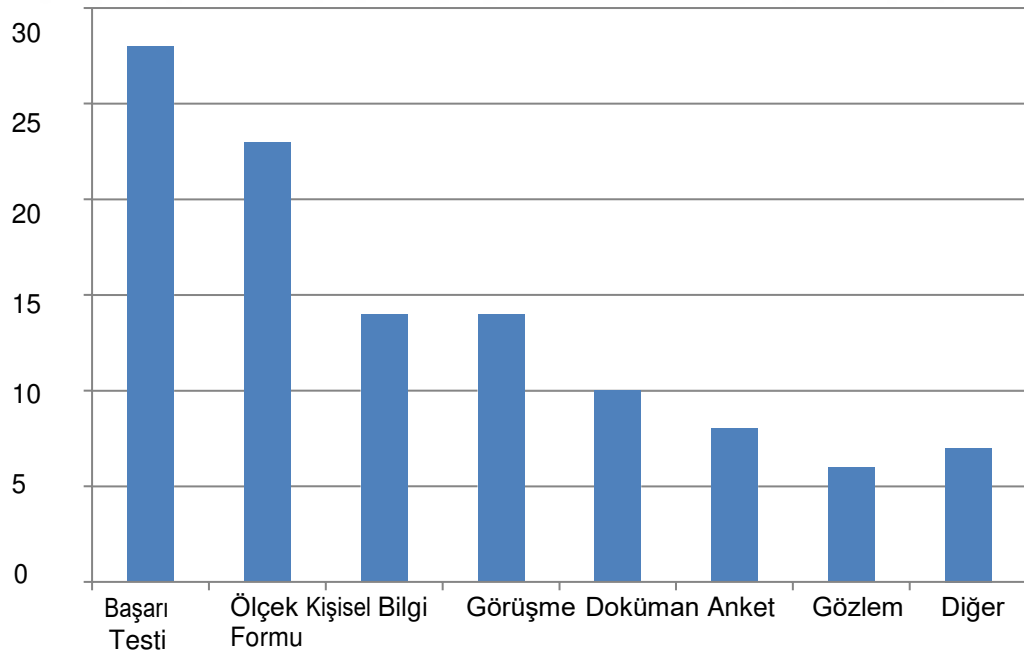
Tablo 24

Dinleme Araştırmalarında Kullanılan Veri Toplama Araçlarına Ait Bulgular

<i>Veri Toplama Araçları</i>	<i>Frekans(f)</i>
Başarı Testi	28
Ölçek	23
Kişisel Bilgi Formu	14
Görüşme	14
Doküman	10
Anket	8
Gözlem	6
Diğer	7

Grafik 3

Dinleme Araştırmalarında Kullanılan Veri Toplama Araçlarına Ait Bulgular

İncelenen lisansüstü araştırmalarda veri toplama aracı olarak en fazla başarı testleri ve ölçekler kullanılmıştır.

Tablo 25

Dinleme Araştırmalarında Kullanılan Veri Analiz Yöntemlerine Ait Bulgular

<i>İstatistiki Analiz Yöntemleri</i>		<i>Frekans</i>
T testi		30
Mann Whitney U Testi		15
ANOVA		14
Kruskal Wallis Testi		8
Kolmogorov- Smirnov		8
Willcoxon Testi		5
Varyans Analizi		2
<i>Nitel Veri Analiz Yöntemleri</i>	Friedman	1
	ANCOVA	1
	Regrasyon	1
	Ki Kare	1
	<i>Betimsel Analiz Yöntemleri</i>	
Aritmetik Ortalama		30
Standart Sapma		27
Yüzde		22
Frekans		16
<i>Nitel Veri Analiz Yöntemleri</i>	İçerik Analizi	15
	Betimsel Analiz	6

Nitel araştırmalarda en fazla T testi Mann Whitney U testi ve ANOVA testleri kullanılırken nitel veri analiz yöntemleri olarak en fazla içerik analizi kullanılmıştır. Betimsel analiz yöntemlerinden ise en sık aritmetik ortalama ve standart sapmadan yararlanılmıştır.

Araştırmamız kapsamına alınan lisansüstü araştırmaların örneklem grupları ve örneklem sayıları da incelenmiştir. Dinleme araştırmalarında çalışılan örneklem gruplarına ait bulgular Tablo 26’da verilmiştir:

Tablo 26*Dinleme Araştırmalarının Örneklem Gruplarına Ait Bulgular*

Örneklem Grubu	Kod	Frekans	Yüzde
3.Sınıf Öğrencileri	A4	1	1,8
5.Sınıf Öğrencileri	A15, A26, A30, A39, A44, A45	6	10,9
6.Sınıf Öğrencileri	A3, A5, A11, A18, A51, A54	6	10,9
7.Sınıf Öğrencileri	A2, A6, A8, A9, A10, A14, A16, A19, A20, A27, A32, A35, A50, A52, A53	15	27,2
8.Sınıf Öğrencileri	A7, A55	2	3,6
6,7,8.Sınıf Öğrencileri	A12, A38, A41	3	5,4
Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğrenen Üniversite Öğrencileri	A17, A22, A23, A29, A34, A37, A42, A48, A49	9	16,3
Türkçe Eğitimi Bölümü Öğrencileri	A25, A28, A31	3	5,4
Türkçe Öğretmenleri	A13, A24	2	3,6
Dinleme Metinleri	A40, A47	2	3,6
Dinleme Etkinlikleri	A21, A33	2	3,6
Ders Kitapları	A43	1	1,8
Akademik Kaynaklar	A46	1	1,8
Hükümlü ve Tutuklular	A36	1	1,8
Türkçe ve İngilizce Kaynaklar	A1	1	1,8

Araştırma kapsamına aldığımız tezler çeşitli örneklem grupları üzerinde yapılmıştır. Bu araştırmalarda en fazla 7. sınıf düzeyi öğrenciler örneklem olarak seçilmiştir. Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen üniversite öğrencilerini örneklem seçen araştırma sayısı ise 9 olmuştur. 5. ve 6. sınıflar altışar çalışmada örneklem seçilirken 3 araştırma 6,7 ve 8. sınıfların hepsini örneklem olarak seçmiştir.

Tablo 27’de ise araştırmalarda çalışılan rneklem sayılarına ait bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 27

Dinleme Araştırmalarda çalışılan rneklemelerin Sayılarına Ait Bulgular

<i>rneklem Sayısı</i>	<i>Frekans(f)</i>	<i>Yüzde(%)</i>
<i>1-10 arası</i>	0	0
<i>11-50 arası</i>	13	23,6
<i>51-100 arası</i>	16	29
<i>101-250 arası</i>	10	18,1
<i>251-500 arası</i>	6	10,9
<i>501-1000 arası</i>	3	5,4
<i>Diğeri</i>	7	12,7

Dinleme araştırmalarında çalışılan rneklem sayılarının belirlenmesinde 1’den 1000’e kadar oluşan gruplar belirlenmiştir. En fazla çalışılan rneklem sayısı ise %29’luk kullanımla 51 ile 100 arasında gerçekleştirilmiştir. Ayrıca tüm araştırmalarda kişi örneklemeleri kullanılmamış 7 araştırmada da kitap, makale, dinleme metni incelemeleri yapılmıştır.

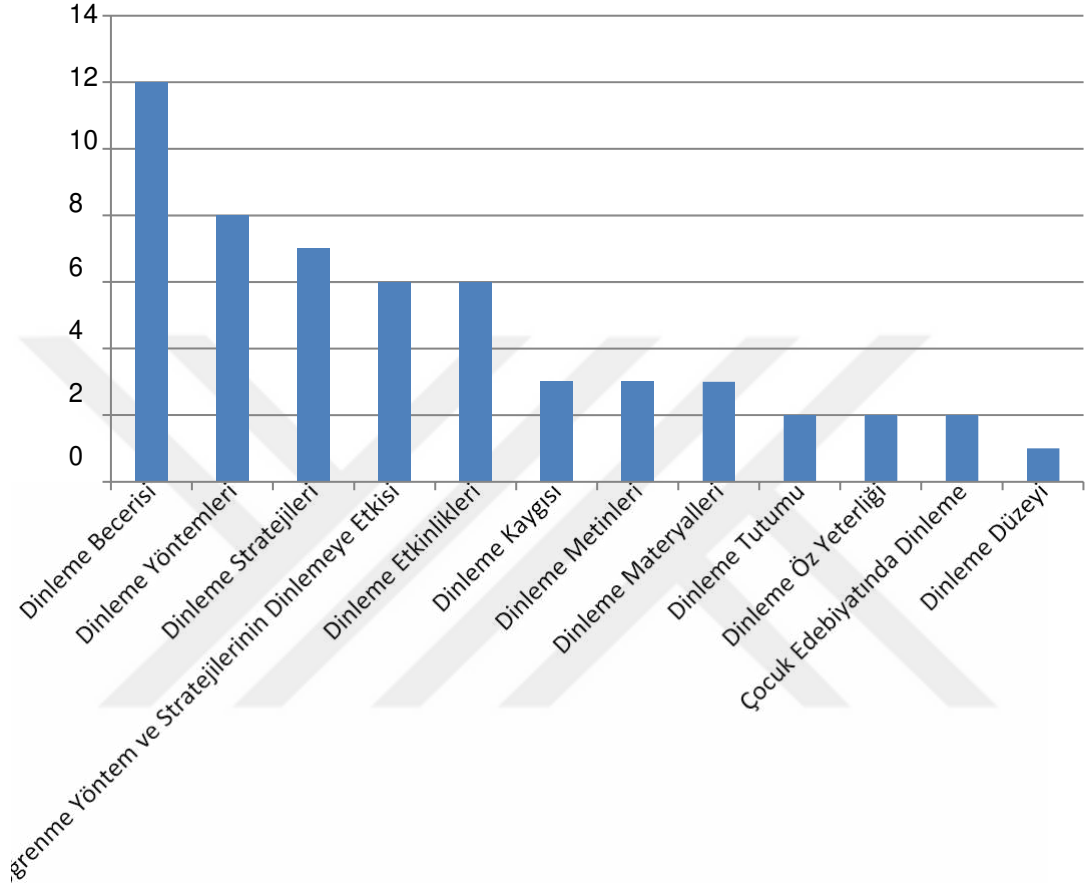
4.3. Araştırmaların Konu Dağılımlarına Ait Bulgular

Araştırma kapsamına alınan lisansüstü tezler ele aldıkları konulara göre sınıflandırılmıştır. Dinleme araştırmalarında üzerinde durulan konular ise; dinleme becerisi, dinleme yöntemleri, dinleme stratejileri, öğrenme yöntem ve stratejilerinin dinlemeye etkisi, dinleme etkinlikleri, dinleme kaygısı, dinleme metinleri, dinleme materyalleri, dinleme tutumu, dinleme öz yeterliğ-i, ocuk edebiyatında dinleme ve dinleme düzeyidir.

Toplamda 12 konu üzerinde yoğunlaşan araştırmaların konu dağılımlarına ait sayısal bulgular Grafik 4’te, araştırmaların konulara göre dağılımları ise Tablo 28’de gösterilmiştir.

Grafik 4

Dinleme Araştırmalarının Konu Dağılımlarına Ait Bulgular

Grafik incelendiğinde 12 araştırma ile en çok “dinleme becerisi” ile ilgili araştırma yapılmıştır. Dinleme yöntemlerinden 8, dinleme stratejilerinden 7, öğrenme yöntem ve stratejilerinin dinlemeye etkisi ve dinleme etkinlikleri üzerine altışar araştırma yapılmıştır. Dinleme kaygısı, dinleme metinleri ve dinleme materyalleri konularından üçer araştırma yapılırken dinleme tutumu, dinleme öz yeterliği ve çocuk edebiyatında dinleme konularından ikişer araştırma yapılmış, dinleme düzeyi ile ilgili de 1 araştırma yapılmıştır.

Araştırmaların hangi konu alanına dâhil olduğu ile ilgili bilgilere aşağıda Tablo 28’de yer verilmiştir.

Tablo 28*Dinleme Araştırmalarının Konu Dağılımlarına Ait Bulgular*

<i>Araştırma Konuları</i>	<i>Araştırma Kodu</i>	<i>Frekans(f)</i>	<i>Yüzde(%)</i>
Dinleme Becerisi	A1, A2, A4, A14, A15, A19, A23, A27, A31, A36, A37, A54	12	21,8
Dinleme Yöntemleri	A10, A18, A28, A30, A38, A46, A50, A52	8	14,5
Dinleme Stratejileri	A8, A12, A17, A26, A35, A39, A55	7	12,7
Öğrenme Yöntem ve Stratejilerinin Dinlemeye Etkisi	A7, A9, A11, A20, A32, A44	6	10,9
Dinleme Etkinlikleri	A3, A16, A21, A24, A33, A43	6	10,9
Dinleme Kaygısı	A22, A42, A48	3	5,4
Dinleme Metinleri	A13, A40, A51	3	5,4
Dinleme Materyalleri	A47, A49, A53	3	5,4
Dinleme Tutumu	A34, A45	2	3,6
Dinleme Öz yeterliği	A25, A41	2	3,6
Çocuk Edebiyatında Dinleme	A5, A6	2	3,6
Dinleme Düzeyi	A29	1	1,8

En fazla araştırmanın yapıldığı dinleme becerisi konu başlığına dâhil olan araştırmalar Tablo 29’da gösterilmiştir.

Tablo 29*Dinleme Becerisi Konusunda Yapılan Araştırmalar*

<i>Araştırma Konusu</i>	<i>Yapılan Araştırmalar</i>	<i>Frekans(f)</i>
Dinleme Becerisi	A1, A2, A4, A14, A15, A19, A23, A27, A31, A36, A37, A54	12

Bu konu başlığının kapsamına; dinleme becerisi, dinleme becerisinin kazandırılması, geliştirilmesi, dinleme becerisinin gelişimini etkileyen faktörler ve dinleme becerisi farkındalığı üzerine yapılmış olan araştırmalar dâhil edilmiştir.

(A1, Doktora Tezi), 2005 yılında Bilginer ONAN tarafından yapılmış olan bu araştırmada Türkçenin fonetik, morfolojik ve söz dizimi yapılarındaki dil özelliklerinin, ilköğretim ikinci kademe Türkçe öğretimi kapsamında ortaokul öğrencilerinin anlama becerilerini geliştirmedeki rolünü tespit etmek amaçlanmıştır.

(A2, Doktora Tezi), 2007 yılında Yusuf DOĞAN tarafından yapılmış olan araştırmada dinlemenin geliştirilebilir bir dil becerisi olduğunu ve bu becerinin etkinlikler aracılığıyla geliştirilebileceğini ortaya koymak amaçlanmıştır. Araştırmada deney grubuna etkinlik temelli dinleme eğitimi uygulanmış ve süreç sonucunda deney grubunda uygulanan etkinlik temelli dinleme eğitiminin deney grubundaki öğrencilerin dinleme becerilerini anlamlı derecede geliştirdiği sonucuna varılmıştır. Araştırmada etkinlik temelli dinleme eğitiminin öğrenme ortamlarında uygulanmasının dinleme becerisini geliştireceği ortaya konulmuştur.

(A4, Yüksek Lisans Tezi), 2007 yılında Hatice YILDIRIM tarafından yapılmış olan bu araştırmada dinleme becerilerini geliştirmeye yönelik çeşitli yöntem ve tekniklerle yapılan uygulamanın ilköğretim 3. sınıf öğrencilerinin dinleme becerileri üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Araştırma sonucunda ise öğrencilerin dinleme becerilerinin geliştirilmesi için uygulanan çalışmaların olumlu sonuçlar verdiği görülmüştür. Araştırma ile dinleme eğitimine tâbi tutulan öğrencilerin, dinleme becerilerinin gelişeceği sonucuna ulaşılmıştır.

(A14, Yüksek Lisans Tezi), 2012 yılında Cemil ŞAHİN tarafından yapılmış olan araştırmada dinleme metinlerinden önce ve sonra sorulan soruların 7. sınıf öğrencilerini dinleme becerisi ve hatırlama düzeyi açısından bir fark oluşturup oluşturmadığını tespit etmek amaçlanmıştır. Araştırmanın sonucunda elde edilen veriler ışığında dinleme metinlerinden önce sorulan soruların ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama becerisine, sonra sorulan soruların da dinlediğini hatırlama düzeyine olumlu bir etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

(A15, Yüksek Lisans Tezi), 2013 yılında Erdal KELEŞ tarafından hazırlanan bu araştırmada dinleme öncesi ve sonrası sorulan soruların 5. sınıflarda dinlediğini anlama beceri düzeyine etkisi araştırılmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilere dinleme öncesi

ve sonrası verilen sorularla gerçekleştirilen öyküleyici ve bilgilendirici metin çalışmalarında başarılı oldukları görülmüştür.

(A19, Doktora Tezi), 2014 yılında Başak UYSAL tarafından yapılan bu araştırmada yaratıcı drama temelli dil eğitimi modelinin öğrencilerin dinleme ve konuşma becerileri üzerindeki etkisini araştırarak bir model önerisi ortaya koymak amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda yaratıcı drama temelli olarak hazırlanan atölye modelinin deney grubundaki öğrencilerin akademik başarılarını arttırdığı sonucuna varılmıştır.

(A23, Yüksek Lisans Tezi), 2015 yılında Arif ÇAKIR tarafından yapılan bu araştırmada Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde video kullanımının dinleme becerisi üzerindeki etkisini ortaya koymak amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda video kullanılarak yapılan dinlemelerin video kullanılmayarak yalnızca sesle dinlemelere göre daha başarılı olduğu tespit edilmiştir.

(A27, Yüksek Lisans Tezi), 2015 yılında Nahide İrem AZİZOĞLU tarafından yapılan araştırmada 7. sınıf öğrencilerinin dinleme ve okuma becerilerindeki başarılarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın sonucunda öğrencilerin okuma becerisinin geliştirmeye yönelik daha fazla çalışma yaptıkları görülmüştür.

(A31, Yüksek Lisans Tezi), 2016 yılında Kürşad Oğuzhan CEYRAN tarafından yapılan bu araştırmada Türkçe öğretmen adaylarının kendi dinleme becerilerine yönelik görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda katılımcıların dinleme beceri düzeyleri yüksek çıkmıştır.

(A36, Yüksek Lisans Tezi), 2018 yılında Bahadır Ahmet ATİLA tarafından yapılan araştırmanın amacı münazara, panel, forum, açık oturum gibi sosyal-kültürel faaliyetlerin hükümlü/tutukluları iyileştirme çalışmalarına katkısı olup olmadığını ortaya koymak, hükümlü/tutukluların dinleme becerisiyle ilgili faaliyetlerinin geliştirilip geliştirilemeyeceğini belirlemektir. Araştırma sonucunda testlerin genelinde çalışma grubunun yapılan eğitim sürecine etki ettiği görülmüştür.

(A37, Yüksek Lisans Tezi), 2018 yılında Elif Beyce BULDU tarafından yapılan bu araştırmanın amacı alt yazılı ve alt yazısız televizyon programlarının Türkçe öğrenen yabancı öğrencilerin dinleme becerileri üzerindeki etkisini araştırmaktır. Araştırma sonucunda yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde alt yazılı film izlemenin, izleyicilerin dinlediklerini anlamalarına olumlu yönde etki ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

(A54, Yüksek Lisans Tezi), İsmail DURMUŞ tarafından 2019 yılında yapılmış olan

araştırmanın amacı 6. sınıf öğrencilerinin dinleme becerisine yönelik farkındalıklarını incelemektir. Araştırma sonucunda öğrencilerin dinleme düzeyleri farkındalıklarının bazı değişkenlere göre değiştiği görülmüştür.

Tablo 30

Dinleme Yöntemleri Konusunda Yapılan Araştırmalar

<i>Araştırma Konusu</i>	<i>Yapılan Araştırmalar</i>	<i>Frekans(f)</i>
Dinleme Yöntemleri	A10, A18, A28, A30, A38, A46, A50, A52	8

Bu konu başlığı kapsamına; dinleme türleri dinleme becerisi üzerindeki etkisini tespit etmeye çalışan ve dinleme yöntemlerinin isimlendirilmesi ve tasniflendirilmesi üzerine çalışan araştırmalar alınmıştır. Yapılan sınıflandırmada 8 dinleme yöntemleri konusunda yapılan araştırmaya ulaşılmıştır.

(A10, Yüksek Lisans Tezi), 2011 yılında Duygu KOCAADAM tarafından yapılan araştırmada not olarak dinleme tekniği aracılığıyla ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin dinleme becerilerini geliştirmek amaçlanmıştır. Araştırma ile ilköğretim

7. sınıf öğrencilerine verilen not olarak dinleme eğitiminin öğrencilerin dinleme becerilerini geliştirdiği sonucuna varılmıştır.

(A18, Yüksek Lisans Tezi), 2014 yılında Emine KARABACAK tarafından yapılmış olan araştırmada seçici dinleme eğitiminin 6. sınıf öğrencilerinin dinleme becerilerine etkisini incelemek amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda seçici dinleme eğitiminin dinleme becerisini olumlu ve anlamlı düzeyde geliştirdiği sonucuna ulaşılmıştır.

(A28, Doktora Tezi), Hüseyin ÖZÇAKMAK tarafından 2015 yılında hazırlanan bu araştırmada Türkçe öğretmeni adaylarının not olarak dinlemede özetleme stratejilerini kullanma becerilerini belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmanın sonucunda ise öğrencilerin dinledikleri bilgilendirici, öyküleyici ve tartışmacı metinlerini özetlemede genel olarak ortalamanın üstünde bir başarı gösterdikleri ortaya konulmuştur.

(A30, Yüksek Lisans Tezi), 2015 yılında Fatih SEVİMLİ tarafından hazırlanan bu araştırmanın amacı katılımlı dinlemenin 5. sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama becerisi üzerindeki etkisini ortaya koymaktır. Yapılan araştırma sonucunda, katılımlı

dinleme etkinliklerinin dinlediğini anlama becerisi üzerinde olumlu etkisinin olduğu görülmüştür.

(A38, Doktora Tezi), Cafer ÇARKIT tarafından 2018 yılında hazırlanan araştırmada amaç Türkçe derslerinde eleştirel dinleme becerisinin geliştirilmesi için bir eylem araştırması yapmaktır. Araştırmanın sonucunda öğrencilerin hedeflenen birçok kazanımı edindikleri, uygulama sürecinden memnun kaldıkları, edinilen becerileri günlük hayatta kullandıkları sonucuna varılmıştır.

(A46, Yüksek Lisans Tezi), 2018 yılında Şeyma AYDIN tarafından yapılan araştırmada dinleme eğitimi alanında yapılan akademik çalışmaların içerik taramalarının yapılması ve böylece alandaki farklılık ve benzerliklerin bir çalışmada toplanması amaçlanmıştır. Araştırmanın sonucunda alan yazında dinleme/izleme becerisinin tanımlama ve içerik bakımından birbirinden farklı olduğu sonucuna varılmış ve alana yeni sınıflama önerilerinde bulunulmuştur.

(A50, Yüksek Lisans Tezi), İbrahim AKBAYRAK tarafından 2019 yılında yapılan araştırmada katılımlı dinleme ve not alarak dinleme yöntemlerinin öğrencilerin dinlediğini anlama becerilerine etkisini belirlenmek amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda katılımsız dinleme eğitimi ile not alarak dinleme eğitimi arasında dinleme becerisini geliştirme bakımından anlamlı fark olmadığı görülmüştür.

(A52, Yüksek Lisans Tezi), Gökhan GÜNEŞ tarafından 2019 yılında yapılan araştırmanın amacı, öğrencilerin eleştirel dinleme becerilerini geliştirmek ve bu becerilerine katkıda bulunmaktır. Araştırma sonucunda, eleştirel düşünme temelli eleştirel dinleme eğitiminin öğrencilere farklı bakış açıları kazandırdığı ve öğrencilerin bu dersleri keyifli buldukları tespit edilmiştir.

Tablo 31

Dinleme Stratejileri Konusunda Yapılan Araştırmalar

<i>Araştırma Konusu</i>	<i>Yapılan Araştırmalar</i>	<i>Frekans(f)</i>
Dinleme Stratejileri	A8, A12, A17, A26, A35, A39, A55	7

Bu konu başlığında incelenen araştırmalar; dinleme stratejileri ve dinleme stratejilerinin dinlediğini anlama becerilerine etkileri üzerine yapılan araştırmalardan oluşmaktadır.

Bu konu kapsamında toplamda 7 tane lisansüstü araştırmaya ulaşılmıştır.

(A8, Yüksek Lisans Tezi), 2010 yılında Kadir Alpaslan ÇELİKBAŞ tarafından yapılan araştırmada 7. sınıf öğrencilerinin dinleme stratejilerini kullanımı ve anlama düzeyleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin dinleme becerilerinin anlamlı seviyede geliştiği görülmüştür. Bunun yanında dinleme stratejilerini de rahat şekilde kullanabilecekleri öğretilmiştir.

(A12, Yüksek Lisans Tezi), 2012 yılında Mehmet FİDAN tarafından hazırlanan araştırmada amaç ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin Türkçe derslerinde kullandıkları dinleme stratejilerini belirlemektir. Bununla birlikte bu stratejileri çeşitli değişkenler açısından değerlendirmektir.

(A17, Yüksek Lisans Tezi), Bünyamin ELEMEN tarafından 2014 yılında yapılan araştırmada amaç lisans düzeyindeki yabancı öğrencilerin Türkçeyi öğrenirken kullandıkları dinleme stratejileriyle ilgili durum tespiti yapmaktır. Araştırma sonucunda Türkçe öğrenimlerinde dinleme eğitimi stratejilerinin genel olarak kullandıkları, dinleme sırası ile dinleme sonrası stratejileri daha fazla kullandıkları, dinleme öncesi stratejilerini ise diğer iki stratejiye göre az kullandıkları tespit edilmiştir.

(A26, Doktora Tezi), 2015 yılında Nurettin YILDIZ tarafından yapılmıştır. Bu araştırmada amaç dinleme becerisinin kazandırılmasında, öğrencilerin dinleme stratejilerini kullanmalarının dinlediğini anlamaya etkisini tespit etmek olarak belirlenmiştir. Yapılan araştırma sonucunda dinleme stratejilerinin dinlediğini anlama becerisini geliştirdiği tespit edilmiştir.

(A35, Doktora Tezi), 2017 yılında Bahar DOĞAN tarafından yapılmış olan araştırmada amaç dinleme eğitiminde strateji kullanımının 7. sınıf öğrencilerinin strateji kullanma düzeylerine ve dinleme becerilerine etkisini tespit etmek olarak belirlenmiştir. Yapılan araştırma sonucunda strateji temelli işlenmiş olan derslerin yedinci sınıf öğrencilerinin strateji kullanma seviyelerini ve eleştirel, ayırt edici ve kapsamlı dinleme becerilerini geliştirdiği tespit edilmiştir.

(A39, Yüksek Lisans Tezi), 2018 yılında Oğuzhan UZUN tarafından yapılan araştırmada seçici dinleme stratejisinin 5. sınıf öğrencilerinin not alma ve özet çıkarma becerisine etkisi ortaya koymak amaçlanmıştır. Araştırmanın sonucunda seçici dinleme stratejisinin 5. sınıf öğrencilerinin not alma ve özetleme becerisine olumlu katkısının olduğu görülmüştür.

(A55, Yüksek Lisans Tezi), 2019 yılında Süleyman KORDAK tarafından yapılan araştırmanın amacı 8. sınıf öğrencilerinin dinleme stratejilerini kullanma seviyelerinin belirlenmesidir. Yapılan araştırmanın sonucunda, belirlenmiş olan öğrenci kriterlerine göre dinleme stratejilerinin kullanımında farklılıklara rastlanmıştır.

Tablo 32

Öğrenme Yöntem ve Stratejilerinin Dinlemeye Etkisi Konusunda Yapılan Araştırmalar

<i>Araştırma Konusu</i>	<i>Yapılan Araştırmalar</i>	<i>Frekans(f)</i>
Öğrenme Yöntem ve Stratejilerinin Dinlemeye Etkisi	A7, A9, A11, A20, A32, A44	6

Bu konu başlığında ele alınan araştırmalarda bazı öğrenme yöntemlerinin, tekniklerinin öğrenme stil ve stratejilerinin dinleme becerisi üzerindeki etkisi araştırılmaya çalışılmıştır.

(A7, Doktora Tezi), 2010 yılında Abdülkadir KIRBAŞ tarafından yapılan araştırmada amaç işbirlikli öğrenme yönteminin sekizinci sınıf öğrencilerinin dinleme becerilerine etkisi olarak belirlenmiştir. Yapılan araştırma neticesinde Türkçe dersinde dinleme becerilerinin geliştirilmesinde geleneksel öğrenme yöntemine göre işbirlikli öğrenme yönteminin öğrenci başarısını artırma konusunda daha etkili olduğu görülmüştür.

(A9, Doktora Tezi), Deniz MELANLIOĞLU tarafından 2011 yılında yapılan araştırmanın amacı öğrencilere üst biliş stratejilerine yönelik eğitim verilmesinin dinleme becerilerini geliştirmesine etkisinin olup olmadığını tespit etmektir. Yapılan araştırma sonucunda üst biliş strateji eğitiminin verildiği sınıftaki öğrencilerin, Türkçe öğretim programına göre düzenlenen etkinliklerin kullanıldığı sınıftaki öğrencilere göre dinleme puanlarının daha yüksek çıktığı görülmüştür.

(A11, Doktora Tezi), Talat AYTAN tarafından 2011 yılında yapılmış olan araştırmada amaç, aktif öğrenme tekniklerinin 6. sınıf öğrencilerinin dinleme becerilerindeki başarılarının Türkçe dersine yönelik tutumları üzerindeki etkisini belirlemektir. Araştırma sonucunda yapılan istatistikler ile aktif öğrenme teknikleriyle verilen eğitimin öğrencilerin dinleme becerilerini geliştirdiği görülmüştür.

(A20, Doktora Tezi), 2014 yılında Esra KARAKUŞ TAYŞİ tarafından yapılan

araştırmada amaç, öğrenme stillerine dikkat ederek yapılan dinleme etkinliklerinin öğrencilerin dinleme becerisi ve dinleme tutumları üzerindeki etkisini araştırmaktır. Bu araştırma sonucunda ise öğrenme stillerine uygun olarak yapılan eğitimin öğrencilerinin dinleme becerilerini ve dinlemeye yönelik tutumlarını olumlu yönde geliştirdiği tespit edilmiştir.

(A32, Yüksek Lisans Tezi), Mustafa Özgün HARMANKAYA tarafından 2016 yılında yapılmış olan araştırmanın amacı üst biliş stratejilerinin 7. sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama becerileri, dinleme kaygıları ve dinleme tutumlarına etkisini belirlemektir. Araştırma sonucunda üst biliş stratejileri eğitimi verilen ve bu eğitimin verilmediği öğrenciler arasında dinlediğini anlama becerileri açısından üst biliş eğitimi almış olan deney grubu lehine anlamlı bir fark olduğu ancak dinleme kaygılarında ve dinlemeye yönelik tutumlarında anlamlı fark oluşmadığı görülmüştür.

(A44, Yüksek Lisans Tezi), 2018 yılında İlayda İL tarafından yapılan araştırmanın amacı aktif öğrenme tekniklerinin Türkçe konuşma becerilerini geliştirmede, konuşma kaygılarını gidermede, dinleme beceri ve başarılarını geliştirmedeki etkisini belirlemektir. Karma yöntemde yapılan araştırmada ayrıca öğrencilerin aktif öğrenme uygulamalarına yönelik görüşlerini almak da amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin Türkçe sözlü iletişim beceri ve başarılarının geliştirilmesinde aktif öğrenme tekniklerinin daha yoğun kullanılması gerektiği tespit edilmiştir.

Tablo 33

Dinleme Etkinlikleri Konusunda Yapılan Araştırmalar

<i>Araştırma Konusu</i>	<i>Yapılan Araştırmalar</i>	<i>Frekans(f)</i>
Dinleme Etkinlikleri	A3, A16, A21, A24, A33, A43	6

Bu konu başlığına dâhil edilen araştırmalar dinleme etkinliklerinin incelenmesi, değerlendirilmesi, dinleme etkinliklerinin dinleme becerisine etkisi, dinleme etkinlikleri konusunda öğretmen, öğrenci veli görüşleri konularında yapılan araştırmalardır.

(A3, Yüksek Lisans Tezi), 2007 yılında İbrahim YILMAZ tarafından yapılan araştırmada amaç, anadili öğretiminde dinleme becerisini geliştirmeye yönelik önerilen etkinlikleri değerlendirmektir. Araştırma sonucunda düzeye uygun etkinliklerle Türkçe

öğretiminin amaçları doğrultusunda dinleme becerisinin gelişebileceği tespit edilmiştir.

(A16, Yüksek Lisans Tezi), Tuğçe DAŞÖZ tarafından 2013 yılında yapılmış olan araştırmanın amacı yapılandırılmış dinleme etkinliklerinin öğrencilerin dinleme anlama düzeylerine, dinleme kaygılarına ve dinleme tutumlarına etki edip etmediğini tespit etmektir. Araştırmanın sonucunda dinleme etkinliklerinin, öğrencilerin dinleme tutumları ve başarılarında anlamlı bir fark oluşturduğu ama dinleme kaygıları üzerinde anlamlı bir fark oluşturmadığı tespit edilmiştir.

(A21, Yüksek Lisans Tezi), Ömer SAVAŞ tarafından 2014 yılında yapılan araştırmanın amacı dinleme etkinliklerini Bloom Taksonomisi'nden yararlanarak bilişsel basamaklar açısından sınıflamak, değerlendirmek ve etkinliklerin üst düzey becerilere sahip olmaya katkı sağlayıp sağlamadığını tespit etmektir. Araştırma sonucunda bir yayınevinin bilişsel beceri basamaklarında düzensizlik olduğu görülmüştür.

(A24, Yüksek Lisans Tezi), 2015 yılında Emrah KAYA tarafından yapılan araştırmanın amacı, çalışmanın öğretmenlere rehberlik etmesi ve dinleme kazanımlarına katkı sağlamasıdır. Araştırma sonucunda öğretmenlerin dinleme becerisinin öneminin farkında olduğu, Türkçe dersinde dinleme etkinliklerinin yapılmasını engelleyen faktörlerin bulunduğu, öğrenci ve velilerin dinleme becerisinin farkında olmadığı görülmüştür.

(A33, Yüksek Lisans Tezi), Gülşah YAVUZ tarafından 2016 yılında yapılan araştırmada yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan kitapların dinleme becerisi açısından değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda incelenen kitaplarda yer alan dinleme becerisi etkinliklerinin diğer dil becerilerine ait etkinliklere oranının %20'nin altında olduğu görülmüştür.

(A43, Yüksek Lisans Tezi), 2018 yılında Çiğdem YALÇIN tarafından yapılan araştırmanın amacı, yabancı dil olarak Türkçe öğretimi kitaplarında bulunan dinleme etkinliklerini dil öğrenme stratejilerine göre incelemektir. Araştırma sonunda en fazla bilişsel stratejilere, ikinci sırada üst bilişsel stratejilere, üçüncü sırada bellek stratejilerine, dördüncü sırada telafi stratejilerine ve sosyal stratejilere yer verildiği görülmüştür.

Tablo 34*Dinleme Kaygısı Konusunda Yapılan Araştırmalar*

<i>Araştırma Konusu</i>	<i>Yapılan Araştırmalar</i>	<i>Frekans(f)</i>
Dinleme Kaygısı	A22, A42, A48	3

Bu araştırma konusunun kapsamına alınan araştırmanın hepsi de Türkçe öğrenen yabancı öğrencilerin dinleme kaygıları üzerine yapılmıştır.

(A22, Yüksek Lisans Tezi), 2015 yılında Sercan HALAT tarafından yapılan araştırmada yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlerin dinleme kaygılarını incelemek amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda; Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrencilerin dinleme becerisine yönelik kaygılarının, telaffuz, vurgu, tonlama, beden dili dinleme sırasında bir bölümün kaçırılması ve özgüven ile ilgili olduğu sonucuna varılmıştır.

(A42, Yüksek Lisans Tezi), 2018 yılında Nuran KILINÇ tarafından yapılan araştırmanın amacı yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin dinleme kaygılarına yönelik görüşlerini belirlemektir. Yapılan araştırma sonucunda öğrencilerin çok yüksek olmasa da güven eksikliği ile metni anlama ve çözümleme alt boyutlarında dinleme kaygısı yaşadıkları sonucuna varılmıştır.

(A48, Yüksek Lisans Tezi), Zeynep ÖZEKİNCİ tarafından 2019 yılında yapılan araştırmada amaç, yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlerin kaygıları, etkileşim kaygıları ve endişe düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesidir. Yapılan araştırmada etkileşim kaygısının bireylerin yabancı dilde dinleme etkinliklerindeki başarılarında doğrudan bir etkiye sahip olduğu sonucuna varılmıştır.

Tablo 35*Dinleme Metinleri Konusunda Yapılan Araştırmalar*

<i>Araştırma Konusu</i>	<i>Yapılan Araştırmalar</i>	<i>Frekans(f)</i>
Dinleme Metinleri	A13, A40, A51	3

(A13, Yüksek Lisans Tezi), Ceyda ÇAYLI tarafından 2012 yılında yapılan araştırmanın amacı ilköğretim ikinci kademe Türkçe dersinde kullanılan öğretmen kılavuz kitaplarında bulunan dinleme metnlerinin işlenişyle öğretmen uygulamalarını

belirlemek ve faydalı olan uygulamalar için önerilerde bulunmaktır. Araştırmada öğretmen kılavuz kitaplarındaki müstakil dinleme metinleri incelenmiştir. Ayrıca öğretmen görüşlerine de başvurulmuş ve öğretmenlerin dinlemenin geliştirilebilir bir beceri olduğu konusunda hem fikir oldukları görülmüştür.

(A40, Doktora Tezi), 2018 yılında Cihat Burak KORKMAZ tarafından yapılan araştırmanın amacı, yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi setlerindeki dinleme metinlerinin sahip oldukları özellikleri tespit etmektir. Araştırmada iki farklı Türkçe öğretim seti incelenmiş ve içindeki dinleme metinlerinin sayıları, türleri, kelime sayıları vb. özellikleri karşılaştırılıp değerlendirilmiştir.

(A51, Yüksek Lisans Tezi), 2019 yılında Durmuş Barış KIR tarafından yapılan araştırmada çoklu ortam destekli dinleme metinlerinin dinleme becerisine olan etkilerini tespit etmek amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin dinleme becerilerinin geliştiği görülmüştür.

Tablo 36

Dinleme Materyalleri Konusunda Yapılan Araştırmalar

<i>Araştırma Konusu</i>	<i>Yapılan Araştırmalar</i>	<i>Frekans(f)</i>
Dinleme Materyalleri	A47, A49, A53	3

Bu konu başlığı kapsamına alınan araştırmalar; dinleme materyallerinin incelenmesi, dinleme materyallerinin dinleme becerisine etkisi ve dinleme materyallerinin diğer becerilere etkisi olmuştur.

(A47, Yüksek Lisans Tezi), 2018 yılında Mahmut Sami DOĞANCI tarafından yapılan araştırmada amaç, 6,7,ve 8. sınıf Türkçe basılı öğretim materyallerini dinleme yöntemleri açısından incelemektir. Yapılan araştırma sonucunda bu materyallerde programdaki tüm dinleme yöntemlerine yer verildiği görülmüştür.

(A49, Yüksek Lisans Tezi), 2019 yılında Rümeysa GÜMÜŞ MATTIUSI tarafından yapılan araştırmada amaç, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılacak farklı uyaranlı dinleme metinlerinin dinleme becerisine etkisini tespit etmektir. Araştırma sonucunda ise, altyazı uyaranlı dinleme metinleri ile öğrencilerin anlama bakımından daha sınırlı bir öğrenme gerçekleştirdikleri tespit edilmiştir.

(A53, Yüksek Lisans Tezi), 2019 yılında Şirin ULUYÜZ tarafından yapılan

araştırmada amaç, Türkçe derslerinde kullanılan alternatif dinleme materyallerinin 7.sınıf öğrencilerinin yaratıcı yazma becerilerine etkisini ortaya koymaktır. Yapılan araştırma sonucunda alternatif dinleme materyallerinin ortaokul öğrencilerinin yaratıcı yazma becerilerini geliştirdiği ve dinleme kaygılarını azalttığı yorumu yapılmıştır.

Tablo 37

Dinleme Tutumları Konusunda Yapılan Araştırmalar

<i>Araştırma Konusu</i>	<i>Yapılan Araştırmalar</i>	<i>Frekans(f)</i>
Dinleme Tutumu	A34, A45	2

(A34, Yüksek Lisans Tezi), 2017 yılında Alp POLAT tarafından yapılan araştırmada amaç, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde yabancı öğrencilerin dinleme tutumlarının bazı faktörler bakımından belirlenmesidir. Yapılan araştırma sonucunda, Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrencilerin dinleme tutumları üzerinde anadili, cinsiyet ve yaş faktörleri için istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olmadığı; ancak yabancılar Türkçe öğretimi için hazırlanan ders kitapları ve öğrencilerin kur geçme başarı durumları ile ilgili olarak anlamlı bir farklılığın ortaya çıktığı tespit edilmiştir.

(A45, Yüksek Lisans Tezi), Ebru DÜNDAR tarafından 2018 yılında yapılan araştırmada amaç, Elves tekniğinin 5.sınıf öğrencilerinin dinlemeye yönelik tutumlarına ve dinleme başarılarına etkisini araştırmaktır. Araştırma sonucunda Elves tekniğinin öğrencilerin dinleme başarılarını ve dinleme tutumlarını geliştirdiği tespit edilmiştir.

Tablo 38

Dinleme Öz Yeterliği Konusunda Yapılan Araştırmalar

<i>Araştırma Konusu</i>	<i>Yapılan Araştırmalar</i>	<i>Frekans(f)</i>
Dinleme Öz yeterliği	A25, A41	2

Bu araştırma konusunun kapsamına, öğretmen ve öğrencilerin dinleme öz yeterliklerinin incelendiği araştırmalar alınmıştır.

(A25, Yüksek Lisans Tezi), 2015 yılında Fatma GEREZ TAŞGIN tarafından yapılan araştırmanın amacı, Türkçe öğretmeni adaylarının dinleme, okuma, yazma ve

konuşma öz yeterlikleri ve öğrenme stillerini incelemek olarak belirlenmiştir. Yapılan araştırmada öğrencilerin çeşitli değişkenlere göre dil becerileri öz yeterlikleri ve öğrenme stilleri incelenmiştir.

(A41, Yüksek Lisans Tezi), 2018 yılında Uğur DEMİRCAN tarafından yapılan araştırmada amaç, 6, 7, ve 8. sınıf öğrencilerin dinleme becerisi öz yeterliklerinin çeşitli değişkenlere (cinsiyet, anne baba eğitim düzeyi, sınıf düzeyi) göre nasıl değiştiğini belirlemektir.

Tablo 39

Çocuk Edebiyatında Dinleme Konusunda Yapılan Araştırmalar

<i>Araştırma Konusu</i>	<i>Yapılan Araştırmalar</i>	<i>Frekans(f)</i>
Çocuk Edebiyatında Dinleme	A5, A6	2

Bu araştırma konusunun kapsamına çocuk edebiyatı ürünlerinin dinlemenin gelişimine etkisi ve çocuk kitaplarının dinlemeyi geliştirme aracı olarak kullanımı konularını ele alan araştırmalar dâhil edilmiştir.

(A5, Yüksek Lisans Tezi), 2008 yılında Berker KURT tarafından yapılan araştırmanın amacı, çocuk edebiyatına uygun metinlerin ve uygun olmayan metinlerin dinleme becerisine olumlu ya da olumsuz etkisini belirlemektir. Yapılan araştırma sonucunda, dinleme becerisinin gelişiminde kullanılan eserlerin çocuk edebiyatı ölçütlerine uygun olmasının önemini ortaya çıkmıştır.

(A6, Yüksek Lisans Tezi), 2010 yılında Sinem BOĞA ZENGİN tarafından yapılan araştırmanın amacı, çocuk kitaplarında yer alan çocuk edebiyatı açısından uygun olan metinlerle uygun olmayan metinlerin dinleme becerisine olan olumlu veya olumsuz etkilerini belirlemektir. Araştırma sonucunda, dinleme becerisinin gelişiminde kullanılan eserlerin çocuk edebiyatı ölçütlerine uygun olmasının önemini ortaya çıkmıştır.

Tablo 40

Dinleme Düzeyi Konusunda Yapılan Araştırmalar

<i>Araştırma Konusu</i>	<i>Yapılan Araştırmalar</i>	<i>Frekans(f)</i>
Dinleme Düzeyi	A29	1

(A29, Yüksek Lisans Tezi), Ali YOL tarafından 2015 yılında yapılan araştırmanın amacı, Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Metni'ne göre yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin başarı durumlarının belirlenmesidir. Yapılan araştırma sonucunda dil düzeylerinde seviye ilerledikçe öğrencilerin dinlediğini anlama başarılarının düştüğü görülmüştür.

Araştırmamızda ele alınan lisansüstü araştırmalara yapıldıkları yıllara göre sıralama yaparak sırasıyla kodlar verilmiş daha sonra yıllara, üniversitelere, enstitülere, ana bilim dallarına, tez türlerine, anahtar kelimelere ve danışman unvanlarına göre sınıflandırmaları yapılmıştır. Daha sonra araştırmalar ele aldıkları konulara göre gruplara ayrılmıştır. Aşağıda ise lisansüstü araştırmaların yöntemsel açıdan incelenmesi yapılmıştır. Buna bağlı olarak araştırmada kullanılan yöntemlere, örneklem gruplarına, örneklem sayısına, veri toplama araçlarına, veri analiz yöntemlerine göre dağılımları incelenmiştir.

4.4. Araştırmalarda Yapılan Önerilere Ait Bulgular

2005-2019 yılları arasında Türkçe eğitimi bölümlerinde yapılan dinleme araştırmalarından öğretmenlere, öğrencilere, araştırmacılara, program hazırlayanlara, ailelere, okul yöneticilerine birçok konuda öneriler yapılmıştır. Yapılan önerilerin bir çalışmada toplanması alana katkı sağlayacağı için çalışmamızda bu öneriler çeşitli temalara ayrılarak yer aldığı araştırmaların kodlarına göre tablo şeklinde verilmiştir.

Öncelikle 55 tezin öneriler bölümleri tek tek incelenmiştir. Bu öneriler araştırmacıların en fazla tekrar ettikleri önerilere göre temalandırılarak her bir öneri temasına sırasıyla kodlar verilmiştir. Öneri temaları sırasıyla Ö1, Ö2, Ö3...Ö27 şeklinde kodlara ayrılmıştır. Tablo 41 'de öneri temalarının kod numaraları verilmiştir.

Tablo 41*Öneri Temalarını Karşıllayan Kodlar*

Öneri Kodu	Öneri Teması
Ö1	Dinlemenin geliştirilebilir ve ölçülebilir bir dil becerisi olduğunun unutulmaması gerektiği önerisinde bulunan araştırmalar
Ö2	Dinlemenin sadece Türkçe dersi ile ilgili bir beceri olarak algılanmaması gerektiği önerisinde bulunan araştırmalar
Ö3	Okul yöneticilerinin sağlıklı bir dinleme ortamı oluşturmaları konusunda önerilerde bulunan araştırmalar
Ö4	Ailelerin çocuklara dinleme konusunda iyi bir model olmaları önerisinde bulunan araştırmalar
Ö5	Dinleme becerisine de en az diğer dil becerileri kadar önemin verilmesi gerektiği önerisinde bulunan araştırmalar
Ö6	Öğrencilerin dinleyici sorumluluğunu üstlenmesi gerektiği önerisinde bulunan araştırmalar
Ö7	Dinleme becerisini geliştirmede farklı tür etkinliklerden yararlanılması önerisinde bulunan araştırmalar
Ö8	Dinleme sürecinde, dinleme öncesi, sırası ve sonrası planlamaların yapılması önerisinde bulunan araştırmalar
Ö9	Dinleme becerisini geliştirmede teknolojiden yararlanılması gerektiği önerisinde bulunan araştırmalar
Ö10	Dinleme materyallerinin seçimi ile ilgili öneride bulunan araştırmalar
Ö11	Öğretmenlerin öğrencilere dinleme konusunda örnek olmaları önerisinde bulunan araştırmalar
Ö12	Dinleme becerisinin geliştirilmesinde bütün öğretmenlerin rol alması gerektiği önerisinde bulunan araştırmalar
Ö13	Türkçe öğretmenlerinin dinleme sürecini nasıl planlaması konusunda önerilerde bulunan araştırmalar
Ö14	Öğretmenlere ve velilere dinleme konusunda eğitimler verilmesi gerektiği önerisinde bulunan araştırmalar
Ö15	Dinleme metinlerinin öğrenci seviyesine uygunluğu ile ilgili önerilerde bulunan araştırmalar
Ö16	Dinleme metinleri ve etkinliklerini hazırlayan program hazırlayıcısına yönelik önerilerde bulunan araştırmalar
Ö17	Dinleme etkinliklerinin öğrencilerin ihtiyaçlarına ve öğrenme stillerine yönelik yürütülmesi konusunda önerilerde bulunan araştırmalar
Ö18	Öğretmenlerin dinleme metinlerini ve etkinliklerini işlerken nelere dikkat etmeleri konusunda önerilerde bulunan araştırmalar
Ö19	Öğrencilerin dinleme motivasyonları ile ilgili önerilerde bulunan araştırmalar
Ö20	Dinleme eğitimine başlama zamanı ile ilgili önerilerde bulunan araştırmalar
Ö21	Eğitim fakültelerinde dinleme eğitimlerine yönelik önerilerde bulunan araştırmalar
Ö22	Dinlemenin ölçülmesinde kullanılacak ölçme araçlarıyla ilgili önerilerde bulunan araştırmalar
Ö23	Dinleme yöntem ve tekniklerinin kullanımına yönelik önerilerde bulunan araştırmalar
Ö24	Dinleme metinlerinin seçimi ile ilgili önerilerde bulunan araştırmalar
Ö25	Yabancılarla Türkçe öğretimi konusunda dinleme alanında önerilerde bulunan araştırmalar
Ö26	Araştırmacılara yönelik önerilerde bulunan araştırmalar
Ö27	Dinleme ortamını düzenleme konusunda öğretmenlere önerilerde bulunan araştırmalar

Araştırmada tezlerde en fazla tekrar eden öneri cümlelerine bakılarak toplam 27 adet öneri teması oluşturulmuştur. Öneri temaları araştırmaya konu olan 55 tezin öneri cümleleriyle desteklenerek aşağıda açıklanmıştır.

4.4.1. (Ö1) Dinlemenin Geliştirilebilir ve Ölçülebilir Bir Dil Becerisi Olduğunun Unutulmaması Gerektiği Önerisinde Bulunan Araştırmalar

Lisansüstü araştırmalarda en fazla tekrar eden önerilerden biri dinlemenin ölçülebilir ve geliştirilebilir bir beceri olduğunun öğretmenler ve öğrenciler tarafından unutulmaması gerektiği olmuştur. A2, A5, A6, A9, A10, A11, A13, A18, A32, A50 kodlu araştırmalarda başta Türkçe öğretmenleri olmak üzere tüm öğretmenlerin eğitim-öğretim sisteminin hangi basamağında olursa olsun dinlemenin ölçülebilir ve geliştirilebilir bir beceri olduğunu kabul etmeleri gerektiğini ve sınıf içi etkinliklerini bu ilke doğrultusunda planlamaları gerektiği önerilerinde bulunulmuştur. Araştırmacılar dinlemenin doğuştan gelen bir beceri olduğu kanısının yanlış olduğunu bu algının toplumsal olarak da yıkılması gerektiğini önermişlerdir. Melanlıoğlu (2011) dinlemenin doğuştan gelen bir beceri olduğu kanısının yanlış algılandığını ve bu durumun da öğretmenlerin dinleme becerisine yeterli özeni göstermelerini engellediğini belirterek başta Türkçe öğretmenleri olmak üzere diğer öğretmenlerin de dinlemenin geliştirilebilir bir dil becerisi olduğu inancına sahip olmaları gerektiğini ifade etmiştir.

4.4.2. (Ö2) Dinlemenin Sadece Türkçe Dersi ile İlgili Bir Beceri Olarak Algılanmaması Gerektiği Önerisinde Bulunan Araştırmalar

Araştırmalarda çıkan bir diğer öneri teması da dinlemenin sadece Türkçe dersi ile ilgili bir beceri olarak algılanmaması gerektiğidir. A2, A5, A6, A9, A11, A13, A15, A26, A35, A39 kodlu araştırmalarında dinlemenin günlük yaşantının ve öğrenmelerin bir parçası olduğu, okul ve sosyal yaşamdaki başarının en önemli belirleyicilerinden olduğu ve bu yüzden yalnızca Türkçe dersiyle sınırlı bir beceri olarak düşünülmemesi gerektiği önerisinde bulunulmuştur. Ayrıca dinleme becerisinin sadece Türkçe dersinde öğrenilemeyeceğini diğer branş öğretmenlerinin de bu beceriyi geliştirmek için çalışmalar yapmaları gerektiğini önermişlerdir. Yıldız (2015) dinleme becerisinin

geliştirilmesinin sadece Türkçe ders etkinlikleriyle olmayacağını bu yüzden tüm branş öğretmenlerinin ve velilerin dinleme becerisini geliştirme çabası içinde olması gerektiğini ifade etmiştir.

4.4.3. (Ö3) Okul Yöneticilerinin Sağlıklı Bir Dinleme Ortamı Oluşturmaları Konusunda Önerilerde Bulunan Araştırmalar

Araştırmalarda okul yöneticilerine genel olarak sağlıklı bir dinleme ortamı oluşturmaları gerektiği konusunda önerilerde bulunulmuştur. A2, A4 ve A11 kodlu araştırmalarda okul yöneticilerinin dinleme eğitiminin sağlıklı bir şekilde gerçekleşebilmesi için öğrencilerinin rahatça dinleme yapabilecekleri, dinlemeyi engelleyen etkenlerden arındırılmış bir ortam oluşturmaları gerektiği önerilerinde bulunulmuştur. Aytan (2011) okul yönetiminin dinleme ortamı konusunda dinlemeyi etkileyen dış etkenleri ortadan kaldırmaları gerektiğini ve sağlıklı bir dinleme ortamı oluşturmalarının önemine değinmiştir.

4.4.4. (Ö4) Ailelerin Çocuklara Dinleme Konusunda İyi Bir Model Olmaları Önerisinde Bulunan Araştırmalar

Dinleme becerisi daha anne karında edinilen bir beceridir ve dinleme eğitiminin verildiği ilk yer de ailedir. Bundan dolayı araştırmacılar ailelere çocuklarına dinleme konusunda iyi bir model olmaları önerisinde bulunmuşlardır. A2, A9, A11, A20, A24, A32, A53, A55 çalışmalarda araştırmacılar, çocuğun dili edindiği ilk yerin aile olduğu bu yüzden çocuklarda dinleme becerisini geliştirmek açısından çocuklara örnek olunması gerektiği, aile içinde çeşitli dinleme etkinlikleri yapılması gerektiğini önermişlerdir. Dinlemenin ilk başladığı yer ailedir. Dolayısıyla dinleme eğitimi sürecinin de ilk basamağı ailedir. Aile çocuğun da birey olduğunu bilerek onu dinlemeli, aile içi iletişimde de birbirlerini dinleyerek çocuğa örnek olmalıdır (Karakuş Tayşi, 2014, s.149).

4.4.5. (Ö5) Dinleme Becerisine Diğer Dil Becerileri Kadar Değer Verilmesi Gerektiği Önerisinde Bulunana Araştırmalar

Dinleme becerisi insanların edindikleri ilk dil becerisidir ve diğer dil becerilerinin edinilmesinde önemli rol oynamaktadır. Ancak araştırmalar sonucunda, dinleme becerisine diğer dil becerileri kadar önem verilmediği görülmüştür. Bu yüzden ele alınan araştırmalarda dinleme becerisine de diğer dil becerileri kadar değer verilmesi gerektiği önerisinde bulunan araştırmalar bulunmaktadır. A3, A14, A41 ve A53 kodlu araştırmalarda eğitim öğretim sürecinde ve günlük hayatımızda dinleme becerisinin önemli bir yere sahip olduğu ayrıca dil öğretiminin bir bütün olarak gerçekleştirildiğinden dolayı dinleme becerisine de en az diğer dil becerileri kadar önem verilmesi gerektiği önerilerinde bulunulmuştur. Dil öğretimi bir bütün olarak gerçekleştirilmektedir. Dolayısıyla öğretmenler tarafından dört temel dil becerisini oluşturan alanların her birine gereken vakit ayrılarak ayrı ayrı değil bir bütün halinde geliştirilmeye çalışılmalıdır (Uluyüz, 2019, s.78).

4.4.6. (Ö6) Öğrencilerin Dinleyici Sorumluluğunu Üstlenmeleri Gerektiği Önerinde Bulunan Araştırmalar

Dinleyicinin dinlediğini anlama becerisini artırmanın bir yolu da dinleme sorumluluğunu üstlenmesidir. A3, A6, A18 ve A30 kodlu araştırmalarıda dinlemenin dikkat isteyen bir süreç olduğu, bu süreçte öğrencilerin aktif olması gerektiği ve dinleme sorumluluğunu üstlenmeleri gerektiği önerilerinde bulunulmuştur. Dinleme, dikkat isteyen önemli süreçtir. Dolayısıyla öğrenciler, dinleme etkinliği sırasında tüm dikkat ve ilgilerini dinlenen metne veya konuya vermelidir (Zengin, 2010, s.96).

4.4.7. (Ö7) Dinleme Becerisini Geliştirmede Farklı Tür Etkinliklerden Yararlanılması Önerisinde Bulunan Araştırmalar

Dinleme becerisinin geliştirilmesi için araştırmalarda çeşitli önerilere yer verilmiştir. Birçok araştırma dinleme becerisini geliştirmek için farklı tür etkinlikler

yapılmasını önermiştir. A1, A2, A3, A11, A12, A26, A55 kodlu araştırmalar bu öneriye yer vermişlerdir. Doğan (2007) dinleme becerisini geliştirmede çeşitli oyun ve tekerlemelerden yararlanılabileceğini, Yılmaz (2007) iletişim odaklı etkinliklere ve oyunlara yer verilmesi gerektiğini, Aytan (2011) öğretmenlerin ders dışı tiyatro, şiir, drama gibi çalışmalara, seminer, konferans ve panellere yer vermeleri gerektiğini önermiştir. Fidan (2012) gruplar arası tartışma etkinliklerin yapılmasını, Yıldız (2015) dinleme becerisini geliştirmeye yönelik oyunlar oynanabileceğini, Kordak (2019), münazara, oyun gibi etkinliklerin yapılmasını önermiştir.

4.4.8. (Ö8) Dinleme Sürecinde, Dinleme Öncesi, Sırası ve Sonrası Planlamaların Yapılması Önerisinde Bulunan Araştırmalar

Dinleme sürecinin daha verimli ve anlaşılır geçirilebilmesi için birtakım düzenlemelere ihtiyaç vardır. Dinleme öncesinin, dinleme sırasının ve dinleme sonrasının planlaması bunlardan biridir. A2, A3, A11, A17, A26 kodlu araştırmalarda dinleme sürecinin planlamasıyla ilgili önerilere yer verilmiştir. Araştırmacılar bu üç sürecin de önemli olduğunu, sınıf seviyelerine göre bu süreçlerin planlanmasının akademik başarıyı artıracaklarını belirtmişlerdir. Öğrenme sürecinde dinleme öncesi, dinleme sırası ve dinleme sonrası stratejilerinin hepsinin önemli olduğu, bunun akademik başarıyı olumlu yönde etkileyebileceği düşünüldüğünde öğrencilerin bu dinlenme stratejilerini kullanma oranları geliştirilmelidir (Elemen, 2014, s. 100).

4.4.9. (Ö9) Dinleme Becerisini Geliştirmede Teknolojiden Yararlanılması Gerektiği Önerisinde Bulunan Araştırmalar

Günümüzde gelişen teknolojiyle birlikte okullarda da bu teknolojiden yararlanılma sıklığı artmıştır. Akıllı tahtalar, projeksiyon aletleri, tablet ve bilgisayarlar, ses sistemleri ders içi ve ders dışı etkinliklerde yer almaya başlamıştır. Bu aletler dersleri görsel ve işitsel olarak zenginleştirmiştir. A3, A9, A12, A26, A27, A32, A51 kodlu araştırmalarda dinleme becerilerinin geliştirilmesi için teknolojiden yararlanılması gerektiği önerisinde bulunulmuştur. Yılmaz (2007) dinleme becerisini geliştirmede çağdaş eğitim teknolojilerinden yararlanılmasını, Melanlıoğlu (2011) video, CD gibi

araçlardan dinleme eğitiminde yararlanılmasını, Fidan (2012) öğretmen ve öğrencilerin gerek duyduklarında multimedya içeriklerine ulaşabilmelerine imkân sağlanması gerektiğini, Yıldız (2015) sınıfların teknolojik olarak dinleme uygulamalarının yapılmasına uygun hale getirilmesini önermiştir.

4.4.10. (Ö10) Dinleme Materyalleri ile İlgili Önerilerde Bulunan Araştırmalar

Dinleme materyalleri dinleme sürecinde öğrencilerin dikkatini çekme, dinlediğini anlamaya katkı sağlama açısından oldukça önemlidir. A3, A5, A6, A13, A16, A22 kodlu araştırmalarda dinleme materyallerine yönelik önerilerde bulunulmuştur. Yılmaz (2007) materyallerin nitelikli olmasına özen gösterilmesini, Kurt (2008) öğretmenlerin yalnızca kitap ve dinleme CD'leri ile sınırlı kalmamalarını öğrenci seviyelerine uygun farklı materyallerden de yararlanmalarını, Çaylı (2012) dinleme metinlerini somut hale getirebilmek için yardımcı materyal kullanılmasını önermiştir. Daşöz (2013), dinleme materyallerinin özenle hazırlanmasını bu materyallerin hazırlanmasında özel bir komisyon hazırlanmasını, Halat (2015) ise dinleme materyallerinin zenginleştirilmesi önerisinde bulunmuştur.

4.4.11. (Ö11) Öğretmenlerin Öğrencilere Dinleme Konusunda Örnek Olmaları Önerisinde Bulunan Araştırmalar

Dinleme becerisini ilk olarak ailede edinmeye başlayan çocuk okul hayatının başlamasıyla dinleme eğitimini formal olarak almaya başlar. Bu süreçte her yönüyle model aldığı öğretmenlerini dinleme konusunda da örnek alırlar. A2, A3, A4, A5, A6, A10, A11, A30 kodlu araştırmalarda öğretmenlerin dinleme konusunda öğrencilere örnek olmaları önerisinde bulunulmuştur. Yılmaz (2007) dinleme eğitiminin başarısı açısından öğretmenlerin nitelikli bir dinleyici olması gerektiğini, Yıldırım (2007) öğrencilerin etkili dinleme davranışı kazanabilmeleri için başta öğretmenlerin öğrencilerini etkili şekilde dinlemesi gerektiğini belirtmiştir. Kurt (2008) öğretmenlerin en iyi model olduklarını bu yüzden dinleme kurallarını da en başta öğretmenlerin uygulaması gerektiğini, Aytan (2011) öğretmenlerin sınıf içinde ve dışında öğrencilerini etkin bir şekilde dinlemeleri gerektiğini önermiştir.

4.4.12. (Ö12) Dinleme Becerisinin Geliştirilmesinde Bütün Öğretmenlerin Rol Alması Gerektiği Önerisinde Bulunan Araştırmalar

Dinleme becerisinin gelişimi yalnızca Türkçe öğretmenlerinin sorumluluğunda değildir. Dinleme becerisinin gelişimi tüm derslerin başarısını da olumlu yönde etkileyecektir. Bu sebeple öğrencilerde dinleme becerisini geliştirmede tüm öğretmenler sorumluluk almalıdır. A14, A15, A39 kodlu araştırmalarda dinleme becerilerinin geliştirilmesinin sadece Türkçe dersinde değil diğer alanlarda da başarıyı artıracaklarını, sosyal hayatı ve akademik hayatımızı da ilgilendiren bir beceri olduğu bu yüzden tüm öğretmenlerin bu konuya özen gösterip Türkçe öğretmenleriyle sürekli iletişim halinde olmaları gerektiği önerilmiştir. Öğrencilerin dinleme becerilerinin geliştirilmesi akademik ve sosyal yaşam üzerinde olumlu katkılar sağlayacaktır. Bundan dolayı, dinleme becerisinin geliştirilmesi için yalnızca Türkçe öğretmenlerinin değil bütün alan öğretmenlerinin Türkçe öğretmenleri ile sürekli iletişim halinde olarak bu konuda gayret göstermesi gerekmektedir (Şahin, 2012, s.56).

4.4.13. (Ö13) Türkçe Öğretmenlerinin Dinleme Sürecini Nasıl Planlaması Gerektiği Konusunda Önerilerde Bulunan Araştırmalar

Dinleme sürecinin planlanmasında, etkinliklerin sınıfa göre düzenlenmesinde öğretmenler sorumludur. Her etkinlik her plan her sınıfa uygun olmayabilir. Bu durumda öğretmene düşen en önemli görev dinleme sürecini öğrencilere göre düzenlemek, planlamak ve öğrenci seviyelerine uygun etkinlikler seçmektir. A4, A11, A32 kodlu araştırmalarda dinleme sürecinin planlanması konusunda öğretmenlere çeşitli önerilerde bulunulmuştur. Yıldırım (2007) öğretmenin öğrencilerin dinleme seviyelerini tespit etmesini ve bu seviyeyi geliştirmeye yönelik planlamalar yapması gerektiğini ve sınıf seviyesinin altındaki öğrencilere ayrıca bir program hazırlanması gerektiğini belirtmiştir. Harmankaya (2016) ise dinleme becerisini geliştirmeye yönelik uygulanan etkinliklerin çeşitliliğinin artırılmasını her öğrencinin katılabileceği etkinliklerin planlanması gerektiğini belirtmiştir.

4.4.14. (Ö14) Öğretmenlere ve Velilere Dinleme Konusunda Eğitimler Verilmesi Konusunda Öneride Bulunan Araştırmalar

Dinleme becerisi önce ailede edinilmeye başlar, okul hayatıyla birlikte ise öğretmenler tarafından geliştirilme devam eder. Aile içinde ebeveynlerin dinleme konusunda bilinçli olması, çocuklarına iyi bir model olabilmek için dinleme konusunda bilgi sahibi olmaları ve ne tür davranışlarda bulunmaları gerektiğini bilmeleri gerekir. Öğretmenlerin de dinleme konusundaki gelişmeleri takip edebilmesi kendisini bu konuda sürekli geliştirmesi gerekir. Öğretmen ve velilerin çocuğun öğrenmelerinde ne derece önemli oldukları göz önünde bulundurularak onlara dinleme konusunda çeşitli eğitimler verilmesi zorunlu hal almıştır. A4, A8, A26, A30, A35, A41, A45, A55 kodlu araştırmalarda dinleme konusunda öğretmen ve velilere gerekli eğitimlerin verilmesi gerektiği konusunda önerilerde bulunulmuştur. Yıldız (2015) dinleme becerisinin anne karnında kazanılmaya başlandığını, ailelerin süreç içindeki fonksiyonlarının çok önemli olduğunu bu yüzden ailelere çeşitli seminerler verilip dinleme konusunda eğitilmeleri gerektiğini belirtmiştir. Sevimli (2015) öğretmenlerin dinleme konusunda eğitilmesi gerektiğini ve bu eğitimlerin yılın başında seminer ve konferanslar yoluyla gerçekleştirilebileceği önerisinde bulunmuştur.

4.4.15. (Ö15) Dinleme Metinlerinin Öğrenci Seviyesine Uygunluğu ile İlgili Önerilerde Bulunan Araştırmalar

Bir sınıf içerisindeki öğrencilerin seviyelerinin aynı olması beklenemez. Her öğrencinin başarı seviyesi, dinlediğini anlama seviyesi farklıdır. Dinleme uygulamaları sırasında kullanılacak metinlerinin uzunluğu, içeriği, kelime kullanımları metinlerin sınıf seviyelerine uygunluğunu belirler. Uygulama sırasında seçilen metinler, ders kitaplarına dâhil edilen metinler öğrenci seviyeleri dikkate alınarak seçilmelidir. A4, A6, A10, A12, A13, A15, A18, A50 kodlu araştırmalarda dinleme metinlerinin uygunluğu konusunda önerilerde bulunulmuştur. Zengin (2010) seçilen metinlerin dikkati bozmayacak seviyede ve sınıf düzeyine göre dinleme sürelerini aşmayacak metinler olmasına dikkat edilmesi gerektiğini belirtir. Fidan (2012) dinleme metinlerinin öğrencilerin yaş seviyelerine uygun olması gerektiğini ayrıca öğrencilerin ilgisini, çekecek nitelikte olmasını önermiştir.

4.4.16. (Ö16) Dinleme Metin ve Etkinliklerini Hazırlayanlara Yönelik Önerilerde Bulunan Araştırmalar

A2, A4, A8, A11, A19, A26, A31, A35, A47 kodlu araştırmalarda dinleme metin ve etkinliklerini hazırlayanlara yönelik önerilerde bulunulmuştur. Doğan (2007) kazanımlara uygun olarak kitap yazarları ve öğretmenlere örnek oluşturacak dinleme etkinliklerine yer verilmesi gerektiğini, Yıldırım (2007) ders kitaplarının dışında sınıf seviyelerine uygun olarak sesli ve görüntülü araçların hazırlanması gerektiğini, Çelikbaş (2010) dinleme metinlerinin özenle seçilmesini ve farklı yöntem tekniklerin uygulanışıyla ilgili yönergeler yer verilmesi gerektiğini önermiştir. Aytan (2011) her kazanım için farklı etkinlik oluşturulmasını ve etkinliklerin CD ve kitap şeklinde öğretmenlere sunulmasını, Yıldız (2015) etkinliklerin öğrencilerin yaşamla ilişkilendirebilecek şekilde düzenlenmesini önermiştir. Doğan (2017) ders kitaplarındaki dinleme metinlerinin sayılarının artırılması gerektiğini ve öğrencilerin dikkatini çekecek hem işitsel hem görsel öğeler içeren metinlere yer vererek strateji kullanımının desteklenmesi gerektiğini belirtmiştir. Doğancı (2018) her dinleme metninde farklı yöntem ve tekniklerin kullanılması gerektiği önerisinde bulunmuştur.

(Ö17) Dinleme Etkinliklerinin Öğrencilerin İhtiyaçlarına ve Öğrenme Stillerine Yönelik Yürütülmesi Önerisinde Bulunan Araştırmalar

Dinleme etkinliklerinin diğer dil becerisi etkinliklerinde olduğu gibi öğrencilerin ihtiyaçlarına ve öğrenme stillerine uygun olarak verilmesi önemlidir. A5, A8, A9, A20, A41 kodlu araştırmalarda da bu konuya yönelik önerilere yer verilmiştir. Kurt (2008) dinleme etkinliklerinin öğrencilerin sosyoekonomik düzeyleri ve dil özellikleri dikkate alınarak düzenlenmesi gerektiğini, Çelikbaş (2010) öğretmenlerin öğrencilerin ne durumda olduklarını tespit ederek becerilerini geliştirmeye yönelik uygulamalar yapmaları gerektiğini önermiştir. Melanlıoğlu (2011) öğretmenlerin yalnızca ders ve öğretmen kılavuz kitaplarına bağlı kalmayıp öğrencilerin ilgi, istek düzey ve hazır bulunuşluklarına göre dinleme etkinlikleri düzenlemelerini önermiştir. Karakuş Tayşi (2014) ise öğrencilere uygulanacak dinleme etkinliklerinin öğrencilerin dinleme stillerine uygun olarak hazırlanması önerisinde bulunmuştur.

4.4.17. (Ö18) Öğretmenlerin Dinleme Metinlerini ve Etkinliklerini İşlerken Nelere Dikkat Etmeleri Konusunda Öneride Bulunan Çalışmalar

Dinleme etkinliklerinin uygulanması sırasında öğretmenlere bazı sorumluluklar düşmektedir. A2, A5, A6, A12, A24 kodlu araştırmalarda öğretmenlerin dinleme metinlerini ve etkinliklerini işlerken nelere dikkat etmeleri konusunda öneriler bulunmaktadır. Doğan (2007) öğretmenlerin dinleme çalışmalarında öğrencileri aktif hale getirmeleri gerektiğini, Kurt (2008) öğretmenlerin dinleme metinlerini okurken vurgu ve tonlamalara dikkat etmeleri gerektiğini, Fidan (2012) öğretmenlerin işitsel öğelerin yanında görsel materyallerle de konuyu desteklemeleri gerektiğini belirtmiştir.

4.4.18. (Ö19) Öğrencilerin Dinleme Motivasyonları ile İlgili Önerilerde Bulunan Araştırmalar

Motivasyon tüm öğrenme alanlarında başarıyı etkileyen bir unsur olmuştur. Dinleme alanında da öğrencilerin motive edilmeleriyle ilgili önerilerde bulunulmuştur. A2, A4, A7, A12 kodlu araştırmalarda dinleme etkinlikleri öncesinde öğrencilerin motive edilmesi gerektiği, öğrencilerin tüm dikkatlerini derse vermeleri gerektiği konusunda öneriler yapılmıştır.

4.4.19. (Ö20) Dinleme Eğitime Başlama Zamanı ile İlgili Önerilerde Bulunan Çalışmalar

A4, A8, A24, A30, A54 kodlu araştırmalarda dinleme eğitime başlama zamanı ile ilgili önerilerde bulunulmuştur. Yıldırım (2007) dinleme eğitime mümkün olduğunca erken yaşlarda başlanması gerektiğini, Kaya (2015) çocuğun etrafını tanımaya başladığı andan başlayarak dinleme etkinliklerinin uygulanması gerektiğini, Sevimli (2015) anaokulundan itibaren dinleme eğitiminin verilmeye başlanması gerektiğini belirtmiştir.

4.4.20. (Ö21) Eğitim Fakültelerinde Dinleme Eğitimlerine Yönelik Önerilerde Bulunan Araştırmalar

Okullarda öğrencilere dinleme eğitiminin verilmesinde öğretmenler önemli bir yere sahiptir. A9, A20, A31, A32, A38 kodlu araştırmalarda eğitim fakültelerinde dinleme eğitimlerine yönelik önerilerde bulunulmuştur. Harmankaya (2016) eğitim fakültelerinde lisans ve formasyon programlarında dinleme becerisinin önemini kavratmaya yönelik derslerin olması gerektiğini, Çarkıt (2018) öğretmen adaylarına eğitim fakültelerinde eleştirel dinleme eğitimi verilmesi gerektiğini, Ceyran (2016) Türkçe öğretmeni yetiştirilen fakültelerde dinleme becerisine yönelik derslerin verilmesi gerektiğini belirtmiştir.

4.4.21. (Ö22) Dinleme Becerisinin Ölçülmesi ve Ölçme Araçları ile İlgili Önerilerde Bulunan Araştırmalar

Dinleme becerisinin kazandırılması kadar ölçülmesi de oldukça önemlidir. A3, A8, A31, A32, A39 kodlu araştırmalarda dinleme becerisinin ölçülmesi ve ölçme araçları ile ilgili önerilerde bulunulmuştur. Yılmaz (2007) öğrencilerin dinleme becerilerini ölçmek için gözlem formları ve öz değerlendirme formları kullanılmasını, Çelikbaş (2010) sene başından itibaren düzenli olarak öğrencilerin dinleme anlama kabiliyetlerinin ölçülmesini, Ceyran (2016) dinleme becerisinin ölçülmesinin zor olduğunu bu yüzden yeni ölçme araçlarının düzenlenmesi gerektiğini önermiştir. Harmankaya (2016) dinleme becerisinin ölçülmesinde tüm amaçların kazanımının ölçülmeye çalışılmasını ve buna yönelik çeşitli ölçme değerlendirme araçlarının geliştirilmesi gerektiğini önerirken Uzun (2018) sınavlarda diğer dil becerileri gibi dinleme becerisini de ölçen sorulara yer verilmesi gerektiğini belirtmiştir.

4.4.22. (Ö23) Dileme Yöntem ve Tekniklerinin Kullanımına Yönelik Önerilerde Bulunan Araştırmalar

Dinleme faaliyetleri içerisinde farklı dinleme yöntem ve tekniklerinin kullanılması öğrencilerin dinleme anlama becerilerine katkıda bulunabilir. Ders içerisinde dinleme

amacına uygun olarak seçici dinleme, eleştirel dinleme, katılımlı dinleme, empati kurarak dinleme gibi dinleme yöntem ve tekniklerine başvurulmalıdır. Bu konuda A8, A38, A44, A50 kodlu araştırmalarda çeşitli önerilere yer verilmiştir. Çarkıt (2018) ders içerisinde öğretmenlerin farklı yöntem ve teknik kullanmalarını, İl (2018) öğrenci merkezli yöntemler kullanılarak öğrencilerin edilgenlikten kurtarılması gerektiğini, Akbayrak (2019) sadece belli bir yöntem belirleyip sürekli onu kullanmamak gerektiğini tüm yöntem ve tekniklerin uygulanmasını önermiştir.

4.4.23. (Ö24) *Dinleme Metinlerinin Seçimi ile İlgili Önerilerde Bulunan Araştırmalar*

Dinleme metinlerinin seçimi dinleme anlama becerisi açısından önemli bir yere sahiptir. A47, A50 kodlu araştırmalarda dinleme metinlerinin seçimi ile ilgili çeşitli önerilerde bulunulmuştur. Doğancı (2018) dinleme süreci için seçilecek metinlerin öğrencilerin kendi hayatlarıyla ilişki kurabilecekleri nitelikte olmasını ve dikkatlerini çekebilecek metinler olmasını önermiştir. Akbayrak (2019) ise kullanılacak metin türlerinin çeşitliliğine dikkat çekmiş ve her türden metne bu süreçte yer verilmesi gerektiğini önermiştir.

4.4.24. (Ö25) *Yabancıların Türkçe Öğrenimi Konusunda Dinleme Önerilerinde Bulunan Araştırmalar*

İncelenen olduğumuz araştırmalardan birçoğu yabancılara Türkçe öğretimi konusunda yapılmıştır. Bu araştırmalarda yapılan öneriler tüm dinleyici gruplarına yönelik olmadığı için bu araştırma önerileri farklı bir başlık altında verilmiştir. A17, A22, A23, A29, A33, A34, A37, A40, A42, A43, A48 kodlu araştırmalar yabancılara Türkçe öğretimi konularında yapılmış olup bu araştırmalarda yapılan önerilerin bazılarına aşağıda yer verilmiştir. Elemen (2014) Türkçenin ikinci dil olarak öğretiminde kullanılacak dinleme eğitimi stratejilerinin yabancı öğrencilerin din, dil kültür özelliklerine uygun olarak düzenlenmesi gerektiğini önermiştir. Halat (2015) dinleme sürecine başlamadan önce yabancı öğrencileri sürece hazırlamak için bazı ön

uygulamalar, kısa, komik videolar kullanarak öğrencilerin özgüvenlerinin artırılabilirliğini belirtmiştir. Yol (2015) TÖMER’lerdeki sınıfların dinleme etkinliklerinin uygulanabileceği duruma getirilmesini, Polat (2017) derslerde yabancı öğrencilere dinleme eğitiminin diğer dil becerileriyle ilişkisinin anlatılmasını, Buldu (2018) yabancılara Türkçe öğretiminde TV izlemenin önemine değinerek bu öğrencilere TV izleyebilecekleri ortamların oluşturulmasını önermiştir. Kılınç (2018) öğrencilerin dinleme kaygılarının artmaması için dinleme metinlerinin öğrenci seviyesine uygun olarak seçilmesi gerektiğini, Özekinci (2019) dil seviyesi düşük öğrenciler için dinleme materyallerinin seçiminde öğrencilerin dil seviyelerine uygun hareket edilmesi gerektiğini belirtmiştir.

4.4.27. (Ö26) Araştırmacılara Yönelik Önerilerde Bulunan Araştırmalar

Dinleme becerisine yönelik çalışma yapacak araştırmacılar için alanda eksik bulunan, araştırılmasıyla alana ışık tutabileceği düşünülen konularda öneriler yapılmıştır. Doğan (2007) tüm sınıf seviyelerine ayrı ayrı dinleme durumları envanteri oluşturulmasını, Melanlıoğlu (2011) dinlemeye yönelik farklı etkinlik örneklerinin oluşturulmasını, Kocaadam (2011) öğrencilerin dinleme becerisini geliştirebilmek için bu konuda etkinliklerin yer aldığı kitaplar hazırlanmasını önermiştir. Aytan (2011) öğrencilerin dinleme kazanımlarına erişim seviyelerini gösteren araştırmalar yapılmasını, Keleş (2013) farklı yöntem ve tekniklere yönelik araştırmalar yapılmasını, Karakuş Tayşi (2014) dinleme gelişimi düşük öğrenciler üzerinde bunu sebeplerini belirlemeye yönelik araştırmalar yapılmasını ve dinlemenin diğer derslerin gelişimine etkilerinin araştırılmasını önermiştir. Yıldız (2015) dinleme anlama sürecini etkileyen bilişsel duyuşsal etkenlerin süreç içinde ne kadar etkili olduğunun araştırılmasını, Azizoğlu (2015) dil ediniminin ailede başlamasından dolayı dinleme becerisinin kazandırılmasında ailenin önemini inceleyen araştırmalar yapılmasını önermiştir. Harmankaya (2016) ise dinleme tutumu konusunda araştırmalar yapılarak öğrencilerin dinlemeye yönelik tutumlarına etki eden faktörlerin belirlenmesini ve bu tutumların geliştirilmesine yönelik araştırmalar yapılmasını önermiştir.

4.4.28. (Ö27) Dinleme Ortamını Düzenleme Konusunda Öğretmenlere Önerilerde Bulunan Araştırmalar

Dinleme ortamı bazen sınıf bazen açık bir alan bazen de bir konferans salonundan oluşabilmektedir. Okul içinde dinleme ortamı genel olarak sınıftır. Sınıfların/derslerin dinleme sürecinde düzenlenmesi konusunda öğretmenlere bazı öneriler yapılmıştır. Kurt (2008) öğretmenlerin sınıf ortamını dinlemeye uygun hale getirmesini, Çarkıt (2018) eleştirel dinleme eğitimi için demokratik bir sınıf ortamı oluşturulmasını ve öğrencilerin fikirlerini özgürce söylemelerine fırsat verilmesini önermiştir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Araştırmaların Genel Bilgilerine Ait Sonuçlar

Araştırmaya konu olan tezlerin sonucunda çeşitli bulgulara ulaşılmıştır. Bu bulgulardan yola çıkarak elde edilen sonuçlar aşağıda ele alınmıştır.

- 2005-2019 yılları arasında dinleme alanında yapılan araştırmaların yıllara göre dağılımlarına bakıldığında, en fazla araştırmanın 2018 yılına ait olduğu görülmüştür. 2006 ve 2009 yıllarında ise bu alanda hiç araştırma yapılmamıştır. 15 yıllık süreç içerisinde dinleme araştırmaları yıllara göre sayısal çeşitlilik göstermiştir.
- Dinleme araştırmalarının yapıldığı üniversitelere ait bulgular incelendiğinde bu alanda en fazla araştırmanın Gazi Üniversitesi bünyesinde gerçekleştirildiği görülmüştür. 2005-2019 yılları arasında toplam 20 üniversitede dinleme becerisi alanında araştırma yapılmıştır.
- Araştırmaların yapıldığı enstitü ve ana bilim dallarına ait bulgular incelenmiştir. Genellikle üniversitelerin isimlendirme ve bölüm kapsamlarından kaynaklı isim çeşitliliğine rastlanmıştır. Örneğin bazı üniversitelerde yabancılara Türkçe öğretimi bilim dalı olarak adlandırılan bir bölüm başka bir üniversitede yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi şeklinde adlandırılmıştır. En fazla araştırmanın üniversitelerin Türkçe öğretimi bilim dallarında yapıldığı görülmüştür.
- Dinleme araştırmalarının yayın türlerine bakıldığında 43 yüksek lisans, 12 doktora tezi yapılmıştır. Doktora eğitiminin yüksek lisans eğitiminin bir üst basamağı olduğu düşünülürse dinleme alanındaki çalışmalara doktora düzeyinde de önem verilmesi gerektiği söylenebilir.
- Lisansüstü araştırmalara danışmanlık eden öğretim üyelerinin akademik unvanlarına bakıldığında 55 araştırmadan 22'sine doçent, 21'ine doktor öğretim üyesi ve 12'sine profesör danışmanlık etmiştir. Yüksek lisans veya doktora tezini dinleme becerisi üzerine yapan bazı araştırmacılar ileriki meslek

hayatlarında öğretim görevlisi olarak kendi danışanlarının bir kısmına dinleme becerisi konusunda danışmanlık yapmışlardır. Yusuf DOĞAN 2007 yılında doktora tezini dinleme üzerine hazırlamış, 2015 yılında Hüseyin ÖZÇAKMAK'a yardımcı doçent olarak ve Ali YOL'a da doçent olarak dinleme araştırmalarında danışmanlık yapmıştır. Aynı şekilde Deniz MELANLIOĞLU 2011 yılında doktora tezini dinleme üzerine hazırlamış, 2016 yılında Mustafa ÖZGÜN'ün 2019 yılında da Şirin ULUYÜZ'ün dinleme üzerinde yaptıkları araştırmalarına doçent olarak danışmanlık yapmıştır. Talat AYTAN 2011 yılında doktora tezini dinleme üzerine yaparken 2019 yılında Gökhan GÜNEŞ'in dinleme üzerine yapmış olduğu araştırmasına doçent unvanıyla danışmanlık yapmıştır.

- Dinleme üzerine yapılan araştırmalarda kullanılan anahtar kelimeler incelenmiştir. Araştırmalarda en fazla kullanılan 30 anahtar kelime belirlenmiştir. Buna göre araştırmalarda en fazla kullanılan anahtar kelime 55 araştırmanın 25' inde kullanılan "dinleme becerisi" dir. Araştırmaların amaç ve kapsamlarına göre anahtar kelime seçimi farklılık göstermiştir.

5.2. Araştırma Konularına Ait Sonuçlar

- 2005-2019 yılları arasında dinleme alanında yapılan dinleme lisansüstü araştırmalar incelenmiş ve 13 adet konu alanı oluşturulmuştur. Ele alınan araştırmaların konulara göre dağılımları tablo şeklinde verilmiştir. En fazla araştırma yapılan konu 12 araştırma %21,8 oranla dinleme becerisi olmuştur. Bu konu başlığının kapsamına; dinleme becerisi, dinleme becerisinin kazandırılması, geliştirilmesi, dinleme becerisinin gelişimini etkileyen faktörler ve dinleme becerisi farkındalığı üzerine yapılmış olan araştırmalar dâhil edilmiştir. Doğan (2007) etkinlik temelli dinleme eğitiminin dinleme becerisini geliştireceği, Yıldırım (2007), dinleme eğitime tabi tutulan öğrencilerin dinleme becerilerinin gelişeceği, Uysal (2014) yaratıcı drama temelli dil eğitimi modelinin dinleme becerisini geliştireceği, Buldu (2018) yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde alt yazılı film izlemenin, izleyicilerin dinlediklerini anlamalarını olumlu etkileyeceği sonucuna

varmışlardır. Bu konu başlığında incelenen araştırmalara bakıldığında genel olarak öğrencileri dinleme konusunda bilinçlendirmenin, onlara eğitim sürecinde farklı etkinlikler uygulamanın dinleme becerisini artıracağı sonucuna varılabilir.

- Dinleme yöntemleri konusunda 8 araştırmaya ulaşılmıştır. Bu araştırmalar genel olarak dinleme yöntemleri ve dinleme yöntemlerinin dinleme becerilerine etkisini ele almışlardır. Kocaadam (2011), not alarak dinleme eğitimin öğrencilerin dinleme becerilerini geliştirdiği, Karabacak (2014), seçici dinleme eğitiminin dinleme becerisini olumlu ve anlamlı düzeyde geliştirdiği sonucuna varmışlardır. Çarkıt (2018), eleştirel dinleme becerisinin dinleme kazanımlarının birçoğunu kazandırdığını ortaya koyarken Güneş (2019) ise eleştirel dinleme eğitiminin öğrencilere farklı bakış açıları kazandırdığı sonucuna varmıştır. Dinleme yöntemleri ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde dinleme becerisinin kazandırılmasında ve geliştirilmesinde farklı dinleme yöntem ve tekniklerinin kullanılmasını öğrenci başarısını artıracağı sonucuna varılabilir.
- Bir diğer konu alanı dinleme stratejisi olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda dinleme stratejileri ve dinleme stratejilerinin dinlemeye etkisi konularında yapılan 7 araştırma incelenmiştir. Çelikbaş (2010) yaptığı araştırmasında dinleme stratejilerinin kullanımının öğrencilerin anlama düzeylerini anlamlı seviyede yükselttiği sonucuna varmıştır. Yıldız (2015) tarafından yapılmış olan araştırmada da dinleme stratejilerinin anlama becerisini geliştirdiği görülmüştür. Doğan (2017) strateji temelli işlenen derslerin öğrencilerin eleştirel, ayırt edici ve kapsamlı dinleme becerilerini geliştirdiğini tespit etmiştir. Uzun (2018) seçici dinleme stratejileri üzerine bir araştırma yapmış ve sonucunda seçici dinleme stratejisinin 5. sınıf öğrencilerinin not alma ve özetleme becerisine olumlu katkısını belirlemiştir. Yapılan araştırma sonuçları incelendiğinde, dinleme stratejilerinin genel olarak öğrencilerin dinleme anlama becerilerine katkı sağladığı söylenebilir.

- Öğrenme yöntem ve stratejilerinin dinleme becerisine etkisi konusunda ise 6 araştırma yapıldığı görülmüştür. Kırbaş (2010) yaptığı araştırmayla işbirlikli öğrenme yönteminin geleneksel öğrenme yöntemine göre dinleme başarısını artırmada daha etkili olduğu sonucuna varırken Melanlıoğlu (2011) yaptığı araştırmasında öğrencilere üstbiliş stratejilerine yönelik eğitim verilmesinin dinleme becerisini olumlu yönde etkilediğini tespit etmiştir. Aytan (2011) ise aktif öğrenme yöntemiyle verilen eğitimin öğrencilerin dinleme becerilerini geliştirdiği sonucuna varmıştır. İl (2018) tarafından yapılan araştırmada sözlü iletişim beceri ve başarılarının geliştirilmesinde aktif öğrenme tekniklerinin kullanılmasının gerektiği sonucuna varılmıştır. Araştırmalarda ulaşılan sonuçlara bakılarak farklı öğrenme yöntem ve stratejilerinin derste kullanılması öğrencilerin dinleme başarılarını genel olarak olumlu etkilemiştir. Öğrencilerin dinleme eğitimi sırasında farklı öğrenme yöntem ve stratejileriyle karşılaşması geleneksel yöntemlere göre dinleme başarısını artırması konusunda daha faydalı olabilir.
- Bir diğer konu başlığımız dinleme etkinlikleri konusunda yapılan araştırmalar olarak belirlenmiştir. Bu araştırma konusunda 6 adet lisansüstü araştırmaya ulaşılmıştır. Yıldız (2007) düzeye uygun etkinliklerle dinleme becerisinin gelişebileceğini, Daşöz (2013) ise dinleme etkinliklerinin öğrencilerin dinleme tutum ve başarılarında olumlu yönde bir etkisinin olduğunu tespit etmiştir. Yavuz (2018) yapmış olduğu araştırmasında dinleme becerisine yönelik etkinlikleri incelemiş ve sonuç olarak dinleme becerisi etkinliklerinin diğer dil becerilerine ait etkinliklere oranının % 20'nin altında olduğunu tespit etmiştir. Yapılan araştırmaların tümü incelendiğinde dinleme etkinliklerinin önemi görülmüştür. Dinleme etkinlikleri dinleme başarıları üzerinde olumlu etkiye sahiptir ancak diğer dil becerilerinin etkinliklerine göre kitaplarda oldukça az yer verilmiştir.
- Dinleme kaygısı üzerine yapılan araştırmalar incelenmiş ve 3 adet araştırmaya ulaşılmıştır. Bu araştırmaların üçü de Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrenciler üzerinde yapılmıştır. Araştırma sonuçları incelendiğinde Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrencilerde genel olarak özgüven kaygısı, anlama ve çözümleme kaygısı, telaffuz, vurgu ve tonlama kaygısı ve bir bölümün kaçırılması gibi konularda kaygılar yaşadıkları görülmüştür.

- Dinleme metinleri konusunda 3 araştırma yapılmıştır. Çaylı (2012) öğretmen kılavuz kitaplarındaki müstakil dinleme metinlerini incelemiş ve faydalı bulunan uygulamalar konusunda önerilerde bulunmuştur. Korkmaz (2018) yaptığı araştırmasında yabancılara Türkçe öğretim setlerindeki metin sayılarını, türlerini ve kelime sayılarını karşılaştırmıştır. Kır (2019) ise çoklu ortam destekli dinleme metinlerinin dinleme becerisini geliştirdiğini tespit etmiştir. Dinleme metinleri dinleme sürecini ve gelişimini etkileyen önemli bir değişkendir. 2005-2019 yılları arasında bu konu üzerinde yapılan araştırma sayısı yetersiz kalmıştır.
- Dinleme materyalleri konusunda 3 adet araştırmaya ulaşılmıştır. Doğancı (2018) yaptığı araştırmada incelediği Türkçe basılı materyallerinde programdaki tüm dinleme yöntemlerine yer verildiğini tespit etmiştir. Uluyüz (2019), alternatif dinleme materyallerinin ortaokul öğrencilerinin yaratıcı yazma becerilerini geliştirdiği ve dinleme kaygılarını azalttığı sonucuna ulaşmıştır. Dinleme materyalleri konusu dinleme sürecinde öğrencilerin anlama becerilerini etkileyen önemli bir etkidir. Bu konuda yapılan araştırmalar sınırlı kalmıştır.
- Dinleme tutumları konusunda 2 araştırma yapılmıştır. Polat (2017) araştırmasında yabancı dil olarak Türkçe öğrenen yabancı öğrencilerin dinleme tutumlarının yaş, cinsiyet gibi değişkenlere göre farklılık gösterdiğini belirlemiştir. Dündar (2018) ise Elves tekniğinin 5. sınıf öğrencilerinin dinleme başarısını ve dinleme tutumlarını geliştirdiğini tespit etmiştir. Öğrencilerin dinlemeye yönelik tutumları dinleme başarısını doğrudan etkileyeceği düşünüldüğünde bu konuda yapılan araştırmaların yetersiz kaldığı görülmüştür.
- Dinleme öz yeterliği konusunda 2 araştırma yapılmıştır. Yapılan araştırmalarda dinleme öz yeterliğinin cinsiyet, anne baba eğitim düzeyi vb. değişkenlere göre farklılık gösterdiği sonucuna varılmıştır.
- Çocuk edebiyatında dinleme konusunda 2 araştırma yapılmış. Kurt (2008) ve Zengin (2010) tarafından yapılan araştırmalarda çocuk edebiyatında kullanılan metinlerin çocuk edebiyatı ölçütlerine uygun olmasının önemi ortaya konulmuştur.
- Dinleme düzeyi konusunda 1 araştırma yapılmıştır. Yol (2015) tarafında yapılan araştırmada yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde dil düzeylerindeki seviyeler ilerledikçe dinlediğini anlama başarı düzeyinin düştüğü sonucuna varılmıştır.

5.3. Araştırma Yöntemlerine Ait Sonuçlar

- 2005 -2019 yılları arasında dinleme alanında 35 (%63,6) nicel, 13 (%23,6) nitel, 7 (%12,7) karma olmak üzere toplam 55 araştırma yapılmıştır. Araştırmaların daha çok nicel yöntemle yapıldığı görülmüştür.
- Nicel yöntemle yapılan araştırmaların ve karma yöntemle yapılan araştırmaların nicel boyutları birlikte düşünüldüğünde 26 deneysel, 16 tarama model olmak üzere 42 nicel araştırma deseninden yararlanılmıştır. Yani kullanılan nicel desenlerin % 61,9'u deneysel %38,1'i de tarama desenle hazırlanmıştır.
- Deneysel desenlerde 17 (%65,3) gerçek deneysel desen, 6 (%23,1) yarı deneysel desen, 3 (%11,5) de zayıf deneysel desen kullanılmıştır. Tarama desenlerde ise 9 (%53,3) genel tarama, 4 (%26,7) ilişkisel tarama, 2 (%13,3) betimsel tarama ve 1 (%6,7) karşılaştırmalı tarama yöntemleri kullanılmıştır.
- Nitel yöntemle yapılan araştırmalar karma yöntemle yapılan araştırmaların nicel boyutları birlikte düşünüldüğünde 11 doküman incelemesi, 7 örnek olay ve 2 eylem araştırması olmak üzere 20 nitel araştırma deseninden yararlanılmıştır. Yani kullanılan nitel desenlerin %55'i doküman incelemesi, %35'i örnek olay ve %10'u da eylem araştırmasından oluşmaktadır.
- Lisansüstü araştırmalarda kullanılan veri toplama araçları incelenmiştir. Buna göre çoğu araştırmada birden fazla araç kullanılmıştır. 28 araştırmada başarı testi, 23 araştırmada ölçek, 14 araştırmada kişisel bilgi formu, 14 araştırmada görüşme formu, 10 araştırmada doküman incelemesi, 8 araştırmada anket, 6 araştırmada gözlem, 7 araştırmada diğer veri toplama araçlarından kullanılmıştır.
- Araştırmalarda kullanılan veri analiz yöntemleri nicel veri analiz yöntemlerinde istatistiki veri analiz yöntemleri ve betimleyici veri analiz yöntemleri olarak, nitel veri analiz yöntemlerinde ise içerik analizi ve betimsel analiz yöntemleri olarak incelenmiştir. Nicel veri analiz yöntemlerinden istatistiki veri analiz yöntemlerinde en çok T testi, Mann Whitney U testi,

ANOVA, Kruskal Wallis ve Kolmogorov Smirnov testleri kullanılmıştır. Nitel veri analiz yöntemlerinden ise içerik analizi en çok kullanılan yöntem olmuştur.

- Araştırmaların örneklem sayıları ve örneklem grupları incelenmiştir. Araştırmalarda 1-10 arası örneklem sayısına sahip hiç araştırma yapılmamıştır. 11-50 arası örneklem sayısına sahip 13 araştırma, 51-100 arası 16 araştırma, 101-250 arası 10 araştırma, 251-500 arası 6 araştırma 501-1000 arası ise 3 araştırma yapılmıştır. Bazı araştırmalarda ise kitap, metin gibi materyaller üzerine incelemeler yapıldığı görülmüştür.
- Örneklem olarak seçilen gruplar incelendiğinde ise en fazla 7. sınıflar üzerine araştırma yapıldığı görülmüştür. 8. Sınıfların örneklem grubu olarak seçildiği sadece 2 araştırma bulunmaktadır.

5.4. Öneriler

- Dinleme becerisi yalnızca Türkçe dersi ile ilgili bir beceri değildir. Bu yüzden sadece Türkçe öğretmenleri değil tüm branş öğretmenleri dinlemenin önemi konusunda bilinçlenmeli birbirleriyle iletişim halinde olmalıdır.
- Tüm öğretmenler öğrencilere dinleme sürecinde örnek olmalı, nasıl dinlemeleri gerektiği konusunda bilgi vermelidir.
- Her öğretmen dinlemeye karşı ön yargılarını yıkmalı, dinlemenin geliştirilebilir, ölçülebilir ve değerlendirilebilir bir dil becerisi olduğunu kabul etmelidir.
- Dil bir bütündür, bu yüzden öğretmenler dört temel dil becerisini oluşturan alanların her birine gereken vakti ayırmalı ve bu dil becerilerini ayrı ayrı değil bir bütün halinde geliştirilmeye çalışmalıdır.
- Farklı dinleme yöntem ve teknikleri öğrencilerin dikkatini çekmeye yardımcı olabilir bu yüzden öğretmenler derslerde dinleme becerisini geliştirmek için farklı yöntem ve stratejilerden yararlanabilirler.
- Öğretmenler ders işlerken çeşitli teknolojik aletlerden (akıllı tahta, CD, ses sistemleri vs.) yararlanmalıdır. Farklı görsel ve işitsel uyaranlar öğrencilerin motivasyonlarını ve dikkatlerini artırmada etkili olabilir.
- Ders sırasında sadece ders kitaplarıyla yetinilmemeli öğrencilerin ilgi ve seviyelerine uygun farklı etkinlik ve materyallerden de yararlanılmalıdır.
- Dinleme sürecinin sekteye uğraması ve süreci olumsuz etkileyen uyaranların ortamda bulunması dinleme sürecini olumsuz etkileyebilir. Bu nedenle dinleme faaliyetlerinden önce sınıf ortamı dinlemeye uygun hale getirilmeli sorunlar varsa düzeltilmelidir.
- Her çocuk özeldir ve her biri farklı seviye, ilgi ve ihtiyaçlara sahiptir. Bu yüzden sınıf içerisinde öğrenci çeşitliliği göz önünde bulundurularak öğrencilerin başarı seviyesi, ilgi ve yeteneklerine göre farklı etkinliklerden yararlanılmalıdır.

- Dinleme süreç içinde kazanılan bir beceri olduğundan öğrencilerin dinleme becerileri sene başından başlayarak kademeli olarak ölçülmeli ve gelişimleri takip edilmelidir.
- Öğrenciler dinlemeye karşı ön yargılı olabilirler bu yüzden dersin başında dinlemenin önemi konusunda bilinçlendirilmeli ve derse karşı motive hale getirilmelidir.
- Öğrenciler dinlemeyi sadece Türkçe dersleriyle ilgili bir alan olarak değerlendirmemeli, sosyal yaşantının ve öğrenmenin bir parçası olarak dinlemenin önemini fark etmeleri sağlanmalıdır.
- Dinleme, dikkat isteyen bir süreçtir. Öğrencilerin, dinleme etkinliği sırasında tüm dikkatlerini dinlenen konuya vermeleri sağlanmalıdır.
- Dinleme stratejileri dinleme sürecinin planlanmasında ve daha verimli hale getirilmesinde önemlidir. Bu nedenle öğrenciler dinleme sürecinde; dinleme öncesi, dinleme sırası ve dinleme sonrası stratejileri kullanmaları konusunda bilinçlendirilmelidir.
- Öğrencilerin dinleme sürecine aktif olarak katılmaları dinleme anlama becerisini olumlu etkileyebileceğinden dinleme sürecine aktif olarak katılmaları sağlanmalı, öğrencilere süreç içinde çeşitli sorumluluklar verilmelidir.
- Alan taraması yapıldığında dinleme becerisine ait araştırmaların diğer dil becerilerine kıyasla oldukça az olduğu görülmüştür. Bu durum göz önünde bulundurularak dinleme becerisi üzerine yeni araştırmalar yapılarak alana katkı sağlanmalıdır.
- Dinleme yöntemleri ve stratejileri dinleme sürecinin planlanması açısından oldukça önemlidir. Araştırmacılar dinleme yöntem ve stratejilerinin etkililiği üzerine çalışmalar yapmalıdır.
- Dinleme becerisi üzerine etkisi göz önünde bulundurularak öğrencilerin dinlemeye yönelik kaygı ve tutumları üzerine araştırmalar yapılmalıdır.
- Dinleme sadece Türkçe dersi ile ilgili bir beceri değildir. Bu nedenle dinlemenin diğer dersler için önemini ortaya koymaya yönelik araştırmalar yapılmalıdır.

- Okullarda şu anda uygulanan dinleme etkinliklerinin dinleme becerisini geliştirmede yeterli olup olmadığına y6nelik etkinlikler yapılmalıdır.
- Dinleme ailede kazanılan bir beceri olduğu i6in aileleri bilin6lendirmeye y6nelik 6eşitli araştırmalar yapılmalıdır.
- Dinlemenin ilk geliştiği yer ailedir. Bu y6zden aileler 6ocuklarına dinleme konusunda iyi bir model olmalıdır.
- Programlarda diğer dil becerilerine verilen 6nem dinlemeye de verilmeli ve dinleme etkinliklerinin sayısı artırılmalıdır.
- Dinleme eğitiminde kullanılan kitaplardan hari6 olarak 6đrencilerin ilgisini 6ekebilecek sesli ve g6r6nt6l6 ara6 gere6ler de hazırlanmalıdır.
- T6rk6e 6đretim Programı'ndaki her kazanım maddesi i6in farklı dinleme etkinlikleri oluşturulmalıdır.
- Her sınıf seviyesine aynı kazanım yerine her sınıf seviyesine uygun farklı kazanımlar ve sınıf seviyelerine uygun etkinlikler hazırlanmalıdır.
- Dinleme materyallerinin hazırlanmasında 6đrenci seviyelerine dikkat edilmeli materyaller titizlikle se6ilmelidir.

KAYNAKÇA

- Akbayrak, İ. (2019). *Katılımsız Dinleme ile Not Alarak Dinleme Yöntemlerinin Ortaokul 7. Sınıf Öğrencilerinin Dinlediğini Anlama Becerisi Üzerindeki Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Atila, B. A. (2018). *Ceza İnfaz Kurumlarında Uygulanan Eğitim İyileştirme Faaliyetlerinde Tartışma Türleri Kullanımının Hükümlü /Tutukluların Dinleme Becerisi Üzerine Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kütahya.
- Aydın, Ş. (2018). *Dinleme / İzleme Türlerinin Terim ve Tasnif Bakımından Karşılaştırmalı İncelemesi*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Aytan, T. (2011). *Aktif Öğrenme Tekniklerinin Dinleme Becerisi Üzerindeki Etkileri*, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Azizoğlu, N. İ. (2015). *7. Sınıf Öğrencilerinin Dinleme, İzleme ve Okuma Becerilerine Yönelik Karşılaştırmalı Bir Araştırma (Dede Korkut Hikâyelerinden Seçme İki Örnek)*, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Boğa Zengin, S. (2010). *Çocuk Kitaplarının Dinleme Becerisini Geliştirme Aracı Olarak Kullanılması*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Buldu, E. B. (2018). *Altyazılı ve Altyazısız Televizyon Programlarının Yabancı Öğrencilerin Dinleme / İzleme ve Anlama Becerileri Üzerindeki Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. Ve Demirel F. (2018). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Pegem Akademi, Ankara.
- Ceyran, K. O. (2016). *Türkçe Öğretmeni Adaylarının Dinleme Becerisine Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.
- Cihangir, Z. (2011). *Kişilerarası İletişimde Dinleme Becerisi*, Nobel Yayınevi, Ankara.
- Creswell, J. W. (2013). *Araştırma Deseni: Nitel, Nicel ve Karma Yöntem Yaklaşımları*, Çev. Ed. Demir S. B. Eğiten Kitap, Ankara.
- Çakır, A. (2015). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Video Kullanımının Dinleme Becerisine Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.

- Çarkıt, C. (2018). *Ortaokul Türkçe Derslerinde Eleştirel Dinleme/ İzleme Uygulamaları Üzerine Bir Eylem Araştırması*, Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
- Çaylı, C. (2012). *İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Dersi Öğretmen Kılavuz Kitaplarındaki Müstakil Dinleme Metinlerine Yönelik Öğretmen Uygulamalarının Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
- Çelikbaş, K. A. (2010). *Anlama / Dinleme Stratejilerinin Kullanımı İle Dinlediğini Anlama Düzeyi Arasındaki İlişki*, Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- Daşöz, T. (2013). *Yapılandırılmış Dinleme Etkinliklerinin Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Tutumlarına, Dinleme Kaygılarına ve Dinlediğini Anlama Düzeylerine Etkisinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Niğde.
- Demircan, U. (2018). *Ortaokul Öğrencilerinin Dinleme / İzleme Öz Yeterliklerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Demirel, Ö. (2004). *Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri İçin Türkçe Öğretimi*, PegemA Yayıncılık Ankara.
- Deniz, H. Demir, S. (2019). Teacher Opinions on the Applicability of Process Based Writing Approach. *Bartın University Journal of Faculty of Education*, 8(2), 437-456.
- Doğan, B. (2017). *Strateji Temelli Dinleme Etkinliklerinin Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Becerisiyle Strateji Kullanma Düzeyine Etkisi*, Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Doğan, Y. (2007). *İlköğretim İkinci Kademe Dil Becerisi Olarak Dinlemeyi Geliştirme Çalışmaları*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Doğancı, M. S. (2018). *Ortaokul 5-8. Sınıf Türkçe Dersi Basılı Öğretim Materyallerinin Dinleme / İzleme Yöntem ve Teknikleri Bakımından İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırşehir.
- Durmuş, İ. (2019). *Ortaokul 6. Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Becerisi Farkındalıklarının İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırşehir.
- Dündar, E. (2018). *Elves Tekniğinin 5. Sınıf Öğrencilerinin Dinlemeye Yönelik Tutumlarına ve Dinleme Başarılarına Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

- Elemen, B. (2014), *Türkçeyi İkinci Dil Olarak Öğrenen Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Lisans Düzeyinde Kullandıkları Dinleme Stratejileri*, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Emiroğlu, S. ve Pınar, N. F. (2013). Dinleme Becerisinin Diğer Beceri Alanları İle İlişkisi. *International Periodical For The Languages Literature And History Of Turkish Or Turkic*, 8(4), 769-782.
- Ergin, A. ve Birol, C. (2000). Eğitimde İletişim, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Ergin, M. (2009). Türk Dil Bilgisi, Bayrak Yayım , İstanbul.
- Fidan, M. (2012). *İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Türkçe Dersinde Kullandıkları Dinleme Stratejilerinin Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
- Gerez Taşgın, F. (2015). *Türkçe Öğretmeni Adaylarının Dinleme, Konuşma, Okuma ve Yazma Öz Yeterlikleri İle Öğrenme Stillerinin İncelenmesi (Atatürk Üniversitesi Örneği)*, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Gümüş Mattiussi, R. (2019). *Yabancılar Türkçe Öğretiminde Dinleme Becerisinin Geliştirilmesine Yönelik Görsel-İşitsel Materyal Kullanımı Üzerine Bir Araştırma*, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Gündüz ve Şimşek (2014). Anlama Teknikleri 2 Uygulamalı Dinleme Eğitimi, Grafiker Yayınları, Ankara.
- Güneş, G. (2019). *Eleştirel Düşünme Temelli Dinleme / İzleme Eğitiminin Eleştirel Dinleme / İzlemeye Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Gürbüz, S. ve Şahin, F. (2015). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Halat, S. (2015). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenenlerin Dinleme Becerisine Yönelik Kaygı Düzeylerinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Harmankaya, M. Ö. (2016). *Üstbiliş Stratejileri Eğitiminin Ortaokul Öğrencilerinin Dinlediğini Anlama Becerilerine, Dinlemeye Yönelik Tutumlarına ve Dinleme Kaygılarına Etkisi*, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- İl, İ. (2018). *Aktif Öğrenme Yönteminin 5. Sınıf Öğrencilerinin Sözlü İletişim Becerilerine (Konuşma- Dinleme) Etkisi ve Öğrencilerin Aktif Öğrenme Uygulamalarına İlişkin Görüşleri*, Yüksek Lisans Tezi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Van.

- Karabacak, E. (2014). *Seçici Dinleme Eğitiminin 6. Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Becerileri Üzerindeki Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Karakuş Tayşi, E. (2014). *Öğrenme Stiline Dayalı Eğitiminin Ortaokul Öğrencilerinin Dinlediğini Anlama Becerilerine ve Dinlemeye Yönelik Tutumlarına Etkisi*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Karasar, N. (2019). *Bilimsel Araştırma Yöntemi ‘ Kavramlar, İlkeler, Teknikler’*, Nobel Yayınları, Ankara
- Kaya, E. (2015). *Ortaokul (5-8) Türkçe Dersi Dinleme Eğitimi Etkinliklerinin Öğretmen, Öğrenci ve Veli Görüşleri Açısından İncelenmesi: Durum Çalışması*, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Keleş, E. (2013). *Dinleme Öncesi ve Dinleme Sonrası Verilen Soruların 5. Sınıf Öğrencilerinin Dinlediğini Anlama Beceri Düzeyine Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Kılınç, N. (2018). *Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğrenenlerin Dinleme Kaygılarının İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.
- Kır, D. B. (2019). *Çoklu Ortam Destekli Dinleme Metinlerinin Dinleme Becerisine Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kıral, B. (2020). Nitel Bir Veri Analizi Yöntemi Olarak Doküman Analizi, Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, sayı.15.
- Kırbaş, A. (2010). *İşbirlikli Öğrenme Yönteminin İlköğretim Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Becerilerinin Geliştirmesine Etkisi*, Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Kocaadam, D. (2011). *Not Alarak Dinleme Eğitiminin İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Becerisi Üzerine Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kordak, S. (2019). *Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Stratejilerini Kullanım Düzeyleri*, Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Korkmaz, C. B. (2018). *Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretiminde Kullanılan Dinleme Metinlerinin İncelenmesi ve Değerlendirilmesi*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Kökçü, Y. ve Demirel, Ş. (2017). 5, 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Dersi Okuma Kazanımlarının Okuma Modelleri İle İlişkisi Üzerine Bir İnceleme. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 6(2), 1133-1147.
- Kurt, B. (2008). *Çocuk Edebiyatı Ürünlerinin Temel Dil Becerisi Olarak Dinlemenin Gelişimine Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- MEB. (2006). *Türkçe Dersi (İlkokul ve Ortaokul 1-8. sınıflar) Öğretim Programı*. Ankara.
- MEB. (2018). *Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1-8. sınıflar)*. Ankara.
- Melanlıoğlu, D. (2013). Ortaokul Öğrencileri İçin Dinleme Kaygısı Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (Türkçenin Eğitimi Öğretimi Özel Sayısı)*, 6(11), 851-876.
- Melanlıoğlu, M. (2011). *Üstbiliş Stratejileri Eğitiminin İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Dinleme Becerilerine Etkisi*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Onan, B. (2005). *İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Öğretiminde Dil Yapılarının Anlama Becerilerini (Okuma / Dinleme) Geliştirmedeki Rolü*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özbay, M. (2009). *Anlama Teknikleri: II Dinleme Eğitimi*, Öncü Kitap, Ankara.
- Özcakmak, H. (2015). *Türkçe Öğretmeni Adaylarının Not Alarak Dinlemede Özetleme Stratejilerini Kullanma Becerileri*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özekinci, Z. (2019). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenenlerin Dinleme ve Etkileşim Kaygısı ile Endişe Düzeylerinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Özen, F., Hendekçi, E.A. (2016), Türkiye’de Eğitim Denetimi Alanında 2005–2015 Yılları Arasında Yayımlanan Makale ve Tezlerin Betimsel Analizi, *Uluslararası Toplumsal Araştırmaları Dergisi*, sayı 11, s.621-650.
- Polat, A. (2017). *Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğrenenlerin Dinlemeye Yönelik Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mersin.
- Polat, S. ve Ay, O. (2016). Meta-sentez: Kavramsal bir çözümleme. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi- Journal of Qualitative Research in Education*, 4(1), 52-64. [Online]: <http://www.enadonline.com>

- Savaş, Ö. (2014). *Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Dinleme Etkinliklerinin Güncelleştirilmiş Bloom Sınıflaması'na Göre Üst Düzey Bilişsel Beceriler Açısından Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Sevimli, F. (2015). *Katılımlı Dinlemenin Ortaokul 5. Sınıf Öğrencilerinin Dinlediğini Anlama Becerisi Üzerindeki Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kütahya.
- Sinan, T. A. (2006). Ana Dili Eğitimi Üzerine Bazı Düşünceler, Fırat Üniversitesi Doğu Araştırmaları Dergisi, s. 75-78.
- Şahin, C. (2012). *Dinleme Metinlerinden Önce ve Sonra Sorulan Soruların İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Dinlediğini Anlama Becerisine ve Hatırlama Düzeyine Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- TDK. (2005). *Türkçe Sözlük*. Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Uluay, Ş. (2019). *Alternatif Dinleme / İzleme Materyallerinin Ortaokul Öğrencilerinin Yaratıcı Yazma Becerilerine Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Uysal, B. (2014). *Dinleme ve Konuşma Becerilerinin Kazandırılmasında Yaratıcı Drama Temelli Bir Model Önerisi*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Uzun, O. (2018). *Seçici Dinleme Stratejisinin İki Dilli Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Not Alma ve Özet Çıkarma Becerilerine Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Yalçın, A. (2012). *Türkçe Öğretim Yöntemleri ‘Yeni Yaklaşımlar’* Akçağ Yayınları, Ankara.
- Yalçın, Ç. (2018). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Ders Kitaplarında Yer Alan Dinleme Etkinliklerinin Dil Öğrenme Stratejileri Açısından İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.
- Yavuz, G. (2016). *Gazi TÖMER Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti Dinleme Etkinliklerinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Gaziosman Paşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat.
- Yavuz, S., Erdoğan, A., (2019). Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Çokluk Kavramı-Anlamsal Çokluk, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 16(2),363-393.
- Yazar, İ., Yazar, S. (2018). *Türkçe Öğretimi*, Lisans Yayıncılık, İstanbul.

- Yıldırım, H. (2007). *İlköğretim 3. Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Becerileri Üzerine Bir Araştırma*, Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Yıldız, N. (2015). *Dinleme Stratejileri Öğretiminde Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Dinlediğini Anlama Becerilerine Etkisi*, Doktora Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Yıldız, N., Kılınç, A. (2015). Dinleme Stratejileri Öğretiminin Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Dinlediğini Anlama Becerilerine Etkisi. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. ÖS II*, 17-34.
- Yılmaz, İ. (2007). *Türkçe Öğretiminde Dinleme Becerisini Geliştirmeye Yönelik Önerilen Etkinliklerin Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Yol, A. (2015). *Avrupa Diller Öğretimi Ortak Çerçeve Metni'ne Göre Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğrenenlerin Dinleme Düzeyleri*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

EKLER

Ek 1.Dinleme Araştırmaları Tez Analiz Formu

A. Tezin Genel Bilgileri	
Tez Adı:	
Tez Yazarı:	Danışman Adı:
Yıl:	Üniversite:
Enstitü:	Ana Bilim Dalı /Bilim Dalı:
B. Anahtar Kelimeler:	
C. Tez Konu Temaları	
Öğrenme yöntem ve stratejilerinin dinlemeye etkisi	Dinleme kaygısı ☐
Dinleme yöntemleri ☐	Dinleme stratejileri ☐
Dinleme tutumu ☐	Dinleme becerisi ☐
Dinleme etkinlikleri ☐	Çocuk edebiyatından dinleme ☐
Dinleme metinleri ☐	Dinleme öz yeterliği ☐
Dinleme materyalleri ☐	Dinleme düzeyi ☐
D. Yöntemsel İnceleme	
1. Araştırmanın Yöntemi	c. Zayıf Deneysel Desen
Nicel ☐ Nitel ☐ Karma Yöntem ☐	Tek gruplu ön test son test desen ☐
2. Araştırmanın Modeli	Statik Grup Karşılaştırmalı Desen ☐ Statik
Nicel Modeller	Grup Ön Test Son Test Desen ☐
Deneysel Modeller	Tarama Modeller
a. Gerçek Deneysel Desen	Genel Tarama Model ☐ Betimsel
Ön test- son test kontrol gruplu deneysel desen ☐ Son test kontrol gruplu deneysel desen ☐	Tarama Model ☐
Eşleştirilmiş Desen ☐	İlişkisel (Korelasyonel) Tarama Model
b. Yarı Deneysel Desen	Karşılaştırmalı Model ☐
Ön test- son test kontrol gruplu yarı deneysel desen ☐ Eşleştirilmiş	
Yarı Deneysel Desen ☐	
Zaman Serisi Desen ☐	

Nitel Modeller		
Örnek Olay (Durum Çalışması) ☐ Anlatı ☐ Doküman İnceleme ☐ Eylem Araştırması ☐ Etnografik ☐ Olgubilim ☐ Kuram Oluşturma ☐ Tarihi ☐		
E. Veri Toplama Araçları		
Başarı Testi ☐ Anket ☐ Ölçek ☐ Bilgi Formu ☐ Görüşme Formu ☐ Doküman ☐ Gözlem Formu ☐ Diğer ☐		
F. Veri Analiz Yöntemleri		
Nicel Analiz Yöntemleri		Nitel Analiz Yöntemleri
Betimsel Analiz Yöntemleri Yüzde ☐ Frekans ☐ Aritmetik Ort. ☐ Standart Sapma ☐ İstatistiksel Analiz Yöntemleri T testi ☐ ANOVA ☐ ANCOVA ☐ Mann Whitney Testi ☐ Regrasyon ☐ Varyans Analizi ☐ Kruskal Wallis ☐ Friedman Tetsi ☐ Willcoxon Testi ☐ Ki Kare ☐ Kolmogorov-Smirnov ☐		İçerik Analizi ☐ Betimsel Analiz ☐
G. Örneklem Bilgisi		
Örneklem Grubu 1-4. sınıf ☐ Lisans Öğrencisi ☐ 5. sınıf ☐ Öğretmen ☐ 6. sınıf ☐ Veli ☐ 7. sınıf ☐ Yönetici ☐ 8. sınıf ☐ Diğer ☐		Örneklem Sayısı 1-10 arası ☐ 11-50 arası ☐ 51-100 arası ☐ 101-250 arası ☐ 251-500 arası ☐ 500-1000 arası ☐

ETİK KURUL KARARI

TOPLANTI TARİHİ	TOPLANTI SAYISI	KARAR NO	ÇALIŞMACILARIN ADI SOYADI
12.12.2019	40	2	Sorumlu Araştırmacı : Prof.Dr.Şener DEMİREL Yardımcı Araştırmacı: Kübra KAVUM

KARAR

“Dinleme Becerisi Alanında Yapılan Lisansüstü Araştırmalar Üzerine Bir Meta-Sentez Çalışması ” konulu çalışma etik kurulumuzda görüşülmüş olup; çalışmanın etik kurallara uygun olduğuna oybirliğiyle karar verilmiştir.

Prof. Dr. Mehmet Nuri GÖMLEKSİZ (Başkan)			
Prof. Dr. Sebahattin DEVECİOĞLU (Üye)	Bulunamadı	Doç. Dr. Rıfat BİLGİN (Üye)	İmza
Doç. Dr. Süleyman İLHAN (Üye)	İmza	Doç.Dr. Haki PEŞMAN (Üye)	İmza
Doç. Dr. İrfan EMRE (Üye)	İmza	Doç.Dr. Yunus Emre KARAKAYA (Üye)	İmza
Doç. Dr. Taner YILDIRIM (Üye)	Bulunamadı	Dr. Öğr. Üyesi Serkan BİÇER (Üye)	İmza
Doç.Dr. Erkan Turan DEMİREL (Üye)	İmza	Dr.Öğr. Üyesi Ayşe Ülkü KAN (Üye)	İmza

FEN
BİLİMLERİ
ENSTİTÜSÜ
1983

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
LİSANSÜSTÜ TEZ BENZERLİK RAPORU

FORM
20

I - ÖĞRENCİ BİLGİLERİ

Adı ve Soyadı	Kübra KAVUM	Öğrenci No: 161404101
Bilim Dalı	Türkçe Eğitimi	
Programı	☒ Yüksek Lisans ☐ Doktora ☐ Bütünleşik Doktora	

II - TEZ BİLGİLERİ

Tez Başlığı (Enstitü Tescilli)	DİNLEME/İZLEME BECERİSİ ALANINDA YAPILAN LİSANSÜSTÜ ARAŞTIRMALAR ÜZERİNE BİR META SENTEZ ÇALIŞMASI
Danışman	Prof. Dr. Şener DEMİREL
II. Danışman	

III - ENSTİTÜ BENZERLİK RAPORU

Yukarıda bilgileri verilen öğrencimizin tezi, CD ortamında MSWORD ve PDF formatında vermiş olduğu kopyaları kullanılarak aşağıda belirtilen filtreler uygulanmak suretiyle TURNİTİN intihal tespit programında analiz edilmiştir:

1. Kaynaklar bölümü hariç
2. Özet ve Abstract dâhil, diğer ön bölümler hariç
3. Alıntılar dâhil
4. Benzerlik oranı %1 ve üzeri ise dâhil

İntihal tespit programının üretmiş olduğu rapora göre ilgili tezin benzerlik oranı

Tez savunma sınavından önce
taranan sayfa sayısı (106)

%15

Tez Savunma Sınavından sonra
taranan sayfa sayısı (103)

%15

değerlerine sahip olup Enstitümüzce uygulanan kabul edilebilir üst sınır %25'dir.

Kontrol Personeli Celal YILMAZ Bilgisayar İşletmeni	Tez, veri tabanına saklanmıştır. ☒ Saklanmamıştır. ☐	11/02/2021 İmza
Sınav Jüri Üyesi (Unvanı, Adı ve Soyadı)	<u>Düşünce:</u>	İmza

AÇIKLAMA

1. Form öğrenci tarafından bilgisayar ortamında doldurulur ve üst yazı ekinde savunma sınavı jüri üyelerine gönderilir.
2. Her bir jüri üyesi bu raporu dikkate alarak Tez Bireysel Değerlendirme Formu'nda ve bu formda ilgili alanları doldurmalıdır.

Fırat Üniversitesi,
Eğitim Bilimleri Enstitüsü,
23119 - Elazığ / TÜRKİYE

<http://ebe.firat.edu.tr/>

Telefon : +90 424 237 0086
Fax: +90 424 237 0087
e-posta: egtbilens@firat.edu.tr

ÖZ GEÇMİŞ

Kübra KAVUM, [] İlköğretimini Adana Mehmet Adil İkiz İlköğretim Okulunda, liseyi ise Adana Tepebağ Lisesinde bitirdi. Üniversite eğitimini Elazığ- Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği Programında 2014 yılında tamamladı. 2015 yılında ilk görev yeri olarak Tunceli Çemişgezek ilçesine, daha sonra da Malatya Darende ilçesine atandı. 2016 yılında Fırat Üniversitesi Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalında yüksek lisans öğrenimine başladı. Hâlen Malatya Hasırcılar İmam Hatip Ortaokulunda görev yapmakta olup evli ve bir çocuk sahibidir.

